

Jan 1956

DE GILLENHOEVE

DOOR
WIELAND WOUTERS

DE UILENHOEVE

Kobus had de jongen gauw te pakken (zie blz. 73)

DE UILENHOEVE

DOOR

WIELAND WOUTERS

GEILLUSTREERD DOOR JAN LUTZ

Derde druk

W. D. MEINEMA N.V. - DELFT

1 VAN EEN VERJAARDAG

Het is rustig in de klas. De leerlingen zijn bezig aan een taalles. Ze doen erg hun best. Meester Homan is streng en veeleisend.

Buiten regent het. De regendroppels tikken tegen de ruiten en de wind giert door de bomen. Hu, wat een weer!

Maar in school is het gezellig.

Buiten regen en wind, brrr!

Binnen heerlijk droog.

Jaap Vermeer zit op de achterste bank, vlak bij het raam. Die taalles zit hem dwars. Hij kan zijn gedachten maar niet bij z'n werk houden. Soms zit hij op z'n pen te sabbelen, dan weer begint hij vol moed aan een nieuwe zin. En telkens mislukt het. Hoe hij zich ook inspant om keurig te schrijven, het gaat eenvoudig niet.

Jaap Vermeer is jarig vandaag. Hij is twaalf jaar geworden. Stel je voor: jarig! Al voor zessen vanmorgen had hij van boven geroepen: „Moe, is 't haast tijd?”

Maar moe had geantwoord: „Dat zal nog wel een poosje duren, m'n jongen. 't Is nog niet eens zes uur.”

Dat was wat geweest. Pas om zeven uur mocht hij opstaan. En van slapen was geen sprake meer.

't Was een lang uur geweest. Eerst had hij liggen denken aan de prettige dag, die komen zou. Aan de cadeautjes, die hij zou krijgen. Aan grootvader en grootmoeder, die ook zouden komen. Dat was een prettige gedachte geweest. Eindelijk had moe geroepen: „Jaap, opstaan!”

Hij was dadelijk opgestaan en had zich vlug gewassen. Z'n zondagse pak mocht hij aan. Met een paar sprongen had hij de trap genomen en . . . was pardoes in moeders armen gesprongen. En toen?

Nee, dat ogenblik vergeet Jaap niet licht. Moe had hem meegenomen naar de voorkamer. En daar? Daar stond het cadeau van vader en moeder.

Ongelooflijk!

Een prachtige, nieuwe fiets!

Dat had hij niet gedacht.

Een pracht-kar! Een Gazelle.

Hij had moe gezoend, dat 't klapte. En vader, die lachend kwam aanlopen, had gezegd: „En wat zegt de jarige nu wel van dat karretje. Is het naar z'n zin?”

„O, vader, 't is eenvoudig reuze! Is het nu heus mijn eigen fiets?”

„Maar natuurlijk, vent. Dat is ons cadeau voor je twaalfde verjaardag.” Wat was hij in de wolken geweest. En het mooiste was, dat hij voor schooltijd nog even een boodschap voor moe had mogen doen. Naar Griever, de kruidenier. Op de nieuwe fiets.

Onderweg was hij Jan Jonker, z'n vriendje, achterop gereden.

Nee maar, wat was me die Jan geschrokken, toen hij zag, dat Jaap hem zo dicht op de hielen zat. En dan met zo'n vaart! 't Leek wel, of Jaap hem wilde omverrijden. Zo'n vaart had-ie nog gehad.

Maar Jaap had met een glunderend gezicht de terugtraprem gebruikt. Daar stond het hele geval.

Jan had 't een reuze-kar gevonden.

O, de dag was zo prettig begonnen!

Toen hij naar school ging, had moeder hem een zak lekkers meegegeven. Om te trakteren in de klas. Heerlijke chocolaatjes.

Hij had de zak stilletjes in meesters lessenaar gestopt, toen hij bij school kwam. Dat was een verrassing natuurlijk. De meeste jarigen deden dat. En toen?

Jaap wist het niet, maar 't was, of alles opeens anders geworden was. Veel minder blij en vrolijk. Hoe dat kwam?

Toen de school begon, had Jaap aandachtig naar de meester gekeken. Nee, het psalmboek lag op de lessenaar. Meester zou dus niet in de lessenaar kijken, vóór de bijbelles. De bijbel lag er zeker in.

Maar na het zingen had de meester gezegd: „Maken jullie eens een kort opstelletje over de geschiedenis, die ik gisteren heb verteld. Over de verloren zoon.”

Dat was een teleurstelling geweest voor Jaap. Jan had gezegd: „Meester, Jaap is jarig vandaag,” maar de meester had het zeker niet goed begrepen, want hij had gezegd: „Nu geen praatjes, Jan. Werken. Straks mag je je hart wel eens uitstorten.”

Enfin. Er zat niets anders op, dan een opstel te schrijven.

Er was niet veel van terechtgekomen. Telkens had Jaap de meester bespied en opgelet, of hij ook in de lessenaar zou kijken. Nee hoor, helemaal niet.

Bovendien had hij zitten denken aan zijn nieuwe fiets. En toen meester de opstellen ophaalde, had Jaap maar zes regels geschreven.

Meester had gezegd: „Dat ben ik niet van je gewend, Jaap. Vond je 't een moeilijk opstel?”

Jaap had niets gezegd.

Hij had gedacht: „Meester, weet je dan niet, dat ik jarig ben vandaag. Zie je dan niet, dat ik m'n zondagse kleren aan heb? Toe, meester, zeg nu eens wat. Kijk eens in de lessenaar, meester.”

Bijna waren de waterlanders te voorschijn gekomen. Maar Jaap had z'n lippen opeengeperst. Huilen? Nee, dat nooit!

Toen had de meester sommen op het bord geschreven. Allemaal grote delingen. En daarna was het plotseling erg donker geworden in het schoollokaal.

Kort daarop was het gaan regenen.

Zo was alles wel erg triest geworden. Triest van binnen en triest van buiten.

Dat die meester toch niets merkte!

Jaap kijkt het lokaal eens rond. Meester schrijft een vers op het bord. Het laatste halfuur hebben ze zingen. Dat is wel aardig. Meester speelt dan op de viool.

„Denk er om, keurig, hoor. Ik kom zo kijken,” klinkt het.

Alle kinderen buigen zich ijverig over hun werk. Ze doen hun best om het de meester naar de zin te maken. Alleen Jaap niet. Hij vindt hem een vreemde meester . . . Dat hij nog maar steeds niets merkt. En dat Hendrika de Jong, die kwebbel, die steeds iets heeft te praten, en die ook heel goed weet, dat hij jarig is, vandaag nu niets zegt!

Maar daar herinnert Jaap zich, dat hij haar gisteravond uitgescholden heeft voor ouwe teut! Dat zal ze niet vergeten hebben. En nu wreekt ze zich door te zwijgen.

Daar kijkt ze juist naar hem. Ze steekt d'r tong uit. Zo'n mispunt! Jaap trekt een lelijk gezicht. Meester Homan is bijna klaar. 't Is een mooi vers. Jaap leest:

*Blijf met mij, Heer,
als 't zonlicht niet meer straalt,
Blijf met mij, Heer,
als straks de avond daalt;
als vrienden henegaan in stormgetij,
Blijft Gij ter hulp gereed,
O, blijf met mij!*

Hij kent de wijs. Moeder speelt dat vers dikwijls op het orgel. En door de radio hoort hij het ook wel eens.

O wee, daar komt de meester! Jaap schrikt geweldig. Haastig begint hij te schrijven.

Hè, meester merkt gelukkig niets. Hij gaat naar de kast. 't Is maar goed ook, want als hij in Jaaps schrift had gekeken . . . 't Is bepaald knoeiwerk. „Schriften opbergen.”

En even later: „Jaap Vermeer haalt ze op.”

Als Jaap dechriften op de lessenaar legt, zegt meester Homan: „Zo Jaap, wat ben jij vanmorgen op je zondags. Tjonge, tjonge, magnifiek, hoor!”

Jaap glimlacht en kleurt.

Gelukkig, eindelijk merkt de meester het.

Jan Jonkers vinger gaat omhoog.

„Meester, Jaap is jarig vandaag.”

„Aha! Jarig! Nou, dat is me ook wat. Zeg, Jaap, is dat waar?”

„Ja, meester,” glundert hij.

„Nou, van harte gefeliciteerd, hoor. Wat een flinke kerel word je al.”

Jan, die geweldig trek heeft in een chocolaatje uit Jaaps zak, zegt:

„En Jaap mag ook trakteren, meester. 't Ligt in de lessenaar.”

Alle kinderen letten nu op. Ja hoor! Daar gaat de lessenaar open! Heel langzaam haalt de meester de zak met lekkers te voorschijn. Hij zegt:

„Geweldig, daar zit me nogal wat in.”

„U mag er drie, meester,” zegt Jaap lachend.

Dan mag Jaap de klas trakteren.

Wat een feest!

Daarna vertelt meester Homan een verhaal ter opluistering van Jaaps verjaardag. Zo schiet het zanguurtje er bij in.

Na schooltijd roept meester Jaap bij zich.

„Kijk, Jaap, dit is voor je verjaardag.”

’t Is een aardig leesboekje.

„Arm en toch rijk”, staat erop.

„Dank u wel, meester,” zegt Jaap.

Meester Homan klopt hem op de schouder en zegt: „En nu maar gauw naar huis. Je moeder zal wel een grote feesttaart voor je gebakken hebben.”

Jaap lacht.

„Meester, ik heb ook een nieuwe fiets gekregen. Van vader en moeder.”

„Reusachtig. En kom je dan in ’t vervolg op de fiets naar school?”

„Nee, meester, dat mag niet.”

„k Dacht het al. Nou je hebt een fijne vader en moeder, wat jij!”

„Ja, meester.”

„Doe je ze de groeten van me?”

„Graag, meester.”

„Nou, bonjour. Je treft het. ’t Is droog.”

„Dag, meester.”

Jaaps zusje, Ali, een lief krulleskopje van drie jaar, staat bij het hek te wachten. Als ze Jaap ziet, klapt ze in haar handen.

„Jaap jarig is, fijn hè? Itte oot jarig. Zie maar’s, zo’n bal.” Ze grabbelt een mooie glimmende kaatsbal uit het voortuintje.

„Maar die is prachtig! Fijn, hoor!”

„Van oma.”

„Lieve oma, hoor.”

„Ali oot lief, hè Jaap?”

„Nou.”

Jaap pakt z’n zusje en tilt haar hoog op. Ze schatert van pret. Ze trekt Jaap aan z’n haar van vrolijkheid.

Jaap pakt z’n zusje en tilt haar hoog op.

Daar gaat de voordeur open. Oma komt naar buiten. De kinderen lopen haar tegemoet.

„Dag oma,” zegt Jaap en geeft haar een zoen.

„Dag beste vent. Van harte gefeliciteerd, hoor. Een reuze kerel ben je al geworden. En wat een mooi pak heb je daar aan. Keurig!”

„En oma, heeft u mijn nieuwe fiets al gezien?”

„Nou, of ik!”

„Hoe vindt u 'em?”

„Schitterend gewoon. Maar zul je er heel voorzichtig mee zijn? Niet wild over de straat rijden? Er gebeuren zoveel ongelukken tegenwoordig. Beloof je dat, Jaap?”

„Ja, oma.”

Dan gaan ze naar binnen.

In de kamer is het heel gezellig. Opa zit in de grote stoel en maakt met z'n lange pijp drukke gebaren, als Jaap binnenkomt.

„En daar is nou onze jarige! Nou, nou, wat een reus! Een reus van twaalf jaar! Hier je hand. Hartelijk gefeliciteerd hoor, met je verjaardag.”

„Kijk hier eens,” zegt oma.

Jaap kijkt. Hij kan z'n ogen haast niet geloven.

„Nou, wat zeg je dan?” vraagt moeder.

„Dank u wel, oma.”

„En ik dan?” zegt opa.

„U ook, natuurlijk.”

„Dat dacht ik, want anders had ik bepaald de helft willen houden.”

't Is een mondharmonika, een dubbele nog wel. Net iets voor hem. Dadelijk proberen. Wat een mooi geluid!

Daar klinkt opeens een stemmetje: „Itte oot spele, ja?”

„Nou, één keer dan,” zegt Jaap. De kleine meid probeert het, maar in plaats van er op te blazen, zingt ze: „Itte niet stout ben, Ali zoet.”

„Prachtig, hoor,” zegt oma. „Jij kunt het nog beter dan Jaap.”

Het kleine ding schaamt zich en verbergt haar gezicht in moeders schoot. Jaap heeft z'n mondharmonika al terug. Hij probeert opnieuw een wijsje te spelen. Maar na een poosje zegt vader: „Schei er nu maar mee uit. Zet buiten je concert maar voort.”

„Akkoord,” zegt grootvader. „De nachtegalen zullen nog jaloers op je worden.”

Jaap gaat naar buiten. Hij doet zijn uiterste best een wijsje te spelen.
't Is moeilijk. Doorzetten!

Hij zal straks opa eens laten horen, hoe hij spelen kan.

De eerste regel van: „Opent uwe mond” kent hij al. Spoedig volgt de tweede. Hè-hè, dat gaat ook al. Gelukkig! Nu volgt de derde. Die is precies gelijk aan de eerste regel. Gemakkelijk hoor! Nog even volhouden.

Maar wat is dat?

„Jaap, kom je eten?”

Hè, jammer. 't Ging juist zo mooi.

Als hij binnen de wijs speelt, klapt grootvader in z'n handen en zegt:
„Dat is een applausje waard, hoor. Nu maar flink eten en dan vanmiddag je studie maar voortzetten. Jij wordt nog een virtuoos.”

Oma glimlacht en zegt: „Opa, opa, wat overdrijf je weer.”

Jaap lacht. Die grootvader is een olijkerd.

Na het eten gaan opa en vader het land in, naar de koeien en het koren.

Jaap gaat niet mee. Wat is daar nu aan?

Moeder is met grootmoeder in de slaapkamer. Ze bekijken een nieuw ledikant en een paar jurkjes van Ali.

Ook niets aan.

Jaap probeert het nog eens met z'n harmonika, maar 't verveelt gauw.
Ha, daar krijgt hij een idee! Even naar z'n nieuwe fiets kijken. Hij staat in de schuur.

Jaap bekijkt hem van alle kanten. Een prachtkarretje. Even proberen.

Jaap rijdt de fiets naar buiten. Hij fietst een paar maal rond het huis.

Bij de hoeken belt hij. Dat hoort immers zo.

Kleine Ali komt naar buiten.

„Jaap, itte oot op fies, hè Jaap?”

„Ja, kleine meid, achterop.”

„Ha-ha,” schatert ze.

Daar komt moeder.

„Jaap, wat doe je. Dat mag niet, hoor! Foei, je maakt dadelijk ongelukken. Berg je fiets maar gauw op.”

Jaap gehoorzaamt. Hij zet z'n fiets in de schuur en slentert een paar maal langs het huis. Hij kijkt eens bij de varkens, die knorrend in het stro wroeten; hij zoekt z'n jaartallenbriefje en ratelt vlug een paar jaar-

tallen op; hij neust in het stookhok, maar nergens is iets, waar hij zich echt mee vermaken kan.

Plotseling hoort hij jongensstemmen. Het zijn Jan Jonker en Piet Kuiper, Jans neefje, die bij hem logeert en Klaas Vogel.

„Hé, Jaap, ga je mee?”

„'k Weet 't niet.”

„Vraag je moe, dan weet je 't,” zegt Jan.

Jaap gaat naar binnen.

Even later komt hij naar buiten.

Hij mag.

Hoera!

2 EEN BLIJDE DAG – EN TOCH . . .

Langs de weg slenterend, komen de jongens bij de grote kerk met de hoge toren. Tegenover de kerk is een mooie laan. Grote, zware beuken staan aan weerszijden. 't Is de Beukenlaan. Dikwijls spelen hier kinderen. Vooral 's zomers is het hier heerlijk koel. En in het najaar, als de bramen rijp zijn, komen er veel kinderen, om de sappige vruchten te verzamelen. Jam van bramen is heerlijk!

„Gaan we de Beukenlaan in?” vraagt Jan Jonker. Niemand antwoordt. Jan beschouwt dit als instemming en slaat linksaf, de Beukenlaan in. De anderen volgen.

Jaap haalt zijn mondharmonika te voorschijn en speelt maar luk-raak. De jongens joelen mee. Maar 't verveelt al spoedig.

Als Jan een konijntje over de laan ziet trippelen, haastig en gejaagd, zegt hij: „Kijk, een konijn.”

„Nietes, 't was een wezeltje,” zegt Piet Kuiper.

„Een dikke, grijze rat,” mengt Klaas zich in 't gesprek, hoewel hij het beest niet eens gezien heeft.

„En ik zeg, dat 't een konijn was,” schreeuwt Jan.

„Geen spektakel, jongens,” zegt Jaap.

„En dat nog wel om zo'n klein wezeltje,” zegt Piet.

Jan kiest de wijste partij en zwijgt. Natuurlijk weet Piet wel beter, maar hij houdt vol door dik en dun, dat het konijn een wezel was.

De Beukenlaan loopt recht naar het grote bos. Daar komen de jongens wel meer. Maar ze moeten op de bospaden blijven. Op de zijpaadjes, waarbij een bordje met verboden toegang staat, mogen ze absoluut niet komen.

O wee, als ze 't toch wagen! Dam, de boswachter is een bars heer. Eens, een tijd geleden al, in de afgelopen winter, slopen er twee stropers door een weiland in de richting van het bos, een grote partij wildstrikken verborgen onder hun jas. Die zouden ze uitzetten aan de rand van het bos. 't Lukte, en langs een omweg gingen ze naar hun woonplaats terug.

't Waren twee van de beruchtste stropers. Een zoon van Dam, Steven, had hen op de terugweg ontmoet.

Natuurlijk, Dam, op de hoogte gebracht door zijn zoon, er 's nachts op uit. Op z'n eentje. Hij wist wel, als er twee van die lui in de nabijheid van het bos geweest waren, dat er een menigte strikken moest staan.

Dam, die de geliefkoosde plekjes van de stropers op z'n duim kende, vond al spoedig het bedreigde terrein. Kobus, de grote herdershond, had zachtjes gebromd en z'n grote, witte tanden laten zien. Maar Dam had gezegd: „Stil, Kobus, koest!”

In een diepe greppel, begroeid met hoog buntgras, had Dam zich verscholen. 't Werd een koude, duistere nacht. Het begon nog te regenen ook, maar Dam bleef op z'n post.

Eindelijk merkte hij aan de onrustige bewegingen van Kobus, dat er onraad was. En aan enkele geluiden, veroorzaakt door fazanten, die in hun nachtrust gestoord, met een schreeuw wegfladderden, constateerde Dam, dat de stropers kwamen.

En werkelijk! Na een poosje kwamen ze opdagen.

Dam zag ze niet, maar zijn geoefend oor merkte hen des te beter. Ook Kobus' waakzaamheid was meer dan verdubbeld.

En toen?

Toen de stropers heel dicht in de buurt kwamen?

„Halt, politie!”

En het baatte de stropers niet, of ze het al op een lopen zetten. Dam

overrompelde er een en Kobus rekende met de ander af. Tegenstribbelen was vergeefs. Ze kwamen zonder pardon op de bon.

Jan Jonker haalt deze historie nog eens op. Dam is zijn oom. En als Dam zo nu en dan bij hen komt, hoort Jan wel eens zo'n stropersavontuur. Natuurlijk vertelt Jan het z'n vrienden. Die vinden het altijd fijn. Na een poosje bereiken ze de bosrand. Ze blijven staan. Wat zullen ze doen? Het bos in? Links lokt een pas gegraven sloot.

Jan weet het al.

„Jongens, wat een prachtsloot. Die nemen we maar zo. Ga je mee?”
De jongens vinden 't best. Ze kijken eerst eens aandachtig rond. Nergens is onraad.

Boer Jobse, de eigenaar van het land, is er niet en Dam is ook nergens te zien. Daar ligt de sloot.

„Diep, hè?” zegt Jaap.

„Gaat nogal,” meent Piet.

„Er staat niet veel water in, dat treft,” zegt Jan.

„Nou, wie springt er 't eerst?” vraagt Klaas. Niemand zegt iets. Wie waagt het om maar zo pardoes over een pas gegraven sloot te springen? Je hebt bij een mislukte sprong nergens houvast. Geen struik; geen polletje, totaal niets. Jan weet een oplossing.

„Er om raden,” zegt hij.

„Nee,” zegt Klaas, „aftellen”. Ook al goed. Klaas begint:

Ikke - bikke - borretje,

Meester heeft een snorretje,

Meester heeft een sik,

Af ben ik.

Jan Jonker blijft over. Hij zet een zuur gezicht.

Jaap lacht en zegt: „En hij is er 't eerst over begonnen. Kijk z'n gezicht nu eens.”

Dat laat Jan zich niet zeggen. Zonder iets te zeggen, neemt hij een flinke aanloop, zet zich goed af en springt zonder mankeren over de sloot.

„Nou, wat zeg je ervan?” roept hij triomfantelijk.

„Knap werk,” zegt Klaas.

„Wie volgt?” vraagt Jan. „Het is niets, je neemt 'em zo.”

Jaap trekt de stoute schoenen aan. Hij is wel een beetje bang voor z'n mooie pak. Enfin, vooruit ermee! Hij belandt zonder ongelukken aan

de overkant van de sloot. Piet en Klaas volgen spoedig. En na een poosje springen ze allen terug. Ze doen 't nog eens, maar de aardigheid gaat er spoedig af. Jan stelt voor krijgertje te spelen. 't Kan best. Zo breed is de sloot niet. De anderen hebben weinig trek.

„Durf je niet?” vraagt Jan. „Ben je bang?”

Daar ziet Jaap een man. 't Is boer Jobse. Vlug als de wind verdwijnen de jongens.

Jobse is wel geen kwade man, maar ze begrijpen best, dat hij zuinig is op de wallen van zijn pasgegraven sloot.

Zo komen ze in het bos. Ze blijven op de paden. Ze spelen haasje-over, maar spoedig gaat de aardigheid eraf. En als Jan een lijsternest ontdekt, met drie eitjes, gaan ze er meer zoeken.

't Is een aardig werk. Ze laten de eitjes liggen. Ze hebben er niets aan. Klaas kan er nauwelijks afblijven. Nu en dan neemt hij er een paar eitjes uit, bekijkt ze nauwkeurig, maar legt ze toch weer in het nestje. Jaap houdt Klaas voortdurend in de gaten.

Plotseling vliegt uit een laag kreupelbosje een fazant op; een hen.

„Die heeft vast een nest,” zegt Klaas dadelijk. „Er op af!”

Na enig zoeken vinden ze 't aan de rand, onder een spar. Er liggen acht eieren in.

„Jongens, die gaan we delen,” roept Klaas.

Jaap zegt niets. Hij weet, dat het niet mag. En tegelijk herinnert hij zich een voorvalletje, dat indruk op hem heeft gemaakt.

Klaas en zijn vriendje Gert hadden een eendenest geplunderd. En toen bleek, dat de eieren bebroed waren, hadden ze die een voor een tegen een paal kapot gegooid. Er zaten al jonge eendjes in. 't Was afschuwelijk geweest.

„Delen, jongens,” zegt Klaas nog eens.

„Ik wil er geen,” zegt Jaap direct. „'k Zou niet weten, wat ik ermee moest doen.”

„Jij bent me er ook een,” spot Klaas.

„O ja, wat wil jij er dan mee doen?”

„Meenemen naar huis, natuurlijk. Opeten. Ik wil die twee van jou er wel bij, nou.”

„Ja, jij! Maar ze zouden mij thuis met fazanteëieren zien aankomen! Ik kreeg er flink van langs, nou reken daar maar op,” zegt Jaap.

En Piet zegt: „Jaap heeft gelijk, jongens. Bovendien kunnen we elk ogenblik de boswachter tegenkomen. Ik laat ze stilletjes liggen.”

De jongens blijven nog even staan. Klaas maakt zich meester van de eieren. Die moet, die zal hij hebben! De anderen zeggen: „Laat dat toch! Moet jij weer spelbreker zijn?”

„Spelbreker of niet,” zegt Klaas nors, „’t is mij ’t zelfde. Ik kan vanavond lekker smullen, dat staat vast.”

Plotseling zegt Jaap, die uit het kreupelbosje op de laan komt: „Jongens, daar komt Dam! Gauw weg, dadelijk!”

De jongens maken, dat ze weggomen. Als Dam hen hier vindt! Bij een fazantenest! O, wee!

Ze lopen langs het eikehakhout, springen over een ondiep slootje en bereiken een lange, rechte boslaan.

Niet gerust echter, gaan ze dieper het bos in en bereiken een smal zandweggetje, dat al kronkelend door laag struikgewas en stukken hei uitloopt op een brede zandlaan, het Heksenpad.

Er klinkt een kort, nijdig geblaf . . .

„Dat is Kobus,” zegt Jan. „Hij is ons op ’t spoor.”

Als hazen rennen ze. Ze riskeren geen uitbrander van de strenge boswachter. Misschien zet hij hen op de bon. En Jan, die vooraan loopt, spant al z’n krachten in om te ontkomen. Dam is z’n oom . . . Die vertelt het zeker thuis . . . En dan volgt er nog straf bovendien . . .

Klaas, die op het geblaf van Kobus niet minder schrikt dan Jan, schiet als de wind vooruit. De eieren, onder z’n trui, dansen op en neer. Hij klemt ze vast met z’n handen.

Dan, plotseling, staan ze voor een sloot.

Tot voor kort lag er nog een vlonder . . .

Weer klinkt een kort, ingehouden blaffen, eigenlijk grommen.

De jongens springen . . . Gelukkig, ze komen er over.

Maar Klaas is minder fortuinlijk. Bij de sprong moet hij even z’n kostbare eieren loslaten. Hij houdt ze echter zo lang mogelijk vast. Dat wordt z’n ongeluk. Hij struikelt, klautert overeind, springt . . . en komt met een smak tegen de andere oever terecht. Hij gunt zich geen tijd om naar de eieren te voelen. Vlug de anderen achterna. Ze schijnen weinig te vorderen. Er komt geen eind aan dat gedraaf. En nog steeds blaft Kobus . . .

Konden de jongens maar even het gezicht zien van Dam, die kalm een laan inrijdt en zo nu en dan, door het steeds ijler wordend bos, een glimp opvangt van de voortrennende jongens. Konden ze maar even luisteren naar z'n vrolijke stem: „Vort Kobus, dat stel heeft de pas er goed in. Vort. Ze zijn net hazen. Jij jaagt ze op. Doe je best, Kobus.” Konden ze maar even horen, hoe de boswachter zijn grommende hond, die de riem strak trekt om zo vlug mogelijk de bandieten op te sporen, toebijt: „Niet te haastig, Kobus. Het wild moet kunnen ontsnappen.” Konden ze maar . . .

Maar ze kunnen niet. Ze zijn o, zo bang, dat de barse boswachter hen zal snappen. En voor die nijldige Kobus, met zijn blinkende tanden, zijn ze eigenlijk nog banger!

Jaap struikelt en valt in een klein greppeltje, in de modder.

Dadelijk springt hij weer op. Nog even en dan zijn ze op het Heksenpad.

Ginds zien ze al de oude bijschuur van de „Uilenhoeve”. Nog even . . .

Ha, ze zijn er.

Hè-hè, gelukkig ontsnapt!

Hijgend vallen ze neer in het gras. Was me dat ook lopen! En dan die angst ook nog!

Als ze van de schrik bekomen zijn, kijkt Jaap eens naar z'n bemodderde kleren. 't Is wel erg. Zijn kousen, de broek en de mouw van zijn jasje zijn erg vuil. Hij probeert de smerigheid er met gras af te veegen. 't Geeft weinig.

„'t Droogt wel,” zegt Jan.

„Welja, 't droogt wel,” zegt Jaap met een zuur gezicht.

Klaas is er nog erger aan toe. Al de eieren zijn gebroken tijdens zijn sprong over de sloot. Zijn trui ziet er geel van. Dat is al erg! Maar 't is te ruiken ook! Dat is nog erger! Een van de eieren was blijkbaar bedorven.

„Bah! wat een lucht,” zegt Piet Kuiper en trekt een vies gezicht.

Klaas zegt niet veel. Hij maakt zijn trui schoon en gooit de eierschalen in de sloot.

„Daar gaan je lekkere hapjes,” zegt Jan spottend.

„Jammer,” zegt Piet. „Z'n moeder had er heerlijke spiegeleieren van kunnen bakken.”

„Smakelijk eten,” meent Jaap.

„Boontje komt om zijn loontje,” zegt Jan. „Had je ze maar laten liggen. 't Is zonde.”

„Dit is de straf voor het stukgooien van een bebroed eendenest,” zegt Jaap langs z'n neus.

„Wat zegt je daar?” snauwt Klaas.

„Je hoort het toch?”

„Zeg dat nog eens, als je durft.”

„Jij hebt het gedaan. Een voor een kapotgegooid tegen een paal. Jij en Gert. Wou je 't nog ontkennen?”

Meteen vliegt Klaas op Jaap af.

„Jij liegt . . . jij liegt.”

„Maar niet heus, manneke,” zegt Jaap. Dreigend staat Klaas voor Jaap. De vuisten gebald.

„Nou, wat wil je? Heb je zin in een knokpartijtje? 't Kan gebeuren, hoor. M'n handen jeuken. Je zegt maar, wanneer we beginnen. Nee? Zeg je niets? Ben je bang? Opscheppen en eendeëieren stukgooien, dat durf je . . .”

Plotseling . . . een schreeuw . . . ploemp, ploemp . . . ploemp.

Onverwacht heeft Klaas Jaap met alle kracht opzij geduwd naar de sloot. Jaap, geen houvast hebbend, verliest het evenwicht . . . en ploempt in 't water. Hij spartelt geducht.

Jan en Piet reiken hem een hand en hijsen hem omhoog.

Daar staat Jaap. Van het hoofd tot de voeten drijfnat. Het water druipt op de grond.

Jaap zegt niets. De tranen komen te voorschijn. Maar dan vermant hij zich. Huilen? Dat nooit!

„Wat een gemene streek,” is 't eerste wat Jaap er uitbrengen kan. „Als ik hem krijg, nou dan zal ik hem!”

Klaas is weggerend. Nog even kijkt hij om en roept: „Alle eendjes zwemmen in het water.”

Ze gaan naar huis. Ze maken allerlei plannen om het Klaas in te peperen. Het laatste gedeelte gaat Jaap alleen. Het zwaarste! Hoe dichter hij bij huis komt, hoe langzamer hij loopt. Hij neemt zich voor thuis eerlijk alles te vertellen. Ook dat van de eieren en van Dam, de boswachter. En van de eieren, die Klaas heeft stukgegooid. Misschien zullen vader en moeder dan alles gaan begrijpen en niet boos zijn.

Zo spreekt Jaap zich moed in. Eindelijk zinkt ook dat restje moed weg en alle bedenksels geven geen troost meer. En Jaap, hoe hij zich vermant, begint te huilen.
Zo komt hij thuis . . .

Jan en Piet reiken hem een hand en hijsen hem omhoog.

Na een half uur huilt Jaap nóg! Dan ligt hij boven in z'n bed.
Het is wel een droevig eind van een blijde dag geworden.

3 JILLES, DE KNECHT

Jaap had die morgen al gevraagd, of Jan bij hem mocht komen spelen. Moeder had gezegd: „Vraag maar aan vader, of 't mag. Die is, geloof ik, in de schuur.”

„Vader, mag Jan vanmiddag bij me komen spelen?”

Vader had niets gehoord. Hij was bezig met de maaimachine. Nog even en dan kwam de drukke hooitijd. Dan moest alles klaar zijn.

„Vader!” had Jaap geroepen.

„Ja?”

„Mag Jan vanmiddag bij me komen spelen?”

„Jan, zeg je? Jan Jonker? Is dat je vriend tegenwoordig?”

„Ja vader, al een hele tijd.”

„Zo. En dan wou je die jongen hier vanmiddag hebben?”

„Graag, vader.”

„Nou, vooruit dan maar.”

„Hoera, hoera!” had Jaap geschreeuwd.

„Maar ik wil je vooraf even zeggen, dat jullie het niet al te bont moeten maken, want dan is het eens en voor altijd de laatste keer, begrepen?”

„Ja, vader.”

Dadelijk bij school had hij Jan opgezocht. Hij had hem een flinke klap op zijn schouder gegeven en gezegd: „'t Mag, Jan, 't mag!”

Jan had met een pijnlijk gezicht z'n schouder gewreven en gezegd:

„Maar zoiets mag niet, hè, is me dat schrikken.”

Jij mag zeker van thuis?” had Jaap dadelijk geïnformeerd.

„Ja, jò, maar ik moet voor zeven uur thuis zijn.”

Toen had de schoolbel geluid.

„Zo, jonheer Jonker,” zegt Vermeer tegen Jan, als deze op het erf komt. „Kom jij hier vanmiddag de boel op stelten zetten?”

„Ik heb geen stelten, Vermeer,” zegt Jan lachend.

„Kwajongen. Je begrijpt natuurlijk best, wat ik bedoel.”

Daar komt Jaap aanslenteren.

„Hallo, Jan, ben je er al?”

„Ik geloof van wel,” zegt Jan leuk.

„Ik geloof het ook,” zegt Vermeer. En dan lachend: „Jij bent me er een. Niet voor niets heet jij Jonker.”

Vermeer knipt de heg. Een meidoornheg. De grote schaar zegt telkens:

„hap . . . hap . . . hap.” Zo wordt de heg mooi vlak.

„Mogen we ook eens knippen, vader?”

„Nou, vooruit dan maar.”

Jan mag 't eerst. Hij is de gast. Hij gaat op de platte kruiwagen staan, net als Vermeer. Dan: . . . knip . . . knap, knip . . . 't Gaat best. De afgeknipte takjes vliegen naar alle kanten. De dikkere takken blijven liggen, maar dat mag niet. Jaap maakt er Jan attent op. Jan doet net of hij 't niet hoort. Maar na een poosje neemt Jan de schaar in de ene hand en zoekt met de andere de afgeknipte takjes van de heg. Vermeer doet precies zo. Het staat netjes.

Maar dan?

„Au, au, au!” schreeuwt Jan.

„Wat is er?” vraagt Vermeer.

„Die lelijke doorns,” moppert Jan.

Er hangt een meidoornentakje aan z'n hand. Nijdig wil Jan 't er afrukken.

„Niet doen! Voorzichtig,” waarschuwt Vermeer. „Anders loop je alle kans, dat de doorn in je hand blijft zitten. Laat 's kijken.”

Vermeer trekt voorzichtig . . . en ja hoor, 't lukt. Jan kijkt met een pijnlijk gezicht naar zijn hand. Een druppel bloed wijst de plek, waar hij geprikt is. 't Doet pijn. Van verder knippen is nu geen sprake meer.

„Veel te gevaarlijk voor zulke knapen,” lacht vader.

De jongens slenteren weg. Ze komen achter de boerderij. Daar is Jilles, de knecht, bezig Bles, het paard, in te spannen. Bles staat met zijn linkerachterpoot op een van de strengen.

Jilles zegt: „Toe Bles, óp je poot.”

Hij staat in gebukte houding naast Bles en rukt aan de streng. Zodoende merkt hij niet dat de jongens er aan komen.

Jilles is een aardige vent. Hij maakt altijd grapjes en je kunt soms heerlijk met hem stoeien.

Er komt plotseling een tinteling in Jans ogen, als hij Jilles zo ziet staan. „Sst,” zegt hij tegen Jaap, „die Jilles zal schrikken, sst.”

Vlug loopt Jan op Jilles toe en springt de knecht op z'n gebogen rug. Jilles buitelt bijna voorover.

„Hop, paardje, hop,” zegt Jan lachend.

„Rijd eens in galop,” zegt Jilles en maakt met Jan op z'n rug allerlei rare sprongen. Jan houdt zich goed vast en zegt: „Mij krijg je er niet zo gauw af.” Hij klemt zich stevig vast.

„Blijf dan zitten,” zegt Jilles kalm. „Zo'n mug op mijn rug. Wat voel ik ervan?”

Maar tegelijk gaat hij met z'n rug voor de kop van Bles staan, heel gewoon. Jan houdt zich nog steeds vast.

O, daar knijpt Jilles Bles geniepig in z'n borst. Bles schrikt en slaat met z'n kop. Daar wordt Jan bang van en hij laat zich dadelijk van Jilles' rug glijden. Jilles lacht en zegt: „Wat een held.” Jan steekt zijn tong uit. Jilles doet net, of hij 't niet merkt en zegt: „Wat een held ben jij, pocher! Ik deed niets en toch moest je 't laten zitten, ha-ha-ha.”

„Ja, zó,” meesmulde Jan.

„Nee, zó!”

Plotseling grijpt Jilles hem, tilt hem maar zo op de rug van Bles.

„Daar zit de ruiter te paard.” Jan vindt 't een beetje eng. 't Leek hem altijd reuze, boven op de rug van een paard. Maar nu! Bles kan maar zo aan de haal gaan. De strengen zitten nog niet vast.

„Precies een standbeeld, wat jij, Jaap. Kijk me zo'n vent eens aan. Hij durft geen vin te verroeren. Toe, Bles, begin eens te steigen. Gooi die ruiter eens van je rug.”

Jan wordt werkelijk bang nu. Die Jilles kan vreemde kuren hebben.

„Jilles, toe, laat me eraf, toe nou?”

„Als je een zoet jongetje bent.” Jan zegt niets. Stel je voor!

„Toe Jilles, help Jan eraf,” zegt Jaap.

„Hij zal eerst zeggen, dat-ie zijn best zal doen een zoet jongetje te worden.”

„Hij is het al,” zegt Jaap.

„Gaaf dat zo vlug? Nou, enfin!”

Jilles helpt Jan van 't paard en zegt: „Daar heb je de held. De grond dreunt van z'n gewichtigheid. Pet af voor zo'n kanjer.”

„Zeg, Jilles, wat ga je doen?” vraagt Jaap, als Jilles Bles verder inspant.

„Op reis.”

„Waarheen?”

„Naar het westen.”

„Dus naar smid Jansen?”

„Naar het westen, zeg ik toch! Je mag gerust mee, hoor. Daar gaat de zon 's avonds zo prachtig onder. En de nachtegalen zingen er eens zo mooi.”

Ah, nu begrijpt Jaap het. Aan de westkant van het dorp heeft vader een grote akker. Die noemt Jilles meestal: „Het Westen”. Hij heet eigenlijk „De Ruige Polle”.

„Naar de Ruige Polle? Geen trek, hoor,” zegt Jaap.

„Ik heb ook wel eens geen trek,” zegt Jilles. „Maar als je heel je leven en je werk met trek denkt door te worstelen, nou, dan ben jij wel een geluksvogel. Ik denk dat jij 's middags meer trek in een bord pap hebt, dan in twee- à driehonderd strafregels.”

„Strafregels,” mompelt Jaap, „die maken we bij onze meester niet.”

„Nou, pas maar op, dat het zo blijft. Ik heb mijn portie strafregels wel gemaakt.”

Jilles is klaar. Hij neemt de teugels in z'n handen, springt op de wagen en zegt: „Nou heren, een plezierige middag verder. En geen kattekwaad uithalen, hoor. Want anders kan ik jullie wel eens trakteren op duizend strafregels . . . maar dan voor je achterwerk . . . Vort Bles, die apen hebben ons lelijk opgehouden. We zullen erg ons best moeten doen de verloren tijd in te halen . . . vort, ouwe . . .”

4 WATERGEUZEN BIJ DE UILENHOEVE

De jongens slenteren de weg op. Zonder doel. Jaap ziet in de verte een pracht bloem. Hij zegt 't Jan.

„Waar?”

„Kijk, daar.”

Jan ziet de bloem ook. Een rode. Ze lopen, wie er 't eerst zal zijn. Jaap

is er 't eerst. Opeens proesten ze van 't lachen. Wat een mooie bloem toch! 't Is een rode zakdoek, die in 't gras ligt. Ze trappen 't ding in de sloot. Nu nog een paar steentjes en weg is dat fopding.

Ze komen bij het Heksenpad. Ze zijn er dikwijls geweest. Ginds, in de verte, staat op een klein stukje weiland van Vermeer, een oude schuur. 't Ding hangt helemaal scheef van zwakte en ouderdom. De pannen van het dak zijn versleten en het riet, hogerop, vertoont gaten.

Vermeer gebruikt de schuur als bergplaats. Een oude ploeg, een afgedankte wagen, planken, enige pakken stro, een stapel rijshout . . . in een woord een bergplaats voor oude rommel.

Soms gaat Jilles er naar toe met de wagen om iets op te halen, of er iets heen te brengen. Jaap is er al dikwijls geweest. 't Is een mooi plekje. Langs de zijkant, naast het Heksenpad, loopt een brede sloot. Er ligt een oud bruggetje over.

„Zeg Jan, zullen we naar de Uilenhoeve gaan?”

„Mij best,” zegt Jan. „Maar wil je vader 't hebben?”

„Waarom niet? We doen er toch geen kwaad?”

„Nee, dat 's waar. Laten we maar gaan.” Zo slaan ze het Heksenpad in.

„Zeg, Jaap, was je moeder boos, toen je zo nat thuiskwam?”

„Nou, en of! Ik moest dadelijk naar bed. Zonder eten.”

„Jammer.”

„Ja, en dat door die valse streek van Klaas.”

„Die vent is niet te vertrouwen. Weet je, dat hij dikwijls kleurkrijt bij zich heeft?”

„Heeft hij dat?” vraagt Jaap met belangstelling.

„Meer dan zat. Hij wou mij gisteren nog een paar stukken verkopen.”

„Zou hij ze gestolen hebben? Meester Homan vroeg me gisteren, toen ik de borden schoonmaakte in 't vrij kwartier, of ik ook wist, wie de doos kleurkrijt had verzet. Zou Klaas 't gedaan hebben? Net iets voor hem.”

„Zeg 't aan de meester.”

„'k Zou je danken. 'k Ben geen klikspan.”

Ze komen bij de oude bijschuur van „de Uilenhoeve”. Lang geleden heeft hier een boerderij gestaan, die „Uilenhoeve” heette. Je kunt hier en daar nog wel aanwijzingen vinden, waar de boerderij gestaan heeft. Er is nog een klinkerstraatje, met gras begroeid. Het bruggetje geeft

toegang tot het vroegere erf. Een eind verder is een dam in de sloot. Ze gaan over het bruggetje.

Eigenlijk heeft Jaaps vader niet graag, dat de jongens daar rondneuzen. Maar de schuur, die daar zo alleen staat, geheel verlaten aan de bosrand, zo geheimzinnig, trekt de jongens aan. Ze moeten er even een kijkje nemen. Voorzichtig gaan ze er heen.

„Zou de deur open zijn?” vraagt Jan.

„k Weet 't niet. Misschien wel. 't Kan ook zijn, dat Jilles de deur op slot heeft gedaan.”

De deur is open. Hij staat op een kier. De jongens gluren naar binnen. Het is vreemd, maar ze zijn eigenlijk bang.

„Zeg Jaap, nou moest er plotseling eens een leeuw of een tijger te voorschijn komen. Kijk zo!” Jan maakt een grote sprong. Zijn handen uitgespreid.

„Hè, jò, je laat me schrikken.”

„Niets erg, 'k ben immers geen wild beest.” Jaap lacht.

Jan trekt de deur verder open. Hij kraakt en knarst. Hè, wat akelig klinkt dat in de stilte. Ze gaan naar binnen. De schuur is hol en leeg. In een hoek liggen pakken stro en in het midden van de schuur staat een grote hoop rijshout. Maar voor het overige is alles leeg en verlaten. De jongens klimmen op de pakken stro en bereiken de zolder boven de koestallen.

„Voorzichtig, hoor,” waarschuwt Jaap. „De zolder is een wrak geval. Je zakt er zo door.”

Ze neuzen overal rond. Er is niets bijzonders te zien. En toch is al dat lege en stille, dat vreemde verlatene, opwindend. Ze kunnen vanaf de zolder op het rijshout komen. Een klein sprongetje . . . hup . . . en ze zijn er.

Daar ontdekt Jaap iets. Hij krijgt een idee. Ha, dat is nog eens iets. Prachtig! Hij vertelt het Jan.

„Ja, dat is leuk, zeg.”

Ze laten zich omlaag glijden en beginnen dadelijk hun plannetje te verwezenlijken.

Met inspanning van al hun krachten gelukt het hun een gierbak naar buiten te krijgen. 't Gaat moeilijk, maar 't lukt. Nu naar de brede sloot . . . „'t Is bijna niet te doen,” zegt Jan.

„Toch proberen,” zegt Jaap.

Maar 't wordt hun te machtig. De bak is te zwaar. Jammer! 't Is toch zo'n prachtig plan.

Ze gaan op de rand van de gierbak zitten uitrusten. Ze zinnen op een middel om toch hun voornemen te kunnen uitvoeren. Daar weet Jan het. Hij wijst naar een hoop palen, die tegen de zijkant van de schuur liggen.

Ha, daar gaat-ie!

„Dat is een idee. Op palen, hè?”

„Nou, wat zeg je?”

„Doen, dadelijk!”

Ze zoeken een paar geschikte palen. Met de ene paal tilt Jan de bak op en Jaap schuift de andere er onder.

Ha, daar giet-ie!

„Gemakkelijk, hè?” glundert Jaap.

„En of!”

Ze krijgen het geval bij de sloot.

„Dit is een schip, hè,” fantaseert Jaap. „Het staat op de helling. Dadelijk loopt het van stapel.”

„Een oceaanstomer is het,” zegt Jan. „We gaan er verre reizen mee doen. Naar Amerika; naar Indië, of naar Japan.”

„Och jò, eerst krijgen we nog de proefvaart, dat weet je toch?”

„Ja, dat is waar. Maar eerst moet het schip in 't water liggen.”

„In z'n element, heet dat,” zegt Jaap.

„Nou goed, in z'n element dan.”

„Ik ben de baas van de helling,” zegt Jaap. „Ik heb het schip gemaakt en jij wordt kapitein . . .”

„Nou, hellingbaas . . .”

„Directeur, wou je zeggen.”

„Best. Nou, directeur, zullen we het schip maar van stapel laten lopen?”

„Ja, straks. Help maar even een handje.”

De directeur en de kapitein duwen de bak langzaam in de sloot. 't Gaat niet gemakkelijk. Maar eindelijk . . . ploemp! . . . Daar ligt de houten oceaanstomer in z'n element.

„Hoera, de boot drijft,” roepen ze tegelijk.

„En nu de proefvaart,” commandeert de directeur.

De kapitein, die de nog schommelende bak met een paal in rust brengt, zegt: „Durf jij?”

„Durf jij?” vraagt de directeur.

„Eerst eens kijken of de boot waterdicht is.” Nee, er komt geen water in. Voorzichtig gaat de directeur op de rand van de bak staan. Een voet op de wal, de ander op de boot.

O, wee! De bak dreigt om te slaan. Net op 't nippertje trekt de directeur z'n voet terug.

„Probeer jij 't eens, Jan,” zegt Jaap, die z'n directeursrol vergeet.

„Ik zou je hartelijk danken. 'k Heb geen zin in een nat pak.”

Wat nu? Ze zoeken een lange stok en duwen de boot door 't water. 't Gaat aardig. Maar veel aardiger zou het zijn, als ze er beiden in zaten. 't Verveelt gauw zo.

„Een mooie proefvaart,” moppert Jan. „Er is geen sikkepit aan. Hadden we 't ding maar weer goed en wel op de wal.”

Jaap zegt niets. Nog eens probeert hij in de bak te komen. Maar 't lukt niet. De bak schommelt erg. 't Is wel erg jammer!

Ineens krijgt Jan een inval.

„Jaap,” zegt hij gejaagd, „Jaap, ik weet wat, ja, dat kan.”

„Wat kan?”

„Kom maar mee.”

„Eerst zeggen, wat je wilt.”

„Nou, we bomen de bak tot het bruggetje, en dan laten we ons van 't bruggetje in de bak zakken.”

„Reuze!” zegt Jaap. „Dom, dat we daar niet eerder aan gedacht hebben.”

Even later zijn ze met hun vaartuig bij het bruggetje. Jaap laat er zich 't eerst afglijden in de bak beneden hem. Even kijken ze, hoe 't gaat.

„Je kunt er nog best bij, Jan.”

Ook Jan komt langs dezelfde weg in het vaartuig. Het ding drijft rustig op 't water. Om de beurt bomen ze de boot verder. Ze hebben dolveel plezier.

„'t Gaat mooi, hè?” zegt Jaap.

„Nou.”

„We zijn net watergeuzen, die in hun platte schuiten over de Haarlemmermeer naar Leiden varen met haring en wittebrood.”

„Ja, die schuur is Leiden en in dat bosje, daar, liggen de Spanjaarden op de loer. Gevaarlijk, hè?”

„Nou, maar we zijn niet bang. Echte watergeuzen vrezen de vijand niet. Bang voor de Spekken! Ho maar!”

„Nee,” zegt Jan. „Deze sloot is de Zuiderzee. En onze boot is een oorlogschip. Een schip van de geuzenvloot. Straks gaan we Bossu verjagen. Je weet wel, meester heeft ervan verteld.”

„Dan ben ik Jan Haring,” zegt Jaap. „Ik hijs de geuzenvlag straks in de mast van het vijandelijke admiraalsschip. Zullen we?”

„Ja,” zegt Jan, „dat doen we.”

De jongens hebben niet gezien, dat een man op de fiets langs het Heksenpad kwam. Een man met een dubbelloopsjachtgeweer over de schouder. Een man met een grijze hoed op, versierd met een groene veer. Een man, vergezeld van een grote hond . . .

Hoe zouden de jongens. 't Spel gaat veel te mooi. Ze hebben niet gezien,

dat die man achter wat struiken van z'n fiets is gestapt en nu in gebukte houding hun spelletje gadeslaat. Hij doet alle moeite z'n grijze herdershond in bedwang te houden.

„St, Kobus, koest,” fluistert hij.

De jongens zien evenmin, hoe een glimlach trekt over dat barse gelaat en ze horen niet, dat hij mompelt: „Snaken zijn het, die jongens en grote waaghalzen. Maar ik was vroeger niets beter. Ik heb ook wel eens dollen dingen gedaan. Echt vrolijke dingen. Wij hebben ook wel eens een geuzenspelletje gespeeld en in onze verbeelding menige Spanjaard er geducht van langs gegeven, welja. Maar . . . zoals dit avontuur met die wrakke gierbak.”

Jaap en Jan hebben veel pret. Ze hebben een paal gelegd op de rand van de boot. Dat is hun kanon. Daarmee zullen ze de Spaanse vloot tot pulver schieten. Aan een stok heeft Jaap z'n rode zakdoek gebonden, de geuzenvlag. Straks zal die vlag wapperen aan de mast van het Spaanse admiraalsschip. En dan hebben de geuzen de slag gewonnen. Ha-ha-ha.

„Slaat op den trommele van . . .” „Let op, kapitein,” schreeuwt Jaap, „daar komt een Spanjaard aanzeilen. Geef hem dadelijk de volle laag.”

„Bom, bom, bommerdebom . . .” zegt het kanon.

„Als dat op mij gemunt was, dan is het mis, mijne heren,” zegt een barse stem.

Wat schrikken die jongens!

Het kanon valt plotseling over boord. En de vlag, de trotse geuzenvlag, ligt op de bodem van het schip. Ze blijven staan, besluiteloos. De schrik is hun in de benen geslagen. Ze zien het: 't is Dam!

„Moeten jullie verdrinken, daar in die oude bak, rakkers, die jullie bent? Er uit! Dadelijk! Ik wil daar geen grapjes in die sloot, begrepen!”

Jaap, die een beetje van de eerste schrik bekommt, zegt: „Ja, Dam, dadelijk.”

„O, zo. Dat is een goed besluit. En 't is je geraden ook. En jij, waarde neef, doet verstandig je bij het voornemen van je vriend aan te sluiten.”

„Ja, oom,” zegt Jan met een benepen stemmetje.

Voorzichtig laveren de jongens hun trotse oorlogsbodem naar de wal.

Hoe nu verder? Ja, ze moeten er uit. Maar hoe? Ze kijken elkaar eens aan.

Jaap zegt: „Hoe komen we er uit?”

Jan weet het niet. Besluiteloos blijven ze staan.

„Wordt het nog iets?” dringt Dam aan.

„We kunnen er niet uit komen.”

„Zo! Maar hoe ben je er dan ingekomen?”

Jaap waagt een poging. Hij zet z'n rechtervoet op de rand en probeert op de wal te springen. 't Is gevaarlijk.

Dam ziet het: „Wacht maar, ik zal je even een handje helpen.” Dam reikt Jaap een hand en . . . hup . . . , daar staat hij op de wal.

„Nu mijn neef nog.” Jan volgt spoedig.

„Waar hebben jullie die bak vandaan gehaald?”

„Uit de schuur,” zegt Jaap.

„Zo. Als je verstandig bent, zorg je, dat het ding weer op z'n plaats komt. Vooruit, pak aan. De drenkeling moet op het droge.” Samen hijsen ze de bak uit het water. Daar ligt hun prachtig oorlogsschip. Op het strand. Maar de jongens denken niet meer aan hun spelletje. Ze zijn achteraf maar wat blij, dat Dam hen geholpen heeft.

„Ziezo,” zegt Dam, „ik heb geen tijd meer. Jullie zorgen, dat die bak weer op z'n plaats komt. En voortaan zulke grapjes nalaten, begrepen?”

„Ja, Dam.”

„Ja, oom.”

„Kom, Kobus, wij gaan opstappen.”

Dam vertrekt. De jongens rollen de gierbak naar de schuur. 't Gaat niet vlug. Nu en dan rusten ze een ogenblik. Eindelijk krijgen ze 't zaakje weer op z'n plaats.

„Hè-hè, wat een karwei,” zucht Jaap. Jan wist zich 't zweet van 't gezicht. Hij schopt een hoop oude zakken omver. Een rol ijzerdraad rolt op de grond.

„Jò, wat doe je daar?” zegt Jaap.

„O, niets. Kijk, allemaal draad.”

„Vreemd,” zegt Jaap. „Vader bewaart z'n draad meestal thuis. Hij zal 't vergeten hebben. Laten we de boel even opruimen.”

Dan verlaten ze de oude schuur.

„Kijk, jò,” Jaap wijst naar een smal bospaadje.

„Een man,” zegt Jan.

Het is Vogel, Klaas' vader. Hij komt dichterbij.

Ja, 't is Vogel, de pet schuin op 't hoofd gedrukt. De jongens willen het liefst maar gauw weggaan. Ze vertrouwen die man maar half. De mensen

zeggen allerlei lelijks van hem. Hij handelt in vellen en nuchtere kalveren, maar Jilles zegt, dat-ie stroopt. Nou pas maar op!

„Zo, jongens, heb jullie eens een kijkje in de oude schuur genomen? Nogal aardig, hè?”

De jongens zeggen niets.

„Ik begrijp niet, waarom ze dat oude ding nog laten staan. Waarom niet afgebroken? Of opgebrand? Dat is veel beter en 't gaat ook veel vlugger. Vuur spaart niets. Ja, ja, lachen jullie maar. Dan was meteen die spokerij ook uit de wereld vandaan.”

„Spokerij?” vragen de jongens.

„Heb jullie daar nooit van gehoord? Nou, 't spookt er verschrikkelijk. Bar! Vooral 's nachts. En dan liefst in de nacht van vrijdag op zaterdag. En een leven! Horen en zien zou je vergaan!

Eens op zo'n echte spooknacht kwam ik hier langs. Moederziel alleen. Daar kom ik bij de „Uilenhoeve”. Nee maar! Ik schrok ontzettend van het lawaai, dat ik hoorde. De haren rezen me ten berge! Ja, ja, er is geen woord Frans bij, hoor. Ik ben niet zo spoedig uit het veld geslagen . . . maar toen . . . En wat ik zag! Ik durf het jullie niet te vertellen, zo vreselijk was het. Ik heb me gauw uit de voeten gemaakt, dat spreekt. En zijn jullie in de schuur geweest, zeg je?”

De vrienden knikken van ja.

„Nu, dan mag je van geluk spreken, dat je er nog heelhuids uitgekomen bent. Hè, foei! Zulke spoken! Nooit eerder meegemaakt! Maar je bent gewaarschuwd. En een gewaarschuwd man geldt voor twee, zegt het spreekwoord.”

De vrienden kijken naar de schuur. Zou 't waar zijn? Och kom, spoken zijn er immers niet. Onzin. Ze zeggen 't Vogel.

„Onzin! Onzin! Maar niet heus, maten. Wat ik gezien en gehoord heb! Onzin?! Ik geef het jullie te doen hier aanstaande vrijdagnacht eens een kijkje te nemen. Foei, ik moet er niet aan denken. Ik ga niet mee hoor! Brr!”

Vogel vertrekt. De jongens gaan naar huis.

„Wat een rare man,” zegt Jaap.

„Zou 't waar zijn, van die spoken?”

„Ik weet het niet. Vogel zal dronken geweest zijn. Hij lust graag een glaasje.”

„Vast. Met de voorjaarsmarkt was hij ook zo erg dronken.”

„Ja, en verleden week kwam vader hem tegen. Toen was hij ook meer dan zat.”

„Dat zijn de spoken,” zegt Jan.

„Vast.”

Ze lopen langs een smal boslaantje en bereiken een groot stuk weiland. 't Is van boer Jobse. Om het weiland loopt een sloot. Aan de zijde van het kreupelbosje loopt een brede gracht. Die staat vol water. De gracht schijnt dood te lopen. Maar Jan ontdekt, dat hij met een duiker in verbinding staat met de sloot om het weiland. In die duiker zit een schuif. De schuif is gesloten.

Jaap probeert de schuif omhoog te trekken.

„Jò,” zegt Jan. „Wat doe je daar?”

„Dat zie je toch?”

„Maar dat mag vast niet.”

„Zou ik niet weten.”

„Waarom doe je 't dan?”

„Even proberen, jò. We laten 'm zo weer zakken. Help eens een handje.”

„Ja, maar . . .”

„Nou, wat maar! Ben je bang?”

„Bang niet. Maar als oom ons hier bij deze duiker ziet . . .”

„Loop heen met je oom. Help me liever!”

Jan pakt nu ook mee aan. De schuif zit danig vast. Ze rukken en trekken uit alle macht. Er is bijna geen beweging in te krijgen. Nog eens proberen. Een forse ruk . . . nog een . . . en dan schiet de schuif omhoog, plotseling. Zo onverwacht, dat de jongens bijna omver vallen. Ze houden zich vast aan de houten schuif. Maar die kan niet zoveel weerstand bieden . . . krak-krak . . . De schuif breekt . . . En het water stroomt uit de gracht door de duiker in de sloot.

De jongens kijken elkaar aan. Ze zeggen niets. Ze horen het water stromen . . . almaar stromen . . . Er is geen keren aan: de schuif is kapot. Nu moest Jobse eens komen!

Of Dam!

De jongens staan even besluiteloos. Dit is hun bedoeling niet geweest. Konden zij weten, dat die schuif zo gammel was?

Kijk dat water eens stromen!

Plotseling krijgt Jaap een inval.

„Helpen!” zegt hij tegen Jan.

Meteen rukt hij takken van de struiken en gooit die voor het gat.

Jan begrijpt de bedoeling en helpt dapper mee. Als er genoeg takken voor het stroomgat liggen, gaan de jongens keien zoeken en dikke aardkluiten.

Het is een zwaar karwei, maar 't helpt. Ze werken als paarden en ze zweten ervan.

Met een paal stampen ze alles stevig aan en spoedig houdt de waterstroom op.

Nog even doorwerken. Er mag geen druppel water meer doorsijpelen. Eindelijk is de zaak klaar.

De jongens hijgen van 't harde werken.

„Gelukkig,” zegt Jaap, „de dam houdt het.”

Dan gaan ze gauw naar huis.

Jaap is van plan alles aan vader te vertellen, want de schuif moet gemaakt worden. Vader zal wel boos zijn. Maar als hij thuiskomt zijn vader en moeder beiden naar een vergadering.

Voor hij naar bed gaat, zal hij het Jilles zeggen. Maar Jilles staat met buurman te praten.

Dan morgen maar verder zien. De dam zal het best houden.

Maar als Jaap de volgende morgen beneden komt, is hij zijn goede voornemen al weer vergeten.

Hij moet zijn aardrijkskundeles nog leren en de jaartallen kent hij ook nog niet goed. Voor schooltijd herinnert Jan hem aan de gebroken schuif, maar Jaap zegt, dat de dam veiliger afsluiting vormt dan zo'n wrakke plank. Achteraf mag boer Jobse blij zijn met zo'n veilige waterkering.

Jaap kan gelijk hebben met die bewering. Maar . . . een koe in de weide van boer Jobse, die trek in een groen blaadje had, rukte aan de takken en twijgen van de opgeworpen dam. Toen begon het water opnieuw door te sijpelen. Eerst met een dun straaltje, maar even later spoot het water met kracht naar buiten . . .

Maar hoe konden de jongens dat weten?

5 DE ONTMOETING BIJ DE STUW

Als Jaap op een middag thuiskomt van school, zegt zijn vader: „Jaap, je moet even een boodschap voor me doen.”

„Ja, vader, waar naar toe?”

„Naar Stevens, je weet wel, aan het Molenpad.”

„Ja, vader, ik weet het al.”

„Mooi zo. Vraag Stevens, of hij morgen komt helpen. We hebben 't erg druk met hooien. Verleden week heb ik met Stevens afgesproken, dat hij me helpen zou. Ik hoefde maar één kik te geven. En nu moet jij die kik overbrengen, begrepen?”

„Ja, vader.”

„Ga nu eerst even naar binnen. Er staat een kop thee en een flinke boterham voor je klaar. 't Zal je smaken.”

„Nou.” Jaap wipt vlug naar binnen.

„Jongen, wat ben je wild,” zegt moeder. „Foei, zo'n lawaai!”

„Itte doe niet a-waai, hè moe?” zegt Ali. „Jaap is tout.”

„Wacht, jou kleine krullebol,” zegt Jaap en hij pakt Ali en zet haar in vaders grote, rieten stoel. Het kleine ding schatert van de pret. Vlug laat ze zich van de stoel glijden en zegt: „Nog eens.” Het spelletje wordt herhaald.

Maar Jaap heeft het ongeluk met zijn elleboog een kopje van de tafel te stoten. Het valt rollebollend op de vloer. Hij merkt het helemaal niet. Maar moeder zoveel te beter.

„Ophouden, Jaap! Straks is er geen kopje meer heel. Raap op!”

Jaap gehoorzaamt.

„Jij moet straks naar Stevens met een boodschap voor vader.”

„'k Weet 't al, moe.”

„Jij! Hoe weet jij dat?”

„Van vader.”

„Nou, dat is 't zelfde. Drink je thee maar gauw op. Hier is je boterham. En dan er maar dadelijk op uit.”

„Ja, moe.”

„Ali oot mee, moe?”

„Nee lieverd, dat gaat niet. Het is veel te ver voor jou.”

Als Jaap naar de schuur gaat om z'n fiets, bedenkt hij een prachtig plannetje. Hij zal Jan zien mee te krijgen. Dat mag best. Welja. De dag is nog lang. Jaap weet een fijn plekje om heerlijk te zwemmen. Het is volop zomer! In de wetering is het water helder en de beek is ondiep. Alleen bij de stuw staat meer water.

Als Jaap bij de werkplaats van Jans vader komt, belt hij aan. Ha, daar komt Jan al.

„Ga je mee?”

„Waar naar toe?”

„Naar Stevens.”

„Aan 't Molenpad?”

„Ja.”

„Graag. 'k Zal vragen of ik mag.”

Juist steekt baas Jonker zijn hoofd buiten de deur van de werkplaats.

„Zo, mannetje, met de tijd verlegen? Ik heb nog wel een aardig karweitje voor je. Kom maar eens mee.”

„Jaap moet een boodschap doen, vader,” zegt Jan gejaagd.

„Ja, ja, dat kan nog wel.” De jongens volgen Jonker. Jan stoot Jaap aan en zegt: „Ik weet wel, wat vader bedoelt.”

Jonker loopt de brede trap op naar boven.

„Voorzichtig, hoor,” waarschuwt hij. Maar hij is nog maar net op de grote zolder van de werkplaats, of de jongens zijn er ook al.

„Vader, Jaap vraagt, of ik met hem mee mag naar Stevens.”

„Ja, ja, daar praten we nog wel over. Maar wat ik zeggen wou. Zie je die stapel planken?”

Ja, die zien ze.

„Zie je dat deurtje daar? Nou, als Jaap eens met zijn tijd verlegen is, mag hij Jan komen helpen, die planken een voor een door dat deurtje naar beneden te laten glijden. Jan weet wel, hoe zo iets gaat. Wat zeg je daar nu van?”

Jaaps ogen schitteren. „Prachtig,” zegt hij.

„'k Dacht het al,” zegt Jonker. „Zo'n kans krijg je niet iedere dag, wat jij.”

„'k Zal vragen, of ik de volgende week mag komen, woensdagmiddag.”

„Best.”

„Mag ik met Jaap mee, vader?”

„Ga je gang. Je weet, wanneer je thuis moet zijn, hè. Denk er aan.”

„Ja, vader.”

In de werkplaats is het een en al leven. Een van de knechts, Siep de Lange, slaat net de laatste spijker in een groot landhek. Hij hijst het ding omhoog en als de vrienden naar buiten zullen gaan, plaatst hij het zware hek voor de openstaande deur.

„Toe, laat ons erdoor,” zegt Jan.

„Met uw verlof, mijne heren. Eerst tol betalen. De man een kwartje. Dadelijk betalen. Geen krediet, begrepen?”

„Jij met je tol,” zegt Jan en probeert het hek omver te gooien. Maar Siep houdt het stevig op z'n plaats.

„Nee, vriend, tol betalen, zonder pardon en zonder uitstel.”

Jaap ziet, dat een van de andere knechts een raam opent. Dat is een uitkomst.

„Kom Jan,” zegt hij, „laat Siep maar staan, hij kan lang wachten voor wij hem onderdanig verzoeken ons erdoor te laten.”

„Ja,” zegt Jan. „Zo'n eigenwijze tolgaarder ook.”

Daar ziet ook Jan het openstaande raam. Gezwind maken de jongens zich uit de voeten. Tjoep . . . op de werkbank . . . een sprong door het raam . . . en buiten zijn ze. Ze trekken een lange neus tegen Siep en lachen hem danig uit.

„Wacht maar,” zegt deze. „Een volgende keer ontkom je me zo licht niet. Wacht maar, wie het laatst lacht, lacht het best.”

Jaap maakt er Jan attent op z'n zwembroek mee te nemen.

„Natuurlijk, zwemmen. Hoera!”

Ze worden het spoedig eens, waar het zwemfestijn zal plaats vinden. Bij de stuw.

Ze gooien hun fiets in het gras en kleden zich haastig uit. Jaap is 't eerst klaar. Met een plons springt hij in het water.

„Hoe is 't?” vraagt Jan.

„Heerlijk!”

Jan neemt vanaf de wal een flinke sprong en schiet zo onder water. Midden in de beek komt hij hijgend en proestend weer boven.

„Dat was een reuze zwaai,” zegt Jaap.

Met een plons springt hij in 't water.

„Doe 't me eens na.”

Dat laat Jaap zich geen tweemaal zeggen. Nadoen! 't Zou wat! Hij zal Jan eens wat laten zien!

„Blijf daar eens staan,” zegt Jaap gebiedend.

„Ik wed, dat ik 't minstens zo goed vertoon. Misschien nog veel beter.”

„Misschien, ja,” lacht Jan. „Maar 't kan soms aardig tegenvallen.”

„'t Zou wat.”

Jaap haalt diep adem, zet zich flink in postuur . . . en springt. Hij bijt zich op de tanden, als hij, al zwemmend onder water, Jans prestatie wil overtreffen. Hij houdt zo lang mogelijk vol. Maar er komt eenmaal een eind aan. Een mens is geen vis. Ho, even! Jaap moet naar boven. Zin of geen zin. Hij steekt zijn hoofd boven water en snakt naar lucht.

„Hoera,” schreeuwt Jan. „Waar blijf je nu met je grote mond? Kijk eens hier. Ik ben je minstens een meter voor.”

„Maar daar stond je zo pas niet, vadertje. Wou je mij dat wijs maken?”

„En of,” lacht Jan. „Wel secuur.”

„Ik vertrouw het niet.”

„Nou, dan niet.”

„Doe nou niet zo flauw! Hier stond je.”

„Ik doe niet flauw.”

„Welles.”

„Nietes.”

„k Vind je niets aardig meer.”

„Nou goed dan. Weet je, wat we doen? We doen 't over. Tegelijk. Dan zien we vanzelf, wie 't wint.”

„Dat is een idee. Vooruit.”

Ze klauteren op de wal en springen tegelijk in 't water. Dat zal er spannen! Als ze boven komen, kijken ze in elkaars gezicht.

„Kamp!” zeggen ze tegelijk.

Er suist iets langs de hoofden van de beide jongens en dat plompt op enige afstand in 't water.

„Wat is dat?” schrikt Jaap.

„Een steen,” zegt Jan en kijkt meteen in de richting, waar de steen vandaan kwam. Achter wat struikgewas ziet hij iets bewegen. Jaap, door Jan hierop attent gemaakt, ziet dat een van de belagers een aardkluit in z'n hand heeft.

„Duiken, jò,” zegt hij zacht. Ze duiken onder. Op hetzelfde moment plonst de kluit in het water.

Als de jongens proestend boven komen, zien ze, dat twee jongens haastig wegschuilen achter een elzestruik. Jaap ziet nog net dat Klaas Vogel er ook bij is.

„Het is op ons gemunt,” zegt Jan.

„Op wie anders?”

Van achter de struiken klinkt een onderdrukt gegiechel. Het maakt Jaap kwaad. Zulke flauwerds! Je zou ze!

„Kom eens voor de dag. Dacht je, dat we zo gek zijn te geloven, dat die kluit uit de lucht viel? Kom maar op, als je durft!”

„Laat ze maar,” sust Jan. „Ze gaan vanzelf weer weg. Als je kwaad wordt, loop je kans nog meer van dat spul op je dak te krijgen.”

Daar komen plotseling Klaas en Gert te voorschijn met kluiten beladen.

„Hier zijn we,” zegt Klaas. „Kom maar op.”

„Eerst die kluiten wegdoen,” zegt Jaap.

Pats! Er plonst een kluit vlak voor Jaap in 't water. „Zzzsst!” Er suist er een langs z'n hoofd. Nog een! Nog een!

De jongens duiken en proberen de wal te bereiken. 't Lukt niet dadelijk. Eindelijk zijn ze er.

„Ha-ha, daar gaan de opscheppers aan de haal,” zegt Klaas. „Het zijn me de jongetjes wel, wat jij, Gert.”

„Stumpers zijn het,” zegt deze.

Zelfs op de wal zijn ze nog niet veilig voor de projectielen van de aanvallers. Ze gaan nog meer achteruit.

„Ha-ha-ha! wat een fijne naaktlopers zijn jullie. We moesten zo een foto van ze kunnen maken, wat zeg jij, Gert.”

„'t Is de moeite niet. 't Zou zonde zijn van het filmpje om zulke bangerds te kieken.”

Daar ziet Jaap iets in het gras liggen. Een steen! Hij grist gauw de steen van de grond, springt zonder iets te zeggen in 't water en ploetert naar de overkant.

„Jaap, wat doe je toch!” zegt Jan. Maar Jaap loopt door. Hij beeft van kwaadheid. Hij zal die opscheppers eens laten zien, wat bangheid is. Vast klemt hij de lippen op elkaar.

„Hu, hu,” zegt Klaas, „daar komt een kwajongen aan. Een juffershondje. Straks gaat-ie nog keffen ook. Waf, waf, waf!” Gert lacht, dat hij schudt. Jaap komt steeds dichterbij. Klaas gooit nog eens een kluit in Jaaps richting. 't Is mis.

Meteen springt Jaap op de wal. In z'n opgeheven hand glinstert een steen. Bij het zien daarvan, deinzen de jongens toch terug. Dat wordt hun te kras. Een aardkluit is nog wat. Maar zo'n grote steen! Berg je! Jaap hen achterna.

„Nou ga je aan de haal, hè? Blijf nou staan, als je durf hebt.”

Maar ze kiezen het hazepad.

Intussen is Jan ook op komen dagen. Jaap alleen laten? Dat nooit.

Klaas heeft kans gezien een steen op te rapen. Hij blijft staan en gooit. Jaap ziet het gevaar. Hij springt net bijtijds terzijde. De steen raakt zijn elleboog. Een felle pijn doorstraalt z'n arm. Dan zet hij de jongens na, schreeuwend en tierend. Hij haalt ze niet in.

Als hij het vruchteloze van zijn poging inziet, keert hij terug.

„Wat een lomperds,” zegt Jan.

„Je zou ze!” hijgt Jaap.

Na deze schermutseling hebben de vrienden geen zin in zwemmen meer. Ze ploeteren door de wetering en kleden zich aan. Na een poosje zitten ze op de fiets en peddelen in de richting van Stevens woning.

6 BIJ STEVENS

Stevens zit op een bank achter zijn huis. Hij kijkt naar de lucht en mompelt: „Bestendig weer. De zwaluwen vliegen zo hoog.”

Hij heeft het druk gehad vandaag. Zijn vrouw en hij hebben het hooi binnengehaald. Later heeft hij de koe gemolken.

De post heeft de krant bezorgd. Ja, hij heeft werk genoeg: de aardappelen moeten nog eens geschoffeld, de boontjes gewied, maar hij zal er maar even de tijd voor nemen, om de krant in te kijken. Zo'n ding is er om gelezen te worden; nou!

Hij haalt een grote pijp met een krom roer voor de dag, stopt er bijna de helft van een half ons tabak in, steekt de brand er in en rookt. Het dopje van de pijp slingert aan een dun kettinkje gestadig heen en weer. Na een poosje zet Stevens de dop, waar hij hoort en leest rustig verder. Nu en dan zweeft er van achter de krant een grote grijze rookwolk naar boven. Ja, die Stevens en zijn pijp zijn trouwe kameraden. Stevens zonder pijp! Nee, dan is er iets niet in de haak.

Jan en Jaap naderen Stevens' woning. Ze zetten de fiets tegen het hek en lopen het tuinpad op. Stevens hoort iets en kijkt over zijn krant. „Aha,” zegt hij, „komen de heren mij gezelschap houden? Nou, dat is prachtig! Kom maar bij me zitten. Er is ruimte zat.”

De jongens voldoen aan dat vriendelijk verzoek.

Ze zitten pas, of daar roept Stevens' vrouw dat de koffie klaar is.

„Kom jongens, er zal allicht ook een teug voor jullie overschieten.”

„We moeten voor zeven uur thuis zijn,” zegt Jaap.

„Dat kan nog dubbel en dwars, 't is pas zes uur. Kom maar gauw mee.”

Als Stevens binnenkomt, zegt hij: „Vrouw, mogen er nog twee heren op de koffie komen?”

„Op de koffie komen? Wie, wat?”

Dan ziet ze de beide jongens en zegt: „Noem jij dat heren. 't Is me wat moois!”

„Ik kan ze slecht dames noemen,” antwoordt Stevens en biedt de jongens een stoel.

Stevens' vrouw lacht. Ze kijkt de jongens eens aan en zegt: „Twee heren op de koffie. Man, man, ze lusten je koffie niet eens. Me dunkt, dat ik voor die beide heren van jou beter een kop chocola kan maken.”

„Daar zeg je wat, vrouw. Als ik kiezen moest, nou hm, chocola!”

En als Stevens zijn koffie roert, zet zijn vrouw voor de jongens een kop dampende chocola neer.

Stevens trekt eens aan zijn pijp en blaast even later een grote rookwolk de kamer in.

„Man, is me dat roken!” schrikt zijn vrouw. „Denk aan m'n gordijnen. Ze zijn pas gewassen.”

Maar Stevens lacht en zegt: „Als ze weer vuil zijn, zal ik ze voor je wassen. Een mens moet z'n plezier niet laten bederven door zulke dunne vitrages.”

En dan tegen Jaap en Jan: „Roken de heren soms ook? Een sigaret? Je zegt maar hoor. Als je bij Stevens te gast bent, kom je niks te kort.”

Jaap kijkt Jan eens aan. Een sigaret . . . Ze mogen niet roken, maar soms krijgen ze wel eens een sigaretje van Jilles. Er zijn al zoveel jongens van twaalf die roken.

„Ja, ik zie het al,” begint Stevens opnieuw. En dan met een knipoogje tegen z'n vrouw: „Geef de jongens elk een rokertje. Het staat zo gezellig.”

„Ben je nou helemaal! Geen denken aan! Een stuk koek kunnen ze krijgen. Dat houdt ze op de been. Jij met je sigaretten.”

„Nou jongens, je hoort het,” zucht Stevens. „Een mens moet toch eenmaal leren roken.”

„Beter van niet,” zegt z'n vrouw en geeft de jongens een dikke plak koek. Stevens klopt aandachtig zijn pijp uit. Dan zegt hij: „Roken is een rare gewoonte, jongens. Als je jong bent staat het zo groot. Je moet het natuurlijk leren, maar dat gaat gauwer dan je denkt. Maar het afleren is een hele toer.”

„Wanneer heeft u het geleerd, Stevens?” vraagt Jaap.

„Ik geleerd? Ik ben met de pijp geboren.”

„Man, wat overdrijf je weer.”

„Nou het scheelt niet veel. Toen ik in de tafelstoel zat, gaf ons dienstmeisje mij een van vaders pijpen. Dan was ik tenminste stil. En later ging ik bellen blazen met een grote kromme pijp. Dat leerde ik van moeder. En nog later kreeg ik een hekel aan dat zeepsopgeblaas. Toen ik de kans kreeg, stopte ik een handvol tabak in de pijp. En maar roken . . . roken. Het ging vanzelf. Tjonge, tjonge, wat heb ik voor die eerste keer een rook zitten fabriceren. Hm, fijn!”

„Wat jij fijn noemt,” grinnikt z'n vrouw. „Maar je zit jezelf en de jongens mooi te bedotten. Dat rookwolkgeblaas zal wel aardig geweest zijn, maar als je eerlijk bent, vertel je nu de rest ook nog.”

„De rest . . . de rest. Dat zien ze toch. Ik rook nog.”

„Dan zal ik het verhaal maar afmaken.”

En ondanks de protesten van Stevens, horen de jongens het vervolg van die eerste pijprokerij.

Stevens was eerst erg bleek om z'n neus geworden. Daarna had hij wel tien keer over z'n buik gewreven en telkens heftig moeten slikken. Dat was het begin nog maar. Het klamme zweet brak hem uit en het leek net of de hele wereld om hem heen begon te draaien. Hij was in het gras gaan liggen in de hoop dat de misselijkheid over zou gaan.

„Houd op, vrouw!” zegt Stevens. „De jongens weten nu genoeg. Spaar hun de rest maar.”

„De rest laat zich nu gemakkelijk raden,” zegt zijn vrouw.

Stevens zegt lachend: „Een plak koek was beter geweest. Tabak is eigenlijk vergif. En het is een hele knaap die me weet te vertellen, hoe de Indiaan zich gevoeld moet hebben, toen hij voor het eerst in de hele tabakshistorie ging roken. Alhoewel de vredespijp geen slecht gebaar is overigens.”

Als Stevens nog een kop koffie leeggedronken heeft, krijgt hij plotseling haast. De jongens merken het en Jaap vertelt zijn boodschap.

„Ja, 'k dacht het wel,” zegt Stevens. „Nou, zeg maar tegen je vader, dat 't in orde komt. Bij leven en welzijn ben ik morgenvroeg present.”

Het wordt tijd voor de vrienden om naar huis te gaan. Stevens gaat met ze naar buiten. Hij heeft nog een en ander in de moestuin te beredderen.

Als de jongens bij hun fietsen komen, doet Jaap een vervelende ontdekking. In de kettingkast van z'n fiets zit een grote scheur.

„Wie heeft dat gedaan?” schreeuwt hij.

Ja, wie had dat gedaan? Stevens komt intussen ook naderbij. Hij bekijkt alles nauwkeurig en zegt: „Het is met een mes gebeurd, dat is zeker. Maar wie kan zoiets gedaan hebben? 't Is meer dan treurig. Ja, dat is het.” Vrouw Stevens, die naar buiten komt, om het schaap te melken, zegt: „Zopas heb ik twee jongens bij het hek gezien. Toen ze mij hoorden, maakten ze gauw, dat ze wegwamen. Wie het waren? Ja, daar heb ik zo gauw niet op gelet.”

De jongens vertrekken. Ze weten genoeg. Natuurlijk zijn die jongens Klaas en Gert geweest. Ze zeggen niet veel. Jaap kan wel huilen om z'n nieuwe fiets. Wat zullen ze thuis zeggen? O, 't is om uit je vel te springen. Z'n fiets . . . z'n mooie, nieuwe fiets!

7 VAN HEKSEN EN NOG WAT

't Is na het eten.

Jilles zit op de smalle grasrand naast de schuur. De krant ligt bij hem. Hij heeft er eventjes in geneusd. Er stond weinig nieuws in. Hij heeft z'n pijp uitgeklopt tegen de klomp en zit met opgetrokken knieën genoeglijk te roken. De avond is mooi en z'n pijpje smaakt lekker.

In een van de hoge populieren zit een merel zijn hoogste lied te fluiten. 't Klinkt ver in de stille avond. En mooi!

Tiber, de grauwe kater, die achter een melkbus ligt te slapen, wordt wakker. Hij gaapt, zet een hoge rug en rekt zich lekker uit. Dan loert hij eens om zich heen en sluipt weg. Jilles gooit hem een steentje achterna met de woorden: „Luilak, overdag lig je te slapen en als de nacht komt, ga je op jacht.”

Tiber vliegt het hem voorbijrollend steentje achterna, zo vlug hij kan. Jilles lacht en zegt: „Pas op je tanden, ouwe, een steen is geen muis.” Nog eens gooit Jilles een steentje naar Tiber. Maar die heeft er geen

aardigheid meer in, als hij merkt, dat Jilles hem voor de gek houdt. Met een grote sprong ontwijkt hij de steen en verdwijnt achter de heg. „Goeie reis en goeie zaken,” mompelt Jilles en blaast een dikke rookwolk de lucht in.

Jaap mag, voor hij naar bed gaat, nog even naar buiten. 't Is zo warm boven. De hele dag heeft het zonnetje op het dak staan branden. Moeder zal het raam op zijn kamertje wijd open zetten.

Jaap ziet Jilles zitten. Wacht eens.

Stil sluipt hij naar buiten. Uit een emmer, bij de pomp, schept hij een kommetje water. Zijn ogen glinsteren. Wat zal die Jilles proesten! Maar Jilles heeft alles gezien. Met grote stappen komt hij Jaap tegemoet. Deze kiest dadelijk het hazepad.

Even later zit Jaap naast Jilles op de smalle grasrand.

„Vader is naar Jobse,” zegt Jaap.

„Zo.”

„Ben jij wel eens bij Jobse geweest, Jilles?”

„Dikwijls.”

„Is hij een aardige man?”

„Wat je aardig noemt.”

„Dus . . .?”

„Och jong, waar bemoei jij je mee? Heb je 't soms zien spoken op de Wilhelminahoeve? Of bij de waterkering?”

Jaap schrikt, nu Jilles de waterkering noemt. Het is toch misgegaan met de dam. En ze hadden hem zo stevig gemaakt. Vader had er thuis over gesproken. Alle sloten en greppels van een groot stuk weiland waren volgelopen. Maar toch had hij de onbekende dader geprezen in z'n pogen het water te keren. Het was best te zien, dat anderen de dam later vernield hadden.

En nu begint Jilles er weer over. Jaap krijgt een akelig gevoel in zijn maag. Toch verzet hij zich tegen de opwellende angst.

Hij zegt: „Jij met je spoken.”

„Nou, baasje, wees maar voorzichtig.”

Jaap kijkt Jilles eens aan. Hij herinnert zich plotseling het verhaal van Vogel over de „Uilenhoeve”. Die had het ook over spoken. Spoken, die allerlei lawaai maakten en zo.

„Zeg, Jilles, wat weet jij van de oude schuur van de Uilenhoeve?”

Er komt een klein glimlachje om Jilles' mond en zijn ogen vernauwen zich tot smalle spleetjes.

„Wat ik van die schuur weet? Heel wat, hoor! Spoken . . .!”

„Vertel dan eens wat, Jilles.”

„Goed, maar onder één voorwaarde. Je mag er niet verder over praten. 't Is eigenlijk een soort geheim.”

Jaap knikt. Jilles vertelt.

„Die schuur is al heel oud. Lang geleden stond er een grote boerderij naast. De Uilenhoeve. Die is afgebrand.”

„Maar die spoken dan?” vraagt Jaap ongeduldig.

„Dat komt nog. Wacht maar. Boer Jobse heeft een stuk land, dat de kloosterkamp heet. Dat ligt ergens in de buurt van het Heksenpad. Daar heeft heel vroeger een klooster gestaan. Nu en dan, als Jobse de kamp omploegt, stoot hij op stenen. Eens, een lange tijd geleden, toen men een sloot groef, dwars door de kloosterkamp, deed men een vreselijke ontdekking. De arbeiders vonden een doodshoofd.”

„Zo maar, midden in 't land?”

„Zeg ik toch! Nou, toen had je 't lieve leven aan de gang. Sedert die tijd was het lang niet pluis in de schuur van de Uilenhoeve. Sommigen zeiden, dat de schuur behekst was.”

„Hoe kwam dat, Jilles?”

„Ja, hoe kwam het? Heb je wel eens gehoord, dat er vroeger heksen waren? Van die oude wijven, die er 's nachts vandoor gingen op een bezemsteel? Nou, heel vroeger waren er veel van die heksen. Ten minste,

's Nachts gingen de heksen er vandoor op een bezemsteel.

dat meenden de mensen. Ik denk, dat die zogenaamde heksen heel doodgewone vrouwen waren. Maar enfin, als een vrouw nu eenmaal bekend stond als heks, dan moest ze voorzichtig zijn. Want iedereen lette op haar doen en laten. Stierf er een kind in haar omgeving onder verdachte omstandigheden . . . wee de heks! Weg met haar. Ze werd gegrepen en voor de rechter gebracht. Allerlei dwaze kunsten haalde men dan met zo'n mens uit. En hoe onschuldig ze ook mocht zijn, 't gaf niets. Ze was een heks, en daarmee uit. Ze werd onder water geduwd en als ze niet verdrong, werd ze vrijgelaten. Ze moest soms door een groot vuur lopen en als ze zich niet brandde, was ze onschuldig. Maar wee de schuldige! Die werd verbrand, zonder pardon!"

„Arme mensen,” zegt Jaap.

„Zeg dat wel. Maar wat doe je er aan. 't Waren ruwe tijden. Er zijn heel wat heksenprocessen gevoerd in die geheimzinnige tijden. En menige, arme vrouw heeft de water- of vuurproef niet kunnen doorstaan. Net zo min, als iedere man of vrouw, die nu eenmaal geen heks was, dat had gekund. Zelfs de hoogedelachtbare rechters waren voor zo'n proef gezakt, nou!"

„Meester Homan heeft dat ook wel eens verteld. Maar wat heeft dat nu met die oude schuur te maken, Jilles?"

„Begrijp je dat nu nog niet? Dat doodshoofd is natuurlijk van zo'n heks, die hier in de buurt van het Heksenpad gevonnisd is en begraven. En toen de arbeiders haar graf vonden en de heks uit haar rustplaats verdreven, is ze weer gaan zwerven door de lucht. 's Nachts zit ze in de oude schuur, zeggen de mensen. Ik zou maar voorzichtig zijn in dat oude hok. Je kunt nooit weten!"

„Maar dat is al te gek, Jilles. Zopas heb je gezegd, dat die heksen doodgewone mensen waren en nu praat je precies andersom. Ik geloof er niets van."

„Ja, ik zeg 't ook, maar de mensen, hè?"

„Heb jij wel eens iets in de schuur gehoord?"

„Nee, dat niet; anderen wel."

„Vrijdagsnachts zeker, hè?"

„Ik weet het niet, hoe zo?"

„Dat zei Vogel laatst tegen ons."

„Vogel!"

„Ja, is dat zo vreemd?”

„Och, weet ik 't. Maar vertel eens, waar heb je die man gesproken?”

„We kwamen uit de schuur, Jan en ik. Toen ontmoetten we Vogel. Die had het ook over spoken en zo. Hij was eens geweldig geschrokken op een vrijdagnacht.”

„Zo, hm, Vogel! Die man praat maar wat. Hij zal zeker te diep in het glaasje hebben gekeken. Dan zien zulke lui wel eens spoken. Pas maar op met die Vogel. Die oude huideviller is niet zo mak. Ik denk, dat hij al heel wat konijnen en herten gestrikt heeft. En Dam vist steeds achter het net. Ha-ha-ha, Vogel zou bang zijn voor spoken.”

„Maar spookt het nu eigenlijk in de schuur of spookt het niet?”

„Tja, dat is een moeilijke vraag.”

„Helemaal niet,” klinkt er plotseling een stem. 't Is vader.

„Al die praatjes over spoken zijn nonsens. Klinkklare onzin. Ik denk, dat Jilles je vanavond heel wat van die onzin op de mouw heeft gespeld.”

„Maar baas,” zegt Jilles, „durft u in een donkere nacht langs het Heksenpad naar de Uilenhoeve?”

„Alle uren van de nacht. Spoken! Ik begrijp niet hoe de mensen er over kunnen praten. Bange mensen zien overal spoken. Daar hoeven ze heus niet voor naar de Uilenhoeve. Maar wie niet bang is, ziet ze nergens.”

„En dat licht, dat 's nachts zweeft over de grote heide?”

„Ook onzin. Bah! Waar staan we ook over te zeuren. Ik geloof, dat Jaap denkt, dat zijn eigen vader een spook is, zo bleek ziet hij. Maar wat ik zeggen wou: ik heb de bruine van Jobse gekocht. We halen hem morgenvroeg na het melken.”

„Dus de koop is gelukt. Viel er nog af te dingen?”

„Die Jobse is een taaie, hoor. Met veel moeite heb ik een tientje kunnen afdingen.”

„'t Is al een hele som. Maar 't paard is 't waard, dat scheelt,” zegt Jilles.

„Ja, 't is een prachtbeest. We kunnen er heel wat genoeg van beleven.”

„Er komt nog een drukke tijd, baas.”

„Of het!”

Moeder komt buiten.

„Jaap, 't is bedtijd, hoor. Morgen kun je er niet uitkomen.”

Jaap zegt Jilles welterusten, geeft vader en moeder een nachtzoen en

gaat naar boven. Als hij zijn avondgebed opzegt, moet hij plotseling aan Klaas Vogel denken.

„Voor hem bidden,” had moeder gezegd. „Hem liefhebben, inplaats van haten.”

Maar Jaap schuift onder de wol. Voor Klaas bidden? Hij kan het niet.

„Heb uw vijanden lief,” zegt het stemmetje van binnen.

Jaap wil er niet naar luisteren. Hij Klaas liefhebben? Klaas, die hem steeds de voet dwarszet? Die met stenen gooit en zijn fiets heeft vernield? Liefhebben?!

„En toch moet het,” fluistert weer dat stemmetje.

Jaap draait zich om. Wat is 't warm. De deken prikt in zijn gezicht.

Er klapt ergens een deur. Er klinkt een stem. Jaap schrikt.

't Is Jilles. Hij zegt: „Er is nog olie genoeg in de spuit. Wel voor twee dagen.”

Jaap begrijpt het. Jilles moet morgen met de maaimachine naar 't land. 't Wordt hooitijd. Even nog denkt Jaap over het verhaal van Jilles en valt dan in slaap. Maar 't is een onrustige slaap. Hij is op het Heksenpad, helemaal alleen. 't Is er erg donker. Dam fietst voorbij. Er zit een grote scheur in de kettingkast van zijn fiets. Vogel is haastig een bosje ingelopen met twee konijnen op z'n rug.

Daar staat de oude schuur. Boven op de schuur zit een heks met lange, losse haren en grote, wilde ogen. Plotseling is er een geweldig rumoer in de lucht. De toppen van de bomen zwiepen heen en weer. Wel honderd heksen komen aangevlogen. Daar krijgt de oude heks Jaap in de gaten. Ze klapt in haar handen. O, wee! Alle heksen komen op Jaap aangestormd. Hij wil haastig weglopen, maar hij kan niet. 't Is net, alsof zijn voeten aan de grond vastzitten. De heksen grijpen hem en sleuren hem mee door de lucht.

„Sjt, sjt, sjt,” gaat het. Al hoger en hoger.

„Laat vallen, die rustverstoorder,” gilt de oude toverkol op de nok van het dak. Ze laten hem los. Daar gaat hij . . . De wind giert om zijn oren: „ZZZZSSSS.” Hij wil gaan schreeuwen, maar hij kan niet. O, hij valt te pletter . . . Verschrikkelijk . . . Bom . . .

Met een smak bonst Jaaps hoofd in 't kussen. Hè, 't was een droom . . . Gelukkig!

Opnieuw slaapt hij in en als hij de volgende morgen wakker wordt, lacht de zomerse zon hem in zijn gezicht, alsof ze zeggen wil: „Sliep uit, Jaap, als je mij voor wilt wezen, moet je vroeger uit de veren.”

8 EEN VRIJE MIDDAG

't Mocht!

Met die woorden kwam Jaap een dag of wat later bij school. Jan had hem er aan herinnerd, dat ze de stapel planken zouden opruimen.

„'k Moet het nog vragen, jò,” had hij gezegd.

't Mocht! Dat zou een pret worden.

Baas Jonker was een vrolijke man en Jan zei, dat je achter de werkplaats allerlei leuke spelletjes kon doen. Dat was eigenlijk nog het mooist van alles. Op de boerderij was 't altijd hetzelfde. Daar was het erf, de schuur en de hokken voor de varkens. Hij kende elk plekje op z'n duim. Niets meer aan.

Maar bij Jan! Alles was daar even mooi en aardig. Jonker was aardig; de knechts vrolijke bazen en de werkplaats gezellig. Vooral als de grote zaagmachine draaide. Lawaai genoeg! Jan was toch maar een beste vriend. Veel beter dan Klaas! Zo'n vriend zou hij niet willen hebben. Stel je voor!

De morgen na de zwempartij in de Wetering, was Klaas te laat op school gekomen. Toen hij binnenkwam had hij bij Jaaps bank de tong uitgestoken. Het bloed was Jaap naar 't hoofd gestegen. O, hij zou die vent straks op z'n ribben geven! Desnoods in 't vrije kwartier. Maar al gauw was Jaaps drift gezakt. Hij had moeder beloofd zich niet te wreken.

In 't speelkwartier moest Klaas blijven zitten. Hij had alle sommen fout gemaakt, die morgen. En om twaalf uur was Jaap een van de eersten, die naar huis draafde.

De dag daarop had Jaap z'n fiets naar Witmus, de fietsenmaker, mogen brengen. Witmus had een spijtig gezicht gezet en gezegd: „Zo'n gat kan ik onmogelijk stoppen. Nee, heus, dat gaat niet. Maar hoe ter wereld

krijg jij je nieuwe fiets zo gehavend? 't Is schande! Als jij niet beter op je fiets past, geef ik natuurlijk geen garantie. En voor zoiets helemaal niet."

Witmus had de fiets in de garage gebracht. Jaap had gelachen.

„Nog lachen ook. Jullie, jongens, halen de gekste dingen uit en dan lach je nog. Nou, vanavond kun je de fiets komen halen; 't wordt een dure geschiedenis voor je vader. 'k Zal een dag werk hebben om zo'n gat te dichten."

Toen Jaap 's avonds de fiets terug kwam halen, zat er een splinternieuwe kast om. En de fiets was nog schoongemaakt ook.

Moeder had gezegd: „Nu in 't vervolg voorzichtiger zijn, hoor."

En Jilles, die de melkbussen op de kruiwagen zette, merkte terloops op: „Nu de boel al kapot? Ik zal je nog fietsen moeten leren. Maar dan zul je moeten wachten tot de herfst. Leg zolang je fiets maar aan de ketting. Dan gebeuren er ten minste geen verdere ongelukken."

„Jij met je ongelukken," had Jaap geantwoord.

„Wacht maar, mannetje, we zullen eens zien, wie over een jaar de mooiste fiets heeft."

„Jij, met je oude kar. 't Ding is geen cent waard."

„Berg jij je karretje maar op, over een jaartje spreken we elkaar weer, zullen we hopen."

„Maar dan zul jij lelijk op je neus kijken, Jilles."

„Nou, toe maar, we zullen zien."

Eindelijk brak de bewuste middag aan. Veel vroeger dan gewoon zat Jaap aan tafel.

„Is 't eten klaar, moe?"

„Jongen, wat mankeert je toch? Zo haastig ben je anders ook niet."

„Ik ga vanmiddag immers naar Jan."

„Ja, ja, bedaar maar wat. De boel staat niet in brand."

„Hè, wat duurde het lang, voor 't eten werd opgediend. Verschrikkelijk, gewoon.

Jaap zette de radio aan. Bah, orgelmuziek. Niks aan. Een ander station. Ook niks. Verder draaien maar. Ha, een leuk plaatje. Een beetje harder zetten . . .

Jaap merkte niet, dat zijn moeder hem vermaande de radio wat zachter te zetten. Dat oorverdovend lawaai verveelde haar al lang.

Pats! Daar kreeg Jaap een fikse draai, met de woorden: „Niet horen, dan voelen!”

Van schrik draaide Jaap aan een andere knop. „Klik,” uit was de radio. Moeder had dus meer bereikt dan ze wenste. 't Was stil in de kamer. Een dubbele stilte na zoveel rumoer.

Moeder vergat haar boosheid al gauw, en Jaap dacht er niet aan het spelletje opnieuw te beginnen.

Jaap at gejaagd, die middag. Hij was zo klaar.

Na het eten stond hij dadelijk op en zei: „Zal ik maar gaan, moe?”

Vader, met zijn benen rechtuit, z'n handen gevouwen, spert zijn ogen open en vraagt: „Waar ga jij heen?”

„Ik zou immers naar Jan Jonker gaan, vader.”

„Ik had er niet meer aan gedacht. Ik had je vanmiddag net kunnen gebruiken. Enfin, 't moet dan maar. En geen kattedwaad uithalen, hoor. Zodra er klachten over je komen, is 't uit. Je hebt je overal als een fatsoenlijke jongen te gedragen.”

„Ja, vader.”

Weg stooft Jaap.

De jongens zijn al in actie.

Dadelijk na Jaaps komst zijn ze begonnen. Jonker heeft het deurtje opengemaakt. Hij heeft een dikke plank uit het deurkozijn op de grond neergelaten en met een spijker aan het deurdrempeltje vastgespijkerd. De jongens laten de planken nu een voor een naar beneden glijden.

't Gaat verbazend leuk. Jaap heeft veel plezier. Zoiets maakt hij thuis nooit mee.

„Ze zijn niet zwaar, hè?”

„Helemaal niet,” zegt Jan.

't Is warm op zolder. Zo nu en dan vegen de jongens met hun zakdoek langs hun voorhoofd. 't Zweet prikt in hun ogen.

Er ligt een flinke stapel. Langzaam vermindert de hoop. En als de jongens even uitrusten, roept Siep de Lange, die de planken wegruimt: „Kunnen jullie ze niet de baas, daarboven?”

Jaap en Jan giechelen een beetje. Na een poosje beginnen ze opnieuw. Ze schieten aardig op. Nog twee stapels van vijftien. Ze nemen er ieder een voor hun rekening. Om de beurt sjoeren ze een plank naar de glijbaan.

Eindelijk glijdt de laatste plank naar beneden.

„Hè, hè,” zucht Jaap.

„Het was mannenwerk,” zegt Jan.

Ze gaan naar beneden. In de werkplaats geeft Jaap z'n ogen terdege de kost. Aan de muur, bij de werkbank hangt een groot houten bord met allerhande gereedschappen. Beitels, booromslagen, hamers, nijptangen, zagen, ja van alles. Sommige dingen glinsteren van nieuwheid. Op de werkbank ziet Jaap een schaaf liggen. Hij neemt die en probeert een stuk hout, dat hij van de grond raapt, glad te schaven.

't Lukt niet best. Telkens verglijdt de plank. Jan komt eens kijken.

„Och, jò, zo wordt 't niets. Je moet de plank met een spijker op de werkbank vastslaan, dan blijft-ie stevig liggen.”

Zo gezegd, zo gedaan.

Jan zoekt een spijker en Jaap een hamer. Na een poosje is 't voor elkaar.

Nu schaven!

Maar dan komt Jonker het spelletje storen. Hij heeft een oogje in 't zeil gehouden. De jongens moeten toch iets doen, maar als hij hen nu hun gang laat gaan, gaat z'n beste schaaf er aan. Die dikke spijker zal de beitel gewoon vernielen. Er zullen stukken uitspringen. En zo'n vernield stuk staal laat zich slechts met moeite en geduld weer in orde brengen. Jonker legt de hand op Jaaps schouders en vraagt: „Vind je 't mooi hier, Jaap?”

„Nou, prachtig. Ik wil later vast timmerman worden.”

„Maar dan zul je nog heel wat moeten leren. Kijk maar eens, wat je bezig bent te doen.”

„Schaven, Jonker,” zegt Jaap.

„Nee, m'n beitel vernielen.”

Jaap krijgt een kleur. Hij begrijpt er niets van. Hij kijkt schuchter om zich heen.

„Begrijp jij er nou iets van?” mengt Siep de Lange zich in 't gesprek.

„Wat jij schaven noemt, noemt de baas beitelvernieten. 't Lijkt wel een raadsel. Los die puzzel nou eens op.”

Meteen wijst Jonker naar de dikke spijker.

„Kijk eens, Jaap, hier zou je schaaf het erg moeilijk gekregen hebben, snap je?”

Dan ziet Jaap het. Het raadsel is opgelost.

Jans moeder komt met de thee en een schotel koek.

„Thee, mannen.”

„Heb je er rekening mee gehouden, dat het personeel met twee man vermeerderd is?” vraagt Jonker.

„Dat is waar ook. Nou, laten die jongmaatjes maar even binnenkomen, ik heb nog wel wat koud drinken voor ze staan.”

„Ha, ha,” lacht Siep, „koud water, daar ga je, mannetjes. Pas op, dat je geen buikpijn krijgt.”

De jongens krijgen elk een heerlijk glas limonade. Dat smaakt! Ze krijgen nog een banaan op de koop toe. Wat een traktatie! Ze smullen!

Als ze weer in de werkplaats komen, zijn allen al weer druk aan de arbeid. De jongens neuzen overal rond, maar 't meest lopen ze de knechts voor de voeten. Karel, de leerjongen, is bezig een deur te verven. Stilletjes zet Jan de verfpot achter een stapel kisten. Karel zoekt en zoekt . . . Hij heeft niets gezien, maar hij weet zeker, dat een van beide jongens hem die poets gebakken heeft. Eindelijk vindt hij het verloren schaaap. Karel gaat rustig verder verven en doet, alsof er niets gebeurd is.

Baas Jonker zint op een middel om de deugnieten weg te krijgen. Ja, daar heeft hij iets. „Jongens, jullie willen zeker wel een boodschap voor me doen, is 't niet?” Of ze!

„Hier, breng deze zaag eens voor me naar boer Reinders, die in 't Bovenveld woont.”

Daar gaan ze. Siep de Lange opent de deur voor hen, buigt als een knipmes en zegt: „Als de heren bijgeval de weg niet goed weten, laat me dan even mogen opmerken, dat de kortste weg naar het Bovenveld door de lucht loopt. Maar je kunt het Heksenpad ook nemen. Misschien heeft zo'n oude toverkol ergens een bezemsteel laten liggen, je kunt nooit weten, hè? Dan kun je toch nog door de lucht.”

„Malle,” zegt Jaap.

De jongens stappen flink door. Om bij boer Reinders te komen, kunnen ze langs de straatweg en verder door het Lindebos gaan. Een kortere weg loopt langs het Heksenpad. Ze besluiten door het Lindebos te gaan. Langs het Heksenpad komen ze zo dikwijls. Maar als ze Klaas en Gert met nog een paar andere jongens voor zich zien, slaan ze gauw het Heksenpad in. Ze hebben helemaal geen trek om met Klaas en zijn kornuiten in aanraking te komen.

Ze brengen de zaag bij Reinders. Van de boerin krijgen ze ieder een pepermint. Ze vragen beleefd of ze een beetje water mogen hebben. De boerin geeft hun een beker.

Heerlijk smaakt het frisse water.

Dan gaan ze terug. En even later lopen ze weer op het Heksenpad. Het is erg stil. En warm! Zelfs in de schaduw van de bomen is het drukkend.

Jaap vertelt Jan de wonderlijke geschiedenis, die Jilles op een avond verteld heeft.

Jan luistert gretig. Zo nu en dan blijft hij even staan. 't Is, of hij nadenkt. Dan zegt hij: „Het heeft veel overeenkomst met Vogel zijn verhaal. Zou er dan toch iets van waar zijn?”

„Onzin noemde vader het. Er zijn geen heksen en spoken. Jilles heeft mij bang willen maken.”

Er vliegt een reiger op. Zijn schorre schreeuw klinkt ver. Met statige wieslag rijst hij omhoog en verdwijnt in de richting van de Vijversberg. Dat is een bos met een grote vijver er midden in. En vlak er naast is van de uitgegraven grond een soort berg gemaakt.

„Ben jij wel eens bij de Vijversberg geweest?” vraagt Jan.

„Dikwijls.”

„Ik niet.”

„Mijn oom woont er immers, jò. Oom Jarig.”

„O, die.”

Daar ziet Jan een grote grijze waterrat. Hij zit aan de overkant van de sloot op een paaltje, dat in 't water ligt. Gauw een steentje. Ja, daar ligt een mooi glad.

„Jò, wat is er?” vraagt Jaap.

„Sst – een rat.”

„Waar?”

„Kijk, jò, daar,” fluistert Jan.

Het lijkt of de rat onraad bespeurt. Hij loert met zijn kraalogen naar alle zijden. Ja, daar ziet hij het gevaar.

„Floep,” . . . onder water.

„Pats!” . . . een steen.

't Is mis.

„Dat zit je niet glad,” zegt Jaap.

„'t Zijn slimme dieren,” besluit Jan.

Ze komen langs de „Uilenhoeve”.

„Weet je 't nog van die gierbak, Jaap?”

„En of!”

„Is-ie er nog?”

„Nee, Jilles heeft hem thuisgehaald. Hij moest nagezien worden en dan naar de weide, als drinkbak voor het vee.”

„Ik heb toch zo'n zin in varen.”

„En Dam dan?”

De jongens blijven staan. Ja, er is een ruit kapot in de zijgevel en het dak vertoont hier en daar een erg zwakke plek. Op een van de hoeken zit zelfs een gat. Jaap denkt dadelijk aan die akelige droom. Hij kijkt eens naar de nok van de schuur. Daar zat die oude toverkol. De koningin van de heksen! Hu, hij huivert er nog van. 't Was gelukkig maar een droom geweest.

„Zullen we even een kijkje in de schuur gaan nemen?” vraagt Jan.

„Waar, wat?”

„In de schuur, jò, waar anders?”

„Och, jò, wat heb je er aan. De deur zit vast.”

„Nietes, kijk maar. Hij staat half open.”

„'t Lijkt maar zo.”

De Uilenhoeve.

„’t Lijkt maar zo, zeg je? Ja zeker, ik zal mijn ogen in m’n zak hebben.”

„Je zanikt.”

„Ook goed. Maar ik ga kijken. Als jij bang bent voor die spoken, ik niet, hoor. Spoken bestaan er niet, nou jij. Laat die Jilles van jullie maar kletsen. En Siep de Lange ook. Onzin.”

„Denk je, dat ik bang ben? Geen sprake van, hoor. Misschien ben jijzelf nog wel ’t meest bang.”

„O ja, jochie.”

„Ten minste meer dan ik. Wie liep verleden winter het hardst naar huis, toen we bij het kanaal, achter het riet zo’n lawaai hoorden? Ik soms?”

„Nou, ik dan?”

„Ja, jij!”

„Jij!”

„Nietes, jij!”

„Och, je praat wat. Je weet niet eens goed meer hoe ’t precies was, zo bang was je. Je liep als een haas.”

Jaap wordt kwaad. Wat denkt die Jan wel? Hij was helemaal niet bang geweest. Per slot had het ook niets te betekenen gehad. ’t Was Nelis geweest. Nelis Verlaar. Maar ze noemen hem Nelis Neus, omdat zijn neus zo dik en rood is. Vanwege de drank. Die had wat lawaai staan maken achter het riet. Jaap had ’t zelf gezien. Wat denkt die Jan wel? Malle vent!

„Bang?! En waarom gaf jij dan Karel Huisman, toen-ie zo opstoof die acht knickers terug? Die had je toch eerlijk gewonnen, zei je? Maar Karel werd kwaad en jij bang. Zo was ’t.”

Dat is teveel voor Jan. Ja, hij had Karel die knickers teruggegeven. Maar niet, omdat hij bang geweest was. Hij had ze oneerlijk teruggewonnen. ’t Moest! Oneerlijk gekregen goed, gedijt slecht. Hij had geen rust met die oneerlijke winst gehad. Daarom. En nu zegt Jaap, dat het bangheid was. Dat is gemeen! Echt vals. Hij wil niets meer met Jaap te maken hebben. Hij loopt hard weg.

Jaap blijft beteuterd staan kijken. Wat wil die nou?

„Jan!”

Geen antwoord.

„Jan, wat ga je doen?” Jan loopt door.

„Toe nou, flauwerd, kom nou!” Dan blijft Jan staan. Zal hij? Och ja,

waarom ook niet? Als hij terugkeert, zegt hij: „Is 't nu uit, Jaap? Dat gezeur ook.”

Jaap kiest de wijste partij en zwijgt. Ze lopen naar de oude schuur. Ja, de deur staat open. Even gluren ze naar binnen. Er is niets te zien. Jan trekt meteen de deur verder open. Hij kraakt en piept. Ze gaan in de deuropening staan en wachten een poosje. Ze zeggen niets; ze luisteren scherp. Nee, aan spoken geloven ze geen van tweeën, maar toch . . .

Dichtbij horen ze geritsel. Ze schrikken. 't Is niets. Een dikke rat schiet rakelings voorbij. Ze gaan naar binnen. Ze kijken overal rond. Nergens is iets vreemds te ontdekken. Ze worden al moediger. Ze klimmen op de hoop rijshout; ze springen op een dikke balk en laten zich vandaar naar beneden glijden. In de varkenshokken vinden ze een tweetandige vork en gooien die tegen de houten zijwand van de schuur. 't Klinkt hol in de grote ruimte.

Plotseling . . . Bom . . . bommerdebom . . .

Wat schrikken de jongens. Met wijdopen ogen staren ze naar de plaats, waar 't geluid vandaan kwam. Ze durven geen voet verzetten. Wat was dat? Als ze een beetje van de schrik bekomen zijn, lopen ze naar de deuropening. Ze willen zo gauw mogelijk uit dat nare hok vandaan.

„Wat zou 't geweest zijn?” vraagt Jan.

„'k Weet het niet. Wat een lawaai, hè?”

„Nou, verschrikkelijk.”

Ze sluiten de krakende deur en gaan weg. Jan vindt een dikke steen.

„Kijk, Jaap, die steen lag er zo pas nog niet.”

„Je kon wel eens gelijk hebben.”

„Ik weet 't zeker! Iemand heeft de steen tegen de schuur gegooid. Kijk, zie je die kras?”

„Warempel.”

„Wie zou dat hebben gedaan?”

„Vogel?”

„Misschien. Hij zal ons bang hebben willen maken voor spoken, of zo.”

„Vast.”

De jongens slaan een bospad in, dat naar het Molenpad loopt. Het is een smal paadje. Ze doen haasjevoer. Dat vinden ze een leuk spelletje. En ze schieten er aardig door op. Ze merken niet eens, dat de lucht zwart begint te worden.

Pas als Jan nattigheid voelt op z'n gezicht, zegt hij: „'t Regent, Jaap.” „Och jò, dat kan immers niet.” Maar op hetzelfde moment valt er een dikke druppel precies op Jaaps neus. „Je hebt gelijk, 't regent. En 't wordt donker ook!”

„Hoor! 't Onweert.”

Het begint langzamerhand meer te regenen. Wat nu? Waren ze maar dadelijk langs het Heksenpad teruggegaan. Nu zitten ze op een smal weggetje, midden in het bos. En de dreigende onweerswolken voorspellen weinig goeds.

Een felle bliksemstraal doet de jongens schrikken. Kort daarop volgt een knetterende slag. In de verte komt de dichte regen aansuizen. De jongens zetten 't op een lopen, vooruit . . . De angst drijft hen voort. Zo hard ze kunnen rennen ze naar het Molenpad. Weer een fel lichten, gevolgd door een ontzettende slag . . . Daar is het Molenpad . . . Steeds dichterbij komt de aansuizende regen. En dan komt er plotseling voor hen de redding uit de nood. Daar, eenzaam aan het Molenpad, staat het huisje van Stevens.

„Dat we daar niet eerder aan gedacht hebben,” zegt Jaap.

„Er heen en dadelijk,” zegt Jan.

9 DE GESCHIEDENIS VAN DE UILENHOEVE

Ze zitten bij Stevens in de kamer.

Stevens rookt z'n pijp en zegt weinig. Nu en dan schrikken ze op van een zware donderslag en als het weerlicht, krijgen hun gezichten een vreemde, blauwe glans. Buiten suist de regen.

„De lucht is zwart van wolken,” zegt Stevens.

„'t Was warm vandaag,” zegt zijn vrouw.

„Dat was 't, ja.”

Jaap kijkt eens naar Jan. Die zit met voorovergebogen hoofd op z'n stoel. Jan is bang voor onweer. Dat heeft hij laatst gezegd. Nu, 't is ook angstig. Verleden jaar sloeg de bliksem in de boerderij van Jansen. Alles

brandde af. En even later stond ook de korenmolen in vuur en vlam. Met moeite had de brandweer het huis van de molenaar kunnen behouden. De burgemeester was er nog geweest.

Het wordt iets lichter in de kamer. Jan slaakt een zucht van verlichting. „Ja, 't is angstig,” zegt Stevens.

„Maar ik heb 't nog erger meegemaakt. Vroeger voer ik op een vrachtboot. Op een avond begon het te onweren. Plotseling. We voeren over een groot meer met een zacht windje aan de lijkant. Het oude zeil trok ons langzaam huiswaarts en de fok deed goed werk. Niemand dacht aan onweer, toen plotseling de lucht zwart werd. De wind gierde door het want; het zeil klapperde. In het korte ogenblik, dat we nodig hadden om het zeil te reven, waren we door de dichte stortregen kletsnat geworden. En een onweer! Om nooit te vergeten.

Met moeite slaagden we er in het schip onder de wal te brengen. Dat was ons geluk. De hele nacht is het ontzettend geweest. Het vuur was niet van de lucht. We konden bijna in alle richtingen brand bespeuren. 't Was verschrikkelijk.”

„Maar we zijn steeds in Gods hand,” zegt mevrouw Stevens. „Overal en altijd.”

„Natuurlijk, vrouw. Dat maakt een mens rustig, zelfs in de moeilijkste ogenblikken.”

Jaap heeft met aandacht naar een tekening zitten kijken. Het lijkt wel op de schuur van de Uilenhoeve. De deur staat open.

Dan zegt hij: „Dat lijkt de schuur wel, Stevens.”

„Wat bedoel je?”

„Die tekening, daar. Is dat de oude schuur van de Uilenhoeve?”

Jan kijkt er ook naar. „Precies,” zegt hij.

„Nou, jullie zijn niet ver mis, hoor. Een broer van me, Kees, hij is nu in Amerika, heeft dat ding getekend. Hij was toen zo ongeveer zestien jaar. Ja, Kees tekende perfect. – Er zit wat in die jongen – zei onze oude meester altijd. Nou, er zat wat in ook. Reizen en trekken. Van 't ene oord naar 't ander. Hij zit nu al een jaar of tien in Amerika.”

Stevens staat op en neemt de tekening van de wand.

„Kijk hier, in de rechterbenedenhoek, staat zijn naam, kijk maar goed.” De jongens zien het.

Jaap leest: „K. Stevens.”

Duidelijk zien de jongens de oude schuur voor zich.

„Mooi getekend,” zegt Jan.

„Je hebt wel meer tekeningen van Kees, is 't niet, man?”

„Ja, op zolder, in een rommelkist. Bij gelegenheid zal ik ze eens opdiepen. 't Is de moeite waard.”

„Hebt u wel eens gehoord, dat het in die oude schuur spookt?” vraagt Jaap.

„Spóókt! M'n beste jongen, wat vertel je me daar? Spóken! En geloof je die praatjes? Foei, ik wou jullie wijzer hebben. Zulke onzin!”

Dan vertelt Jaap, zo goed als hij kan, wat Jilles er van gezegd heeft.

„Nou, die Jilles van jullie is een grappenmaker. Hij gelooft natuurlijk zelf niets van die praatjes. Nee, vrienden, al dat gebazel over heksen en spoken is klinkklare onzin. Niets dan bangmakerij. Je mag zeker niet in die oude schuur komen, hè?”

„Niet dikwijls, Stevens.”

„Ja, ja, en nu tracht Jilles jullie eens danig bang te maken. Dan hebben jullie meteen de schrik goed te pakken. Ja, ja, die Jilles . . .”

Jan geeft Jaap een knipoojje. Daar gaat het griezelige spookverhaal.

„Waarom wordt die oude schuur niet afgebroken? 't Ding heeft weinig nut,” zegt Jaap.

Stevens gezicht wordt ernstig. Hij herinnert zich een treurige geschiedenis, die zich daar afspeelde, jaren geleden. Hoe dikwijls heeft zijn grootvader die verteld!

„Afbreken! Ja, weinig nut doet die schuur, daar heb je gelijk aan. Maar afbreken . . . Nee, jongens, ik geloof toch, dat het beter is van niet. Er is daar in vroegere jaren heel veel gebeurd . . .”

„Lang geleden?” vraagt Jaap.

„Ja, lang geleden. Al voor het leven van mijn grootvader. Nou, reken maar uit. Minstens honderd jaar.”

„En stond die schuur er toen al?” vraagt Jan.

„Ja, er stonden heel vroeger in die omtrek veel meer huizen en boerenwoningen. Men zegt, dat er ook een kerk gestaan heeft. En een klooster.”

„Dat zei Jilles ook,” zegt Jaap.

„Juist. Maar wat ik zeggen wou: die Jilles van jullie heeft vast de geschiedenis van de oude schuur niet geweten. Dan had hij heel wat anders verteld, dan z'n lugubere spookgeschiedenis; nou!”

„Wat dan, Stevens?” vraagt Jaap.

„Luister maar.”

„Wacht even,” zegt vrouw Stevens. „Ik zal eerst thee inschenken. Lusten jullie ook een kopje, jongens?”

„Nou, graag, mevrouw.”

Stevens stopt een verse pijp, steekt de brand er in en begint zijn verhaal. „’t Is een vreemde geschiedenis en ’t is een droevige geschiedenis. En toch . . . toch ook weer mooi, ja mooi. Ik zei zo pas, dat er bij het Heksenpad meer huizen gestaan hebben. Zelfs een kerk, naar men zegt. Zo stond er vlak naast de oude schuur een grote boerderij. De Uilenhoeve. Een jaar of wat terug heeft men de oude put gedempt. Maar toen was die boerderij al tientallen jaren verdwenen. Die is afgebrand. Midden in een donkere herfstnacht.”

„Afgebrand?” zeggen de beide jongens en denken daarbij dadelijk aan de onweersbuien van deze dag.

„Door het onweer?” vraagt Jaap.

„Nee, door het vuur,” zegt Stevens kalm. De jongens lachen.

„Op die eenzame Uilenhoeve woonde een eenzame man, Krijn Louwerse, heette hij. Reeds vroeg was zijn vrouw gestorven. En sinds die tijd woonde hij met een, soms twee knechten, op de Uilenhoeve. Een beste man! Hij hield van zijn vee en de paarden behandelde hij alsof ’t zijn kinderen waren. Op één ding wil ik je nog even opmerkzaam maken: Louwerse was een vroom man. Je zou zo zeggen: wat zal die man het erg eenzaam hebben gehad, daar op die stille Uilenhoeve aan het Heksenpad. Och, dat viel wel mee. Elke dag bracht werk op het land of in de stal. En zondags ging hij naar de kerk. Heel dikwijls kwamen er mensen langs het Heksenpad, die even gingen uitrusten bij de bewoner van de Uilenhoeve. Nee, zo eenzaam had Louwerse het daar niet. In die dagen was hier veel meer bos en heide.”

„Nog meer?” roepen de jongens tegelijk.

„Welzeker, veel meer! Zoals er toen in ons land veel meer onontgonnen land lag. Ja, ja, ik weet nog heel best, dat het Bovenveld een groot stuk heideveld was. En kijk nu eens!”

Ja, de jongens zijn er vanmiddag nog geweest. Ze vertellen ’t Stevens.

„Nou, kijk eens aan. Hier vlak vooraan, staat de boerderij van Reinders. Dan krijg je Keulen en verderop woont boer Dekker. Allemaal weiland

en vruchtbare akkers. En dan te weten, dat alles daar voor zo'n kleine veertig jaar nog een groot heideveld was."

„Bent u daar wel eens geweest, toen?"

„Daar geweest! Honderden malen! Als de eigenaar in het najaar een grote drijfsjacht hield, ging ik steeds mee. Menig haasje heb ik daar zien sneuvelen. Nou, reken maar! Ja, ja en toen kwam de stoomploeg."

„Stoomploeg? Wat was dat voor een ding?" vraagt Jaap.

„Ja, dat was een groot stoomding, zo'n soort stoommachine. Hij kon rijden ook. Nou, dan stond er hier zo'n ding, zal ik maar zeggen, en daar ginder nog een. En als maar stomen, hè. En tussen die beide stoomdingen werd de grote ploeg aan een lier van de ene machine naar de andere getrokken. Ja, dat was een fijne beweging. Zo werd het Bovenveld ontgonnen. En de werklui sliepen 's nachts in de oude schuur. Of die toen ook nog nuttig was, daar in de eenzaamheid."

„En waar stonden dan dat klooster en die kerk?" vragen de jongens.

„Ja, nu vragen jullie zoveel! Men zegt, dat ze ergens aan de rand van het Bovenveld gestaan moeten hebben. Maar wáár! 't Zal lang geleden zijn, dat er langs het Heksenpad monniken liepen met zwarte of bruine kappen, dat ze turf groeven in het Meeuwmeer, dat ze in de Uithof werkten aan de verbetering van de grond."

„De Uithof, wat is dat?" vraagt Jan.

„Ja, laat ik je dat nog zeggen. Dat was een groot stuk land ten westen van het Bovenveld. Het was, om zo te zeggen, de tuin van het klooster. Zo is het misschien te verklaren, dat er in deze omgeving nogal tamelijk veel mensen wonen met de naam Uithof. Zie je, alles herinnert aan een tijd, die al lang voorbij is. Maar om die tijd te begrijpen, moet je de grond, waarop de mensen van toen leefden, nu nog eens terdege in ogen-schouw nemen. Dan vind je nog de oude wegen en als een boer z'n land ploegt, stoot hij soms op stenen, die hem zeggen, dat daar heel vroeger een fort stond, of een klooster. Ja, het land kan nog veel vertellen over een ver verleden."

„Het land, Stevens? Hoe kan dat dan?" vraagt Jaap.

„Heb je dat dan nog niet begrepen? Het land zit nog vol met resten van huizen, kloosters of kerken. Men vindt nog urnen, graven van oude tijden, ja wat al niet." Stevens kijkt door het raam naar buiten en zuigt aan z'n pijp, die bijna uitgegaan is.

„Hè,” zegt hij, „ik zou jullie een en ander vertellen. Maar wat? Ik ben 't vergeten. Nou enfin, dan later maar eens.”

De jongens kijken elkaar aan. Wat vreemd! Maar mevrouw Stevens zegt: „Laat ik jullie nog eens een kopje thee schenken met een extra schep suiker, misschien kan Stevens dan opnieuw z'n verhaal beginnen. Ik denk, dat z'n keel droog is.”

„Ja, dat is zo, vrouw. Is me dat ook praten. En dat in zo'n warme kamer!” Na een poosje zet Stevens zijn vertelling voort. De jongens luisteren met gespannen aandacht.

„Jilles had het over heksen en spoken. Nu, wat dat betreft, zou ik jullie wel een dozijn geschiedenissen kunnen vertellen. Soms heel angstige en bange, maar ook vrolijke. Echt om te lachen. Maar wat je er ooit van komt te horen in je leven, trek je er niets van aan. 't Is larie en anders niet.” „Maar die heksen dan?” vraagt Jaap.

„Ja, in vroegere tijden waren de mensen zo dwaas sommige zonderlinge en meestal alleenwonende vrouwen, voor heksen te houden. Het waren meestal onschuldige wezens. Maar het bijgeloof, hè? En veel van die zogenaamde heksen werden slachtoffer van dat verschrikkelijke bijgeloof. Gelukkig is dat allemaal voorbij. Niemand zal zo dwaas zijn een zonderlinge vrouw te verbranden of te martelen. Maar het bijgeloof is nog niet verdwenen. Helaas. Want mensen die niet op God vertrouwen, vervallen steeds tot allerlei bijgelovige dingen. En de geschiedenis van de oude schuur heeft niets met heksen of spoken te maken. Absoluut niets! De meeste mensen kennen die historie maar half en fantaseren er van alles bij. Ze zetten de schuur midden in een aantal geheimzinnige dingen, die helemaal of gedeeltelijk onwaar zijn. Er zijn ook mensen die wel beter weten, maar die toch ijverig meedoen om die geheimzinnigheid groter te maken. Die Jilles ook. Enfin, 't is zijn schuld misschien niet.

Nou, in de tijd, toen Krijn Louwerse boer was op de Uilenhoeve, in de tijd, toen er veel meer bos en heide was dan nu, wemelde het daar van allerlei wild. En tevens van stropers. Net als nu. Ik ken er verscheidene, en je oom, Jan, Dam, de boswachter, niet minder. Die stropers, heel gewone mensen, die hun vrijheid, ja soms hun leven over hebben voor dat gevaarlijke werk, zijn meestal echte jagers, zoals vroeger de oude Batavieren. Toen was al het wild van de gezamenlijke bewoners.

In de dagen van Louwerse woonde aan de noordkant van het Bovenveld

in een oud plaggenhutje, een stroper. Waar die vandaan kwam, wist niemand.”

„Niemand?” vraagt Jan.

„Luister maar. Hij was in een woonscheepje langs het kanaal gekomen. En op zekere morgen had een boer het hele spul, behalve het scheepje, naar het Bovenveld gebracht. Het schip werd verkocht. Van palen en plaggen had hij een hut gebouwd. Niemand bemoeide zich met die man. En hij van zijn kant ook niet. Hij deed geen mens kwaad. Toch waren sommigen bang, om bij avond of nacht alleen over de grote heide te gaan. Je kon nooit weten!

Dat kwam, omdat jaren daarvoor de grote heide ook zo'n eenzame bewoner had gekend, die de schrik was van heel de omgeving. Maar als stroper was die bewoner van de plaggenhut zeer gevaarlijk.

Hoe het kwam, wisten de mensen niet, maar het bleek, dat de stroper en Louwerse, de boer van de Uilenhoeve, elkaar wel kenden. En van Louwerse werden ze gewaar, hoe de eenzame heidebewoner heette. Reinier Doeve heette hij. Maar hoe de mensen er bij Louwerse ook op aandrongen, meer dan de naam van de stroper kregen ze niet te horen. Eens zei Louwerse: „Hij is al slecht genoeg.”

De jongens luisteren met gespannen aandacht. Dit is iets, wat ze nooit eerder hebben gehoord. Het Bovenveld begint plotseling levend voor hen te worden. Ze zien in hun verbeelding dat kleine plaggenhutje staan en Reinier Doeve lopen met een oud geweer onder de arm.

„Hij had toch zeker een geweer?” vraagt Jaap.

„En òf! Mijn grootvader vertelde zelfs van meer dan een. Hoe gevaarlijk Doeve ook was, als hij op jacht ging in het donker, de boswachters waren op hun hoede. Maar Doeve was hun veel te slim af. Steeds ontsnapte hij met een flinke buit.

Ze leefden daar eenzaam, ieder aan een kant van de grote heide, Louwerse en Doeve. Soms spraken ze met elkaar. Maar niet dikwijls. Toch scheen het, dat ze het goed met elkaar konden vinden. De mensen wisten niet hoe dat kwam. Later heeft Doeve het verteld. Louwerse en hij kwamen uit eenzelfde dorp, hier ver vandaan. En de vrouw van Doeve, die jong gestorven was, was een zuster van Louwerse's vrouw, die ook al gestorven was.

Eens had Doeve een goed bestaan gehad, maar hij was een doorbrenger

geweest; had slecht op zijn zaken gepast, veel gedronken en schulden gemaakt. Louwerse had al die schulden betaald en zijn zwager van veel narigheden verlost.”

„Een beste man,” vindt Jaap.

„Ja. Maar het begon opnieuw. En nog eens had Louwerse moeten bijpassen. Dat was de laatste keer geweest. Later was Doeve gaan stelen. Toen hij daarvoor in de gevangenis kwam, stierf z'n vrouw. In die tijd verhuisde Louwerse naar de Uilenhoeve. Jaren later kwam Doeve.”

„Wat wilde die man toch?” vraagt Jan.

„Louwerse kwaad doen?” vraagt Jaap.

„Luister. Als Louwerse de koeien wegbracht, gebeurde het dikwijls, dat de beesten de volgende morgen nergens te vinden waren. Meestal stond het hek van de weide wagenwijd open. En de dader?”

„Doeve, natuurlijk,” zegt Jaap.

„Nergens te vinden. Eens, toen het hooi schaars was, brandde er een grote hooischelf af bij Louwerse's boerderij. Gelukkig had hij genoeg in de schuur. Maar het overige had hij duur kunnen verkopen. En als de maaiers in de zomer aan het werk togen, gebeurde het dikwijls, dat ze met de zeis sloegen op een dikke kei, zodat het vuur er uitvloog. Ja, zelfs kwam het eens zover, dat de maaiers niet meer wilden werken, omdat ze hun zeisen kapot sloegen. Ze dachten, dat Louwerse het land niet voldoende gezuiverd had. 't Kostte de boer van de Uilenhoeve heel wat moeite en geld, om de maaiers aan het werk te houden.”

„Wat een gemene man, die Doeve,” zegt Jan.

„Niemand heeft ooit kunnen bewijzen, dat hij de dader was. Natuurlijk verdacht men hem wel – en terecht, maar wat zegt zoiets. Bewijzen, daar komt het op aan. En die had Louwerse niet.”

Intussen is Stevens' pijp uitgegaan. En zonder zo nu en dan eens een dikke, grijze rookwolk uit te blazen, lukt het verhaal niet best. Eerst even stoppen. Tussen de bedrijven door kijkt hij op de klok. Zijn gezicht betreft.

„Tjonge, tjonge, al bijna half vijf. De koeien moeten gemolken worden.”

„O – och . . .” zeggen de jongens.

Ze waren een en al oor geweest. En nu? Nu, zomaar tijdens zo'n prachtig verhaal te moeten horen, dat er een eind aan moet komen. Jammer!

Dan komt vrouw Stevens hun te hulp.

„Maar de klok, man, loopt minstens een kwartier voor. 't Kan nog best.”

„Nou, dan moet het maar.”

Dat is een opluchting voor de jongens. Zo'n spannend verhaal! En dan plotseling afbreken! Stevens gaat verder.

„Nu komt het laatste bedrijf. Het droevigste. En toch eigenlijk het mooiste. Het gebeurde eens, dat Doeve in een van de vele kreupelbosjes strikken zette. Het was erg donker en koud. Maar de beide boswachters waren op hun qui-vive. Ze overrompelden hem.

Direct zette Doeve het op een lopen. En al de dreigementen van de achtervolgers om te blijven staan, baatten niets. Ze hadden wel een stroper gezien, maar doordat het donker was konden ze niet zien, wie het was. En toen liep de schelm nog weg ook. 't Werd een wilde jacht. Over greppels en sloten, door bos en struikgewas ging het.

Eerst had Doeve een flinke voorsprong, maar langzaam en zeker haalden de jachtopzieners hem in. Met inspanning van alle krachten probeerde hij te ontsnappen. Daar was het Heksenpad. En in de duisternis zag hij een groot, zwart ding: de Uilenhoeve. Daarheen! Hij liep regelrecht op de oude bijshuur aan, om de boswachters in de waan te brengen, dat hij zich daarin zou proberen te verschuilen. Dan, achter de schuur langs lopend, ging hij naar de voorkant van de Uilenhoeve. Hij tikte op de ruiten.”

„En toen?” vraagt Jan.

„Wie daar?” vroeg Louwerse. In zijn angst en haast, zei Doeve, dat hij achtervolgd werd en dat Louwerse hem dadelijk moest binnenlaten. Maar Louwerse zei: „Dan zal het recht zijn loop moeten hebben. Die jachtopzieners zitten je niet voor de aardigheid op de hielen. Je doet het beste maar dadelijk heen te gaan, Doeve. Je helpen doe ik graag, dat weet je, maar niet op zo'n manier. Heulen met stropers is mijn bezigheid niet.” Doeve zei een vreselijk woord en verdween in de duisternis. Even later werd hij gepakt.”

„Dus toch!” zegt Jaap.

„Ja, 't was zijn verdiende loon. Maar toen kwam de wraak, de vreselijke wraak. Doeve zou Louwerse laten voelen hoe die wraak zou zijn. Afbranden zou hij dat Uilennest. Dagenlang liep hij met dat verschrikkelijke plan rond . . .

Toen . . .

Met inspanning van alle krachten gelukte het hem, Doeve naar buiten te krijgen.

Op een donkere avond sloop hij naar de Uilenhoeve en liet zich insluiten. Hij wist best een middel er weer uit te komen.

Maar hij wist niet, dat Louwerse in die week alle deuren van nieuwe sloten had voorzien. Toen, midden in de nacht, stak hij de boel in brand. O, wee! Hij kon er niet uit komen. Onmogelijk! Onwrikbaar vast zaten de deuren. En het vuur breidde zich uit. Al verder en verder. En de rook dreigde hem te doen stikken. 't Was verschrikkelijk! Het vuur kwam ook in de koestallen. De dieren rukten aan de touwen en loeiden hartverscheurend. En ook Doeve . . . schreeuwde . . . schreeuwde . . . Door dat vreselijke lawaai werd Louwerse wakker. Ook zijn knecht. Ze begrepen eerst niet, wat er aan de hand was. Maar al gauw wisten ze het. Dadelijk naar de stal! De koeien moesten gered worden. De stal was een en al rook. Dan, plotseling hoorden ze schreeuwen, angstig en schor. 't Was of Louwerse 't begreep. Hij vloog naar de schuur. De knecht wilde hem tegenhouden, maar Louwerse rukte zich los. Een mens in nood dient eerder gered te worden dan het vee. En Louwerse redde de stroper.

Met inspanning van alle krachten gelukte het hem Doeve naar buiten te krijgen. Hij bracht hem naar de oude schuur. Uitgeput en overdekt met brandwonden, viel hij neer. Er waren meerdere mensen komen opdagen, maar er viel niet veel meer te redden. En toen ze in de bijschuur gingen kijken, vonden ze de twee mannen bewusteloos.

De ene stierf nog dezelfde nacht . . .”

„De stroper?” vragen Jaap en Jan tegelijk.

„Nee, Louwerse.”

’t Is stil in de kamer.

De oude Friese staartklok tikt haar statige tik . . . regelmatig . . . tik-ke-tik-tik-ke-tik. De jongens weten nu, dat het verhaal uit is. En meteen weten ze de geschiedenis van de Uilenhoeve.

„Dat was een droevig verhaal, jongens. Maar toch ook een mooi verhaal. De boer van de Uilenhoeve heeft met inzet van zijn leven die stroper gered, terwijl hij bijna met zekerheid wist, dat die de boerderij in brand gestoken had. Hij heeft zijn leven opgeofferd om dat van die booswicht te redden. Hij was een vroom man. Dat bewees hij door woord en daad. Vooral met de daad! En om de herinnering aan die geschiedenis levendig te houden, vind ik het zo mooi, dat men die oude schuur niet afbreekt. Ze bewaart de herinnering aan een vroom christen, die z’n leven gaf voor iemand, die hem veel leed aandeed. En ze is meteen een waarschuwing voor ons, dat we onze vijanden moeten liefhebben, hen moeten beschermen, ja zelfs ten koste van ons leven.

Begrijpen jullie nu, dat dit heel wat anders is, dan al die geheimzinnige spookgeschiedenissen van Jilles? Daar is geen woord van waar. En dat zet die oude schuur in een verkeerd licht. Daar kan ik slecht tegen. En daarom vond ik het zo mooi, dat mijn broer, Kees, toen mijn grootvader ons die geschiedenis vertelde, dadelijk die schuur getekend heeft. Jaren heeft ze bij grootvader in de woonkamer gehangen. Nu hangt ze hier. Ik ben er van gaan houden. Nog veel meer dan van dat schilderij daar met die prachtig vergulde lijst. Begrijp je waarom?”

10 EERLIJK DUURT HET LANGST

Jilles is achter in de schuur. Hij neust overal rond. Hij zoekt iets. Maar zonder resultaat.

Vreemd! De baas zei gisteren toch, dat de zaag hier wezen moest. 't Is gek! Als je dat ding niet nodig hebt, breek je er de benen over, maar als je er om verlegen zit, nou! 't Is mirakels.

Jaap zal er wel meer van weten. Maar ja, zoek die eens. 't Is met zulke knapen meestal: zo zie je me en zo zie je me niet. Zo net was hij hier nog met die jongen van Jonker.

Laatst met die bijl ook! Dat had fraai kunnen worden. Zijn vriendje was er ook bij. Waren ze een of ander woest Indianenspelletje aan 't spelen. Ze hadden zich prachtig uitgedost met een bende kippeveren. Jaap was het opperhoofd. Ten minste te oordelen naar de prachtige staartveren van de haan.

Best mogelijk, dat ze de haan gevangen en geplukt hadden. Krijgen ze het plotseling in hun hoofd om een kano te maken! Zo kwam de bijl er aan te pas. Ze zochten een geschikte boom uit en daar had je 't leven aan de gang. Gelukkig, dat hij, Jilles, net op tijd kwam en de mooie kano-plannen in de war stuurde. Jaap kwaad, natuurlijk. Maar ja, wat doe je? Hè, die akelige zaag toch.

Wacht, even in de hooischuur kijken. Ook zo'n geliefkoosd plekje voor de vrienden. Ja hoor, daar ligt 't verloren schaap. Natuurlijk hierheen gesleept door Jaap, even gebruikt en toen maar achteloos neergegooid. Jilles zoekt palen. Die zal hij op gelijke lengten doorzagen. De baas is vandaag naar de stad. Er is niet veel werk te doen tegenwoordig. Het hooi is binnen en de aardappelen zijn gewied. Een rustig ogenblik. Hij zal de afrastering van de klaverkamp nakijken. Hier en daar een kapotte paal vernieuwen en de draad opnieuw spannen en bevestigen. Over een dag of twee komen de koeien er in.

Het melken is afgelopen en dit werkje kan hij nog best voor 't avond-

eten opknappen. De baas zal wel laat thuiskomen vanavond. Nou, geef hem eens ongelijk. Als hij naar de stad ging, zou hij de dag ook goed besteden. Nou, reken maar!

Ziezo, klaar.

Nu gauw even zagen. Ginds, onder de dichtbebladerde linde kan hij terecht. Daar staat het grote, zware kapblok.

Daar gekomen, gooit hij de palen met een smak neer. Hè, dat was een hele sjouw! Ziezo, aan de slag!

Hij zaagt er rustig op los en neuriet een aardig wijsje.

Hè, is me dat schrikken! Daar valt een takje van de boom precies op z'n rechteroor. Waar een mens al niet van schrikken kan. Weer snijdt de zaag door het hout en opnieuw zingt Jilles een leutig wijsje. Hij denkt niet meer aan dat neervallende takje. Hoe zou hij ook vermoeden, dat het takje niet viel, maar neergegoid werd?

Neergegoid?

Had Jilles maar eens goed naar boven gekeken, dan zou hij tussen de bladeren twee jongens ontdekt hebben, die zich muisstil hielden en toch heel veel pret hadden. 't Zijn Jaap en Jan.

Toen Jaap zag, wat Jilles van plan was te doen, had hij tegen Jan gezegd: „Ik weet een mooi plannetje, zeg. Straks gaat Jilles die palen doorzagen onder de grote linde achter de wagenschuur. Kom mee, jò, voordat Jilles er is, kruipen we in de boom.”

Zo gezegd, zo gedaan. Ze waren op een dikke zijtak gaan zitten, vlak boven het blok. Jan had het takje naar omlaag geworpen.

„Een bom,” had Jaap gefluisterd.

„Hij weet er niets van,” zegt Jan.

„Gelukkig maar,” fluistert Jaap.

Nu is de beurt aan Jaap. Hij fluistert Jan iets in 't oor, waarop deze nauwelijks zijn lachen kan bedwingen.

Dan buigt Jaap zich ver voorover, slaat z'n benen om de dikke tak en gaat er vervolgens languit op liggen. Nog eens verandert hij van plaats en als hij eindelijk klaar is, diept hij een stuk kauwgom op uit zijn zak en gooit het op de blote arm van Jilles.

„Tjonge, tjonge, zoiets brengt geluk. 't Scheelt altijd nog, wat voor beest het was. Hè, hè, ze moeten mij ook altijd hebben.” Maar als hij nauwkeuriger toekijkt, begint hij lont te ruiken.

„Ah, dat is een vreemd soort vogel.” Meteen kijkt hij omhoog en zegt: „Als jij daar een nieuw soort vogel bent, kom dan eens te voorschijn. Ik ben er zeker van, dat je nog geen vleugels hebt ook.”

De jongens verschuilen zich zo goed mogelijk. Muisstil houden ze zich. Jilles mompelt: „Nou, enfin, ze komen vanzelf naar beneden, die rakers.” Opnieuw glijdt de zaag door het hout. Dat is juist naar de zin van de vrienden. Ze kruipen voorzichtig terug en laten zich zo zacht mogelijk langs de stam naar beneden glijden. Jilles merkt niets. Hij staat met de rug naar hen toe en zaagt maar door.

Met een paar voorzichtige sprongen zijn ze al aan de voorzijde van de hooischuur. Vanaf de andere zijde zullen ze Jilles geducht laten schrikken. Wat zal hij grote ogen opzetten. Nou! Hij denkt niet anders dan dat ze nog in de boom zitten. Ha-ha-ha, 't lijkt wel toverij. Voorzichtig sluipen ze om de schuur. Ze denken aan niets anders, dan aan hun slimme plan. Daar springen ze plotseling luid schreeuwend te voorschijn. Maar even plotseling verstomt hun lawaai. Ze kunnen hun ogen niet geloven. Daar staat het blok en daar ligt de zaag. Maar Jilles? Die is nergens te zien. Het komt helemaal niet bij hen op, dat Jilles, evenals zij, zo pas, in de boom geklommen is. Ze denken, dat hij weg is gegaan. Besluiteloos staan ze bij het kapblok.

Jilles heeft veel plezier. Ziezo, nu heeft hij ze te pakken, inplaats van zij hem. Wacht, hij zal ze eens laten schrikken. Even kijken. Ja, 't kan best. Zo'n hoogte is 't niet. En 't blok staat er precies onder.

Plotseling laat hij zich van de tak, waarop hij zit, glijden, hangt even aan zijn armen en laat zich vallen . . . Wip! Daar staat hij boven op het blok.

Ze lachen er smakelijk om. Jilles nog het meest.

„Daar had ik jullie even fijn te pakken, hè? Ja, ja, leer om leer.”

De jongens zeggen niets.

„Kom, ik moet weer aan 't werk.”

„Ga je naar 't land, Jilles?” vraagt Jaap.

„Ik zou denken van wel. Hoezo?”

„Mogen we mee?”

„Jullie!”

„Ja, toe mag het?”

Jilles krabt zich achter 't oor.

„'k Weet het niet. Al die palen en dan ook nog twee zulke rakkers op de wagen. 'k Weet 't niet. Bles moest eens schrikken. Zo'n vracht ook.”

„Toe nou, doe niet zo flauw.”

„Flauw! Helemaal niet, hoor.”

„Mag het dan?”

„Met permissie van je moeder, dan zal 't wel gaan, dunkt me.”

„Dan mag het, hè?”

„Voor mijn part, ja.”

„Hoera, hoera,” roepen ze en gaan naar Jaaps moeder, die in de keuken is. Moeder heeft er niets op tegen.

Na een poosje zitten ze achter op de boerenwagen, hun benen heen en weer bengelend. Bles loopt prachtig en Jilles fluit een vrolijk deuntje.

Terwijl Jilles bezig is de afrastering te herstellen, gaan Jaap en Jan aan de wandel. Ze zijn al een flink eind verwijderd van de wei, waar Jilles bezig is. Ze hebben haasje-over gespeeld en zijn ettelijke malen omvergerold; ze hebben geprobeerd over de bovenkant van een hek te lopen, wat telkens mislukte; ze zijn in een berk geklauterd en hebben er een leeg kraaienest uitgehaald; ze zijn een eind door een droge sloot gelopen, tot ze bij een dam kwamen, die hen noodzaakte de sloot te verlaten.

Daar zien ze in de verte een man aankomen.

Jaap, die hem 't eerst ziet, zegt: „Kijk jò, daar komt iemand. Dat is vast een spion van de vijand. Hij mag ons niet zien, want dat is veel te gevaarlijk. Gauw terug in de droge sloot!”

In een wip zijn ze verdwenen. Ze houden zich muisstil. Als de gevaarlijke vijand voorbij is, zullen ze alarm slaan.

Het wachten duurt lang. Jaap kan zijn ongeduld niet langer bedwingen. Hij zegt: „De vijand mag niet ontkomen. Misschien slaat hij een andere weg in. Ik zal eens even poolshoogte nemen en dan sein jij gauw naar onze soldaten, dat er een gevaarlijke spion nadert.”

„Opletten hoor,” waarschuwt Jan.

Voorzichtig klautert Jaap omhoog en door de dichte struiken gluurt hij naar de vijandelijke spion.

Hé, wat! Maar dat is . . . Vogel. Vogel met een zak op z'n rug! Floep, weg is Jaap.

„Wat moet ik seinen?” vraagt Jan.

„Sst, Vogel! Hij mag ons niet zien, sst.”

Het spel krijgt nu plotseling een andere wending. De jongens duiken nog dieper onder de dichte struiken. Bang zijn ze niet, maar alle branie is toch verdwenen.

Pas als Vogel op veilige afstand is, wagen de jongens het om voor de dag te komen.

„Zou hij ons gezien hebben?” vraagt Jan.

Jaap schudt het hoofd en zegt: „Nee, hij keek net de andere kant uit.”

„Er zitten vast konijnen in de zak,” zegt Jan.

„Ik wou dat Dam hem snapte; zo’n stroper!”

Dan gaan ze naar Jilles toe.

Vogel loopt rustig door. Hij is naar de grote heide geweest, naar z’n bijenvolkje. En op de terugweg, langs de bosrand, heeft hij twee gestrikte konijnen gevonden. Die waren het meenemen zeker waard. Met strik en al heeft hij ze in de zak gestopt. Brutaal? Och kom, Dam is vanmiddag naar de stad gegaan. Die komt niet voor donker thuis.

Neen, hij had die strikken niet gezet, maar een stroper mag ook wel eens op de koffie komen.

Als Vogel langs een roggeveld loopt, ziet hij plotseling de glinstering van het zonlicht op de lopen van een jachtgeweer. Daar komt Dam. Dadelijk denkt Vogel aan de konijnen.

Nee, bang is hij niet, maar het is veiliger, dat die beestjes verdwijnen. Wacht, daar staat de wagen van Vermeer. Gauw de konijnen uit de zak en in een wip de strikken vastgemaakt aan de spaak van een wiel. Zo, het lijkt net echt. Wat zal die boswachter een ogen opzetten. Jammer, dat hij het niet zien kan.

Vogel slingert de lege zak over z’n schouder en vervolgt rustig z’n weg. Voordat hij Dam tegenkomt, loopt hij naar een walletje, waar hij aandachtig blijft staan kijken.

Als de boswachter vlak bij is, schudt Vogel z’n hoofd en zegt: „’k Heb me bepaald vergist.”

„Zoek je iets, Vogel?” vraagt Dam.

„Zoeken! Dat niet bepaald. Maar toen ik hier vanmorgen vroeg langs kwam, lagen hier twee gestrikte konijnen.”

„Je bent zeker met de tijd in de war,” zegt Dam.

„Och je moet weten, een mens wordt ouder.”

„Zo, twee gestrikte langoren. Nu zal je zeker met een lege zak naar huis moeten,” zegt de boswachter.

Vogel doet een flinke trek aan z'n sigaret en zegt: „Waar zie je mij voor aan, Dam? Een mens mag toch wel nieuwsgierig zijn, zou ik zeggen. Je mag blij zijn nu je weet, dat er zo dichtbij al gestroopt wordt. Nog even en de gestrikte beestjes liggen vlak naast je huis. Nou, kijk maar uit!”

„Je wordt hartelijk bedankt voor die goede raad,” zegt Dam.

Vogel loert van onder de klep van z'n pet naar Dam. De stroper schudt z'n hoofd en zegt: „Ik geloof dat dit de eerste keer is, dat ik een bedankje van je krijg. Dat is wel erg vriendelijk van je, Dam.”

„Ik weet op tijd m'n complimenten te geven. Misschien krijg je nog wel eens een bedankje. Ik ben er niet karig mee, merk je.”

„Zo, nog een bedankje, zeg je. Maar dat zal, dunkt me, nog wel een hele tijd op zich laten wachten, als je begrijpt, wat ik bedoel.”

„Een goed verstaander heeft maar een half woord nodig. Duidelijk?”

„Je bent snuggerder, dan ik dacht. Kom, het wordt mijn tijd. Ik ga er van door.”

Kobus gromt, als Vogel een stap opzij doet.

Dam gaat zonder groeten verder en mompelt: „En toch loop je eens tegen de lamp ouwe, reken daar maar vast op. En dan zal ik je voor je stomiteit hartelijk bedanken.”

Na een poosje komt Dam bij de boerenwagen. Hè, wat! Met een forse ruk trekt hij de konijnen los. Dat is hem nog nooit gebeurd. Natuurlijk is dit het werk van Vogel. Brutale rakker! Hij zal die geslepen stroper de voet dwars zetten en niet zuinig ook.

Dam stopt de konijnen in de fietstas en gaat naar Jilles, die juist een gat graaft voor de laatste paal.

„Ik moet je een bekeuring geven, Jilles,” zegt Dam bars.

De jongens komen dichterbij. Jilles een bekeuring! Wat heeft dat te betekenen? Hij heeft toch niets gedaan?

„Zo,” zegt Jilles, „is het gat voor die paal soms niet diep genoeg?”

„Maak geen grapjes. Je weet best, wat ik bedoel.”

„Schrijf maar op, als je bedoeling juist is. Ik vind zo'n bekeuring aardig interessant.”

Dan doet Jaap een stap naar voren. Hij kijkt Dam recht in de ogen en

zegt: „Jilles heeft helemaal geen kwaad gedaan, Dam. Hij is steeds bezig geweest met de afrastering, hè Jan?”

Jan knikt.

Dam blijft nog even in de rol van de strenge boswachter. Hij zegt: „Jilles is veel goochemer, dan je denkt. Hij heeft stiekem een paar strikken aan de spaken van een wagenwiel vast gemaakt. Zo'n gewiekste stroper.”

„Ik moet je een bekeuring geven, Jilles.”

Jilles zet de schop neer. Hij zegt: „Dam, je bent een handige boswachter. En . . . en-ne . . . zat er al een konijntje in? Twee soms? Jammer, dat ik de buit misgelopen ben. Enfin, dit is dan een leer voor een andere keer. Schrijf maar op hoor, ik geef me gewonnen.”

„Dat is een vlugge bekentenis, Jilles. Ik kan best merken, dat je nog een onervaren stroper bent.”

„Vogel zal het gedaan hebben,” zegt Jan vlot.

„Wat weet jij van Vogel!” bast Dam. „Kleine kinderen moeten zich niet met grote mensen bemoeien. Die moeten spelen, begrepen!”

Maar dan zegt Jilles: „Jij hebt de bokkepruik op, Dam. Is die stroper je soms te glad af geweest? Jan kon wel eens gelijk hebben, want de jongens hebben Vogel gezien. Hij had een zak op z'n nek. Misschien heeft hij de grap verzonnen.”

Dam haalt de konijnen uit de tas.

Dan vraagt hij: „Hebben die beide rakkers ieder zo'n lekker boutje verdiend, Jilles?”

„O ja, zeker. Ze hebben uitstekend op mij gepast. Als ware verkenner hebben ze in een wijde boog om me heen gezwalkt. Op konijnen hebben ze niet gelet; alleen maar op heksen en spoken.”

„Alsjeblieft,” zegt Dam, „hier heb je de beide langoren. Maak jij ze vanavond nog panklaar? Dan kunnen die knapen ook eens smullen; verdiend of niet. En-ne, die bekeuring kun je wel onder je klompen schrijven.”

„Dat doe ik zeker. Met een brandijzer. Dan blijft hij bewaard voor een andere keer,” lacht Jilles.

Dam vertrekt en Jilles maakt gauw zijn werk af. En dan gaat het op huis aan. Bles heeft haast en even later zijn ze thuis.

Nadat Jilles het paard op stal heeft gezet, krijgen de konijnen een beurt. De jongens staan er met de neus bovenop. Geweldig, wat heeft die Jilles de konijnen gauw gestroopt. Het is in een ogenblik gebeurd. Een van de geslachte dieren wikkelt hij in een schoon stuk papier. Die is voor Jan. „Alsjeblieft,” zegt Jilles, „eet er morgen maar lekker van.”

Als Jan met een glunderend gezicht het pakje overneemt, zegt Jilles: „Kun je het alleen wel dragen?”

Jan lacht en maakt dat hij wegkomt.

„Jaap, haal jij eens een pan uit de keuken.”

Jaap weg.

In de keuken is niemand. Geen nood, op het aanrecht staat een grote kom. Net zal hij de deur uitglippen, of moeder roept: „Eten Jaap! Roep Jilles ook; dadelijk!”

Even later zet Jaap de kom met het geslachte konijn op het aanrecht. Hij roept: „Vader, moeder, kom eens kijken!”

Daar komt moeder.

Jaap wijst trots op het konijn en zegt: „Dat wordt morgen smullen, hè moeder?”

„Maar jongen toch!”

„Gekregen, van Dam,” zegt Jaap glunderend.

Moeder kijkt naar Jilles. Die lacht ook al.

Hij zegt: „Dam had een royale bui vandaag.”

„Ja moeder en Jan heeft er ook een gekregen. Vindt u die Dam geen beste man?”

„We zullen het beestje lekker braden,” zegt moeder. „Vader lust ook graag bout.”

„Waar is vader, moe?” vraagt Jaap.

„Vader is naar de stad. 't Kan wel laat worden vanavond. Hij zou ook nog even naar tante Alida gaan.”

Jaap knikt. Tante Alida is een zuster van vader. Ze is al maanden bedlegerig.

Aan tafel wordt, wat er die middag is gebeurd, druk besproken. Moeder is blij met het konijn.

Vanzelfsprekend komt het gesprek ook op Vogel. 't Is een vreemde snuiter. Dat de man stroopt is zo klaar als een klontje. Maar het is een gladde vogel. Voor geen tien gaten te vangen. Niet voor niets heeft hij z'n bijenvolk vlak bij de grote heide. Daar woont Roel Smid, een vriend van Vogel. De man heeft een klein huisje en een lap grond. Zo kan Vogel iedere dag rustig een reis maken naar zijn bijenstal. Wie zal er wat van zeggen?

Het is echt gezellig in de kamer. Moeder hoeft Jaap helemaal niet aan te sporen om zijn bord leeg te maken. Het gaat vanzelf.

Na het eten mag Jaap Jilles nog even helpen om de wagen in de schuur te duwen. En dan moet hij dadelijk naar bed.

Het is een prettige dag geweest en zonder morren kleedt Jaap zich uit. Hij geeft moeder een dikke nachtzoen en spoedig ligt hij in het zolderkamertje in z'n bed.

Nu heeft hij echt iets prettigs om aan te denken. Maar ineens komt er een kink in de kabel. Het is net of er een dikke streep gehaald wordt door al het moois van de voorbije dag.

Dat doet de kapotte waterkering. Bah, daar wil hij niet aan denken nu. Maar hoe hij zich ook tegen die gedachte verzet, het helpt niet. Had hij

alles maar aan vader verteld. Hij durfde niet; hij was laf geweest. En nu is het te laat. Te laat?

Jaap weet het niet. En ze hebben zo erg hun best gedaan om het water te keren. 't Was goed gelukt ook. 't Is jammer.

„Eerlijk duurt het langst,” had meester Homan kort geleden op het bord geschreven. Toen had hij ook aan die nare waterkering moeten denken. Had hij toch alles maar verteld. Hij zal het zeggen; morgen . . . morgen . . .

Dan komt de slaap.

11 BOTSINGEN

't Is herfst geworden. Ongemerkt is de zomer voorbij gegaan. De bladeren van de bomen vertonen al gele plekken. Dat is het teken van de herfst. Boer Jobse had tegen Jilles gezegd: „Voordat je er erg in hebt, zit je midden in de winter.”

„Ja,” had Jilles geantwoord, „maar voordat je er erg in hebt ben je er ook al weer uit.”

„'t Scheelt altijd nog, wie zoiets zegt,” had Jobse terug gezegd.

„O zo, dat zou ik denken, Jobse.”

Meester Homan had tijdens de natuurkundeles de kinderen er aan herinnerd, dat de tijd van de grote trek voor vele vogels was aangebroken.

„Noem jij eens een paar trekvogels, Jaap.”

„De ooievaar en de zwaluw, meester.”

„Prachtig. Dat zijn al een paar van de meest opvallende.”

Toen had meester hun een mooi verhaal verteld van de vertrekkende ooievaars, die eerst alle te samen kwamen, om de grote monsterring te houden. Een ooievaar, met een halfverlamde vleugel, was voor z'n vlieg-examen gezakt en werd ongeschikt verklaard voor de grote trek naar het verre zuiden. Vele ooievaars waren op hem aangevallen. Ze wilden hem doden en hem daardoor sparen voor een verschrikkelijke hongerdood in de komende winter. Maar tijdens die gerechtsoefening had een

boer de ongelukkige vogel gered en meegenomen. Heel de lange winter had hij het dier verzorgd. En ze waren dikke vrienden geworden. 't Was een prachtig verhaal geweest.

Jaap had de grote vakantie bij zijn grootouders doorgebracht. Die wonen in een aardig huis, dicht bij de grote stad. Grootvader en hij hadden veel pret gehad. Heel dikwijls gingen ze vissen in de wijde poldersloten. En als ze niet ver genoeg konden komen, nam grootvader het roeibootje mee. Dan mocht Jaap roeien. Een enkele keer had hij ook mogen sturen. Wat ging dat vreemd eerst. Later ging het bijna vanzelf. Een enkele keer had grootvader een motorboot gehuurd. Dat was een feest geweest. Grootmoeder ging ook mee. De hele dag hadden ze genoten van de prachtige tocht. Eerst waren ze door het kanaal gevaren, toen een sluis door en verder naar de grote meren. Ze waren midden over zo'n grote plas gevaren. Je stond er versteld van, zoveel water! En diep! Dicht bij de oever had hij de bodem kunnen zien. Maar verderop naar het midden was er met een lange vaarstok nog geen bodem te voelen. Had de boot daar eens moeten omslaan!

Jaap was met grootvader een paar keer naar de stad geweest. Dat was fijn! Hij was met grootvader en grootmoeder in een auto naar oom en tante geweest. Die autorit was al een pret op zichzelf. Oom heeft een grote boomgaard. Heerlijk smaakten die appels en peren.

Jaap kwam over al die genoegens de eerste dagen na de vakantie bijna niet uitgepraat. Jan luisterde steeds met belangstelling. Hij had gelogeerd bij z'n grootmoeder. En daar was weinig te beleven geweest.

Een paar weken na de vakantie waren de meeste jongens gaan vliegeren. Jaap en Jan moesten natuurlijk ook meedoen. Er waren veel jongens, die een vlieger gekocht hadden. Maar die dingen waren zo klein.

Op een middag waren Jaap en Jan aan het scharrelen in de timmerschuur van Jonker. Ze zochten dunne latjes.

„Wat zijn jullie eigenlijk van plan?” had Jans vader gevraagd. „Ga gauw buiten spelen. Hier loop je iedereen voor de voeten.”

Toen moesten ze wel met hun plan voor de dag komen.

„Zo, een grote vlieger,” zei Jonker. „Jullie zijn nogal iets van plan. 't Wordt niets, jongens.”

Siep de Lange hoorde het en toen hij de teleurgestelde gezichten zag, zei hij: „Baas, mag ik na vijven de knapen even helpen?”

„Ga je gang maar,” zei Jonker. „Je hebt er allicht meer verstand van dan die twee knapen.”

't Was een feest geworden. Siep de Lange deed erg z'n best. De jongens mochten vliegertouw halen en papier. Samen gingen ze ijverig aan het meten, knippen en plakken.

Zo kregen ze toch een grote vlieger. Ze waren wat trots, toen ze de volgende dag gingen vliegeren. Het ging dadelijk goed. En hoog dat hij ging; geweldig. Ze verzonnen allerlei spelletjes tijdens hun vliegerspel. Dan was hun vlieger een straaljager, dan een raket. In hun verbeelding maakten ze lange tochten door de lucht. Zelfs de maan was niet te ver. Eens moesten de jongens brood naar het land brengen, naar Jilles. Ze namen de vlieger mee. Jaap had een extra rolletje touw gekocht. Nu zou de vlieger nog veel hoger klimmen.

Ze konden niet zo lang wachten tot ze bij Jilles waren. Er stond een aardig windje en hup, daar ging de vlieger. En hoog! Geweldig!

Na een poosje bonden ze het vliegertouw vast aan een landhek. Toen gingen ze over een grote akker naar Jilles met het brood. Telkens keken ze naar de vlieger. Het was een prachtig gezicht.

Toen ze bij Jilles kwamen, zei deze: „Een mens leert zolang hij leeft.” „Als je anders niet weet,” zegt Jaap.

Jilles zei lachend: „Zeker weet ik dat. Onze meester zei dikwijls, dat een mens door schade en schande wijs moest worden. Dat geloof je zeker ook niet, hè?”

„We willen alles geloven, Jilles,” antwoordde Jaap. „Hier is je brood. Eet smakelijk.”

„Ondervinding is nog steeds de beste leermeester, heren.”

„Zeker ook een spreuk van je oude meester,” zei Jaap.

„En niet minder waar, jongens. Kijk daar maar eens. Als ik me niet vergis, gaat een ander er met jullie vlieger vandoor. Hoor, hij start de motor al, brr . . . brrr . . . brrr . . .”

Dadelijk keken de jongens naar de plaats, waar ze de vlieger vastgebonden hadden. Werkelijk . . . bij het hek stond een jongen aan het vliegertouw te trekken.

„'t Is Klaas Vogel,” zei Jaap. „Er heen, dadelijk!”

Het was Klaas Vogel.

Hij was voor z'n vader naar Roel Smid geweest. Op de terugweg zag hij de vlieger staan. Niet dat hij jaloers was op het bezit van de twee vrienden, maar toch . . . Hij zou ook graag zo'n vlieger willen hebben. Hij had zijn vader gevraagd, of hij er een mocht kopen. Maar die had gezegd: „Geen denken aan. Maak er zelf een.”

Dat was gauwer gezegd dan gedaan. Toch had hij het geprobeerd, maar het was op niets uitgelopen. Klaas zag hoe hoog en hoe mooi de vlieger in de lucht stond. Prachtig. Even het vliegtouw in handen nemen; even voelen hoe de vlieger trekt. Langzaam palmde hij het touw in en liet het dan weer vieren. Wat ging dat leuk. Nog eens en dan wat meer inpalmen . . .

Maar toen hoorde hij geschreeuw. Hij keek op en zag Jaap en Jan komen aanhollen. Ze zwaaiden druk met hun armen.

Klaas liet haastig het touw los. Gauw weg! Maar hij merkte niet, dat het vliegtouw achter de gesp van zijn riem bleef haken. En toen hij het voelde, was het te laat. Het touw brak! Wel probeerde hij het nog te grijpen, maar het was te laat. Voordat hij het op een lopen zette zag hij de grote vlieger een scherpe duik nemen.

Daar stonden Jaap en Jan.

„O, ik zal je!” schreeuwde Jaap. „Ik . . . ik . . .”

De tranen springen Jan in de ogen. Daar ging hun trots bezit.

Met een vaart stoven de jongens in de richting van de neerdwarrelende vlieger. Misschien kwam hij nog goed terecht. Die nare, nare Klaas!

Het leek er op, dat de vlieger midden op een weiland zou neerkomen. Maar een windvlaag verhinderde dit. Met een plotselinge ruk schoot de vlieger omhoog, draaide om z'n as en gierde met een vaart schuin omlaag. Hij kwam terecht in de top van een oude eik, aan de rand van het weiland.

De jongens wisten best, wat zoiets betekende. Wel vaker hadden ze een vlieger omlaag zien tuimelen, die in een boom terecht kwam. Je moest maar niet vragen, wat er van overbleef.

Hijgend kwamen ze bij de eik. Jan wilde aan het vliegtouw trekken, maar Jaap zei: „Niet trekken, dan gaat alles kapot.”

Ze keken omhoog, besluiteloos. De vlieger zat bijna in de top van de boom.

„Geef me eens een zetje,” zegt Jaap tenslotte. „Misschien lukt het me die dikke tak te pakken.”

En ja, het lukte en Jaap klom omhoog. Jan keek z'n vriendje na en gaf nu en dan een aanwijzing.

„Je wordt bedankt voor je adviezen,” riep Jaap vanuit de top. Voorzichtig wist hij de vlieger los te maken. De schade viel op het eerste gezicht nogal mee. Op twee plaatsen was het papier gescheurd, maar het raamwerk bleek nog heel.

Jaap greep het touw en liet de vlieger voorzichtig zakken. Even later ontfermde Jan zich over de vlieger. En toen Jaap beneden kwam, had z'n vriend het vliegertouw al opgerold.

„'t Valt nog mee, hè,” klinkt het opeens. 't Is Jilles, die even komt kijken.

„Maar hij zal er van lusten!” zei Jaap.

„Wie, wat? De vlieger?” vroeg Jilles. „Me dunkt, dat die al genoeg mee-gemaakt heeft.”

„Je weet wel beter, Jilles,” zei Jaap. „Klaas Vogel natuurlijk.”

„Dat zou ik zeker doen. En Jan gaat vast dapper meehelpen. Stoere knapen, hoor.”

„Klaas heeft het met opzet gedaan,” bijt Jaap. „En nu zijn de gevolgen voor hem, nou!”

„Wis en zeker,” zei Jilles. „Denk je hem een bloedneus te stompen, of z'n tanden door de lippen te slaan? Hij moet er van lusten, hè? Flinke jongens slaan er flink op los.”

„Het moest jouw vlieger maar eens zijn,” snerpt Jaap. „Kom Jan, we gaan.”

Maar toen zei Jilles: „Je gaat niet, hoor je! Niet voordat ik mijn les heb opgezegd.”

„Zeg maar op,” antwoordde Jaap. „Als je een tien verdient, zeg ik het wel.”

„Die tien heb ik al, jongens. Luister maar. Ik wil jullie nog even zeggen, dat je heel goede voornemens koestert ten opzichte van Klaas. Je kunt dit een heldendaad noemen, maar het is alleen maar wraak. Dat je boos bent is te begrijpen. Maar niemand mag zich wreken. Ik wil hier geen preek houden. Je alleen waarschuwen geen ondoordachte dingen te doen. Denk er eens over na.”

De jongens zeiden niets.

Jilles begon opnieuw: „Bovendien heeft Klaas het niet met opzet gedaan.”

„Dat dacht je maar, Jilles,” zei Jaap. „Klaas is jaloers op ons. Omdat wij zo'n mooie vlieger hebben. Daarom.”

„Juist daarom, Jaap. Klaas heeft het touw een paar meter ingepalmd. Hij wou blijkaar heel even weten hoe zo'n vlieger trekt. Best te begrijpen. Daar hebben jullie natuurlijk geen ogenblik aan gedacht. Het moest en het zou opzet zijn.”

„Ja maar, hij heeft . . .”

„Laat mij nou eens rustig uitspreken, Jaap. Toen jullie op een draf op Klaas afstoven, werd hij bang. Nee, hij vernielde het touw niet. Maar jullie hebben onder het gedraaf niet opgemerkt, dat het touw vast bleef haken. Misschien heeft het een slag om Klaas zijn been gezeten, misschien is het blijven haken achter een knoop van z'n jas. Ik heb m'n ogen niet in de zak. Toen Klaas wegliep, had hij het touw al losgelaten. Zeker, de jongen had beter van jullie vlieger af kunnen blijven. Maar dat is dan ook alles. Denk er maar eens aan. Laat die wraak bekoelen. Slaap er maar eens een nachtje over.”

Jaap had er een nacht over geslapen. Maar toen hij de volgende morgen wakker werd en onder het aankleden aan het avontuur van de vorige dag dacht, kwam de boosheid terug. Die nare Klaas! Aan tafel was hij er weer over begonnen. Klaas zou er van lusten, reken maar!

Moeder had alleen maar geluisterd. En toen Jaap z'n gemoed gelucht had, was moeder opgestaan. Ze had haar hand op Jaaps hoofd gelegd en gezegd: „Ben je nu al vergeten, wat moe gisteravond gezegd heeft? Je valt me tegen, Jaap. Ik wist niet, dat je zo wraakgierig was. Wraak is zonde, m'n jongen. Je mag je eigen rechter niet zijn; dat mag je nooit.”

„Ja moeder, maar Klaas plaagt ons steeds. Als hij er maar even de kans toe krijgt, treitert hij ons. En nu die vlieger! Jilles heeft . . .”

„Stil Jaap. Jilles heeft mij alles verteld. Precies zoals hij het jullie gezegd heeft. En nu begrijp ik heel goed, dat het moeilijk voor je is om je boosheid te bedwingen. Maar het moet. Denk maar eens aan de Heiland. Hij schold niet, toen men Hem sloeg. En Hij bad voor de soldaten, die Hem aan de kruispaal nagelden. Zul je daaraan denken, m'n jongen?”

Jaap had zijn hoofd gebogen. Twee dikke tranen rolden over z'n wangen.

„Ja moeder,” zei hij zacht.

„Goed zo, Jaap. Ga nu maar naar school. Ik hoop, dat het nu terecht komt.”

Een dag of wat later hadden de vrienden voor Jaaps vader een oude kruiwagen uit de schuur van de Uilenhoeve moeten halen.

Met hun beiden waren ze langs het Heksenpad naar de oude schuur gegaan. 't Had echter nogal even geduurd, voor ze er waren. Er stonden veel braamstruiken langs het Heksenpad en de sappige vruchten waren heerlijk. Eindelijk kwamen ze op de bestemde plaats. Ze gingen dadelijk naar binnen. De kruiwagen hadden ze spoedig gevonden. Hij lag in een van de varkenshokken onder een hoop stro. Toen ze zich beijverden om de kruiwagen uit zijn schuilplaats te halen, werd plotseling met veel lawaai de deur dichtgegooid. Of de jongens schrokken! Ze dachten direct aan het spookverhaal van Jilles. Geen wonder. 't Kwam ook zo plotseling! Met angstige gezichten keken ze naar de deur. Ja, daar was iemand!

„Doe open!” schreeuwde Jaap.

Hoor: bom! bom!

Toen begonnen de jongens het geval te begrijpen. Er was iemand bezig de deur vast te maken en de uitgang te versperren. Weer: bom-bom-merdebom!

„Wie zou het zijn?” had Jan gevraagd.

„'k Weet het niet.”

Daar hoorden ze onderdrukt gegiechel. Een stem zei: „Die komen er voorlopig niet uit, ha-ha-ha. Zo vast als een muur zit-ie.”

Jaap begreep het. 't Was Klaas.

Dadelijk gingen ze naar

de deur. Ze duwden met inspanning van al hun krachten tegen de deur. Er was geen beweging in te krijgen.

„Doe open!” schreeuwde Jaap.

„Als 't mij past, vader. En dat kan nog best een poosje duren. Jullie zitten daar lekker. Ha-ha-ha, net ratten in de val.”

Jaap keek eens om zich heen. Ha, hij wist het! In een van de varkenshokken was een klein deurtje. Stil slopen ze er naar toe. Aan de binnenkant zat de grendel. Maar er was geen beweging in te krijgen. 't Ding was vastgeroest. Jammer! Nergens was een andere uitweg. Nog eens beproefden ze hun krachten op de deur. 't Gaf niets.

„'t Geeft je geen klap! Je moet duwen, dat je botten kraken,” klonk het buiten.

„Wacht maar, straks zullen we jouw botten kraken,” siste Jaap.

Klaas en Gert hadden dolveel plezier. Ze dansten van de pret.

Jaap was woedend. Daar zaten ze nu. Opgesloten in de oude schuur. Straks gingen Klaas en Gert misschien weg, zonder de deur open te doen. En dan? Dan zaten ze er de andere morgen nog! 't Was om uit je vel te springen.

Jaap bonsde nog eens verwoed op de deur.

„Jò,” zei Jan, „hou nou toch op.”

„Maar wat moeten we dan doen. Weet jij iets beters?”

Jan keek eens om zich heen. Hij had iets ontdekt.

„Kijk, Jaap, zie je daar dat gat in het dak? Dat is onze redding.”

„Maar natuurlijk. Stom van me, dat ik daar niet eerder aan gedacht heb. Maar hoe komen we daar?”

„Heel gemakkelijk. Op de zolder ligt een oud trapje.”

Jaaps gezicht klaarde dadelijk op.

„Dat is een idee,” zei hij.

Ze bonsden nog eens krachtig op de deur, om Klaas in de waan te laten, dat ze anders geen uitweg zagen. Een luid hoera-geroep was 't antwoord. Toen slopen ze heel behoedzaam naar de zolder. Ja, het trapje lag er. En het gat in het dak was juist groot genoeg om er door te kruipen.

Jaap probeerde 't eerst. Hè, wat kraakte het oude dak! Ja, 't ging!

Nog maar net had hij zich halverwege naar buiten gewerkt, of Klaas kwam kijken. „Ha-ha, Gert kom eens gauw. Ze breken er uit!”

Gert kwam.

Daar zat Jaap.

Klaas fluisterde Gert iets in 't oor. En na een poosje suisden Jaap tal van aardkluiten om de oren. 't Was een hachelijk geval. Maar toen was er plotseling hulp komen opdagen. Een woest geblaf verbrak de stilte. Dat was Kobus!

Klaas en Gert keken angstig om zich heen. 't Werd gevaarlijk voor hen! „Wat voor spektakel is me dat daar? Moet dat oude dak helemaal kapot, kwajongen. Wou je je benen breken?”

Toen kreeg Dam Klaas en Gert in 't oog, die snel het hazepad kozen. „Aha, zit dat zaakje zo in elkaar. Nou, 't is me wat moois. Ga jij maar gauw weer naar binnen, dakruiter. Ik zal je verlossen.”

Even later stonden de vrienden weer in de frisse buitenlucht.

„Die twee bandieten hadden de deur goed gebarricadeerd. Zulke schavuiten. 'k Zal ze in de gaten houden.”

„'t Waren Klaas en Gert,” zei Jaap.

„Je hoeft Dam geen namen te noemen, die geeft z'n ogen goed de kost. Maar wat hebben jullie in dit oude kasteel te maken! Ik kwam mooi op tijd, ja, ja, wat een mens zo al niet krijgt op te knappen!”

Jaap ging naar binnen om de kruiwagen te halen.

„Wat heeft dat te betekenen? Dacht je, dat ik zo galant zou zijn jullie naar huis te kruien? Vooruit, berg op dat ding.”

„We moesten hem halen voor vader. En toen kwamen Klaas en Gert.”

„Ah, nu begrijp ik 't geval. Nou, vooruit met de geit.”

's Avonds had Jaap het avontuur aan Jilles verteld.

„Ja, ja – je mag van geluk spreken, dat Dam jullie verlost heeft. Hu, dat zit me daar halverwege uit het dak van de oude schuur. Ik griezelen er van. 't Was je nooit gelukt naar buiten te komen langs zo'n vreemde weg. Dat oude spook had je benen vastgehouden. Nou, reken er maar op. Weet je, hoe dat gat daar gekomen is? Nee?”

„Hou maar op, Jilles. Jij weet er net niets van. Jij met je spoken altijd. Stevens heeft ons heel iets anders verteld over de Uilenhoeve. Er zijn geen spoken, nou jij!”

„Nou, dan niet. Maar als ze er bijgeval wel zijn, dan zitten ze vast in die oude schuur, dat is zeker. Ik zou maar een beetje voorzichtig zijn, daar.”

„Smoesjes.”

„Ik praat er niet meer over. Maar van die oude schuur zul je nog grappen beleven, wat ik je zeg.”

De volgende middag hadden Jaap en Jan bij het naar school gaan ieder een dikke stok gesneden en die verstopt onder de heg, achter de school. Ze hadden niets gezegd tegen Klaas en Gert. Ze kregen er de kans niet voor ook, want Klaas en Gert stonden midden tussen een groepje jongens. Klaas had 't hoogste woord. Jaap hoorde wel, waar hij 't over had. Hij werd rood van kwaadheid. En Jan zei in 't voorbijgaan tegen de jongens: „Als je de helft gelooft van dat gebazel, geloof je nog te veel.”

„Laat Klaas eens vertellen, hoe gauw hij en Gert wegliepen, toen Dam kwam. Ze waren doodsbang, die helden,” zei Jaap.

„Kom mee, Jaap,” zei Jan.

„Wacht maar tot vanavond,” siste Jaap.

„Niets zeggen, jò. Net doen, alsof je niets van plan bent.”

In school gebeurde niet veel bijzonders. Meester Homan had Klaas even apart genomen. Samen waren ze naar de gang gegaan. 't Had nog al even geduurd.

Na de middagschooltijd waren Jaap en Jan 't eerst op de speelplaats. Zo gauw ze konden holden ze de weg op, sloegen rechtsaf een zijpad in, haalden hun stokken te voorschijn. Ze verscholen zich achter de dichte struiken. Als Klaas kwam, zouden ze plotseling te voorschijn springen. Ze zouden hem een geducht pak rammel geven. Nou, reken maar. Hij had het meer dan verdiend!

Plotseling hoorden ze gerucht. Opletten! 't Kwam dichterbij. Goed uitkijken!

't Was Klaas niet.

Hè, wat bleef die vent toch lang weg. Zou hij lont geroken hebben? Maar dat kon niet, niemand wist iets van hun plan af. Zelfs Karel Rengers, met wie ze de hele dag gespeeld hadden, hadden ze niets verteld.

Stil, daar hoorden ze voetstappen. Dat was Klaas. Natuurlijk. Even wachtten ze nog.

Ze hielden hun wapentuig stevig vast.

Toen, ineens, sprongen ze te voorschijn, met de woorden: „En nou zul je er van lusten, manneke.”

Ze zwaaiden vervaarlijk met hun wapens.

Maar even plotseling als ze te voorschijn sprongen, deinsden ze terug. Was 't Klaas soms niet? Ja, maar een meter of wat achter hem, kwam meester Homan . . . Wie zou zoiets hebben kunnen denken? Van schrik bleven de vrienden staan; de stok trilde in hun hand. Waren ze maar thuis . . . Als 't Dam nog was geweest, waren ze onder de heg doorgeslopen en dwars over de weilanden naar huis gegaan, maar de meester . . . Daar was hij!

Meester keek hun recht in de ogen en zei: „Ik heb wel eens iets gelezen over struikrovers, maar dat ze zo dicht in de buurt zijn en dat ik ze nog eens zou ontmoeten, nee, dat had ik niet gedacht. Extra brutale struikrovers nog wel, om zo maar op klaarlichte dag iemand te overvallen. Dat was toch zeker de bedoeling, is 't niet?”

De jongens zwegen. Ze schaamden zich erg.

„Nou jullie bent een paar heldhaftige bandieten. Zo pas een en al actie en nu net twee geslagen hondjes. Foei, ik dacht, dat struikrovers niet zo spoedig uit het veld geslagen zouden zijn. Maar vertel me eens: was de aanslag op mij gemunt? En toen jullie Klaas zagen, werden de heren bang. Ja, ja, gelukkig voor me, dat Klaas net in de buurt was. 't Had er anders lelijk voor me uitgezien.”

De jongens kijken almaar naar de punten van hun schoenen. Natuurlijk wist meester Homan wel beter. Hij deed alsof.

„O, maar! Daar gaat me een licht op. Ja, ja. Dom van me, dat ik daar niet dadelijk aan gedacht heb. Ik zou niet weten, waarom jullie 't op mij begrepen had. Wij zijn immers de beste vrienden. Maar Klaas, hè? Die moest er van langs hebben. En naar jullie wapentuig te oordelen, zou het nogal flink moeten aankomen ook. Weet je wat? Jullie moet maar eens met me meekomen. In school is het rustig.”

Met lood in hun schoenen volgden ze de meester. Ze namen plaats in een van de voorste banken.

„Ziezo, vertel maar op, Jaap.”

„We zouden Klaas bang maken, meester.”

„Zo-o-o.”

Meester nam een sigaar uit de sigarenkoker, sneed voorzichtig het puntje eraf en stak de brand er in.

„Zo, bang maken! Dus 't was maar een grap! Een aardige grap, dat moet ik zeggen. Maar ik geloof het niet. Dat is lastig, hè? En ik vermoed,

dat als je 't Klaas vertelde, die er evenmin iets van geloven zou. Nou?"

„Nee, meester,” zei Jaap.

„Daar komt de aap al uit de mouw. 't Was dus wel degelijk op Klaas gemunt.”

„Ja, meester,” zei Jaap.

„Meester, Klaas heeft ons gisteren . . .”

„Stil, Jan, ik vraag je niets. Bovendien weet ik er alles van.”

De jongens hoorden daar vreemd van op. Hoe kon meester daar nu alles van weten? 't Was bijna onmogelijk!

„Ja, jongens, ik heb mijn oren en ogen overal, moet je weten. Enfin, je boze plan is gelukkig verijdeld. Gelukkig, zeg ik! Stel je voor, dat je Klaas met die knoestige knuppels eens per ongeluk in z'n gezicht sloeg, of dat je hem op een andere wijze getroffen had. Want in drift gebeuren meestal de vreselijkste ongelukken.”

„Ja, maar Klaas, meester, plaagt . . .”

„Daar verandert dit geval niet van. Bovendien zou je de verhouding tussen Klaas en jullie door zo'n behandeling flink bederven. Of dacht je, dat Klaas daarna poeslief tegen je zou zijn geworden? Maak je zelf nou niets wijs!”

Toen werd meesters stem zacht: „Jongens, wij mogen geen kwaad met kwaad vergelden. Weet je dan nog niet, dat we onze vijanden moeten liefhebben? Is dit alles nu de vrucht van onze dagelijkse bijbellessen? Jongens, jullie hebben me pijn gedaan. Heus, ik was bedroefd, toen ik zag, dat twee van m'n leerlingen zo'n boos plan ten uitvoer zouden brengen. Ik vertel jullie dikwijls over de woeste tijden van de Hoeken en Kabeljauwen; van de Bos- en Watergeuzen en laat nooit na jullie er op te wijzen, dat wij blij zijn, dat die ruwe manieren tot het verleden behoren. Maar wat jullie zo pas wilden uitvoeren, paste precies bij het bedrijf van die nijldige partijen uit de donkere middeleeuwen. Vechten is zonde! Je bedroeft er de Heiland mee. Hij bad voor zijn vijanden en had ze lief! Jullie gaan ze met stokken te lijf. Hoort dat zo?”

„Nee, meester,” zeiden de jongens.

„Jullie blijven een week lang na elke schooltijd een kwartier na, zodat Klaas gerust naar huis kan gaan en geen slagen te duchten heeft. Begrepen? En nu naar huis!”

Op weg naar huis bespraken de vrienden lang en breed, hoe het kwam,

dat meester Homan van hun avonturen en plannen zo goed op de hoogte was. Maar hoe ze ook peinsden, ze vonden de oplossing van dat raadsel niet.

Toen meester Homan die middag in de moestuin achter de school een emmer snijbonen plukte voor de inmaak, had hij plotseling stemmen bij de heg gehoord.

Hij luisterde scherp. 't Waren Jaap en Jan. En uit de woorden, die ze spraken, kon hij opmaken, dat de beide vrienden weinig goeds in de zin hadden. 't Was gemunt op Klaas Vogel.

Diezelfde middag had Klaas op de gang het avontuur verteld van de Uilenhoeve en van Dam. Zo was meester Homan alles te weten gekomen. Maar hoe zouden de jongens dat weten?

12 HET BEDRIJF VAN DE STROPER

Als op een woensdagmiddag Jaap en Jan in de boomgaard van Vermeer de laatste appels veroveren, roept Jaaps vader: „Jongens, jullie moeten Jilles even een boodschap van me brengen. Hij is op de akker in het bovenveld.”

„Hier vooraan, vader?”

„Nee, de verste. Je kunt die het best bereiken langs het Molenpad, je weet wel.”

„Ja, vader.”

„Of Jilles even naar boer Dekker gaat en met hem afspreekt, wanneer we kunnen komen om het jongvee, dat we samen in de wei hebben, op stal te zetten. Begrepen?”

„Ja, vader.”

„Ga dadelijk maar. Je weet, 't is vroeg donker. Gaat Jan mee?”

„Ja, Vermeer,” antwoordt Jan.

„Voorzichtig, hoor en geen geintjes onderweg.”

Weldra bevinden ze zich op weg. Ze lopen door de weilanden recht op het Molenpad aan.

„Zeg, Jaap, hoeveel kastanjes heb jij?”
„Wel dertig, geloof ik. Meer in elk geval niet.”
„Jò, ik heb er minstens honderd.”
„Hoe heb je 'm dat geleverd?”
„Als je dat eens wist.”
„Vertel op.”
„'t Is eigenlijk een geheim.”
„Houd je nou zo.”
„Siep de Lange bracht gisteren een zak vol mee.”
„Is dat effe boffen! Waar had die ze vandaan?”
„Ja, dat is nou juist het geheim.”
„Van jou en Siep?”
„Nee, van Siep alleen.”
„Dus jij weet niet, waar die kastanjes vandaan komen?”
„Nee, Siep wil 't me niet zeggen.”
„Zeg Jan, zullen we Stevens vragen, of we de kastanjes mogen van die grote bomen bij zijn huis?”
„Ja, dat is goed.”
Stevens is bezig op het bietenveld. Hij snijdt de bladeren van de bieten en gooit die op een grote hoop. En dan wrikt hij met een vork de bieten uit de grond.
„Zo, heren, aan de wandel? Jullie treffen het wel met zulk prachtig herfstweer.”
„We gaan Jilles opzoeken, Stevens.”
„Jilles? Is die soms weggelopen?”
„Nee, die is op de bouwkamp. Hij moet een boodschap doen voor vader,” zegt Jaap.
„Naar boer Dekker,” vult Jan aan.
„Ah, zo. Ik begrijp het al. Het jongvee, hè? Ja, 't wordt tijd. De dagen korten en de nachten lengen. Ze worden koud bovendien. Ze moeten nodig op stal, die beesten. 't Lijkt me niets aangenaam, zulke lange nachten op de koude grond te slapen, jullie?”
Jan stoot Jaap aan en wijst naar de kastanjabomen.
„Mogen we kastanjes komen zoeken, Stevens?”
„Gerust, hoor. Ga je gang maar. Voor mijn part pluk je die bomen maar kaal.”

„De bladeren ook?” vraagt Jan.
 „Wat wou je daarmee doen?”
 „Daar maken we tabak van, Stevens,” zegt Jaap.
 „Die tijd hebben we achter de rug,” zegt Stevens en zuigt een dikke rookwolk uit z'n pijp.
 De jongens gaan verder.
 Als ze bij Jilles komen, brengen ze hun boodschap over.
 „Zo, dan spelen jullie voor ordonnans.”
 „Hè, wat?!” vraagt Jaap.
 „Een toontje lager, alsjeblieft. Je spreekt tegen je meerdere.”
 „Ja, morgen brengen,” hoont Jaap.
 „Dus ik moet morgen naar boer Dekker, ja, ja, ik begrijp het.”
 „Nee, dadelijk.”
 „Nou raak ik helemaal de kluts kwijt.”
 „Zelf weten.”
 „Nog brutaal op de koop toe. 't Is me wat fraais! Dat komt pas kijken. En een verbeelding!”
 „En lef,” zegt Jan.
 „Als een juffershondje,” zegt Jilles.
 „Maar er zijn er, die zich nog meer verbeelden, Jilles,” zegt Jaap.
 „Jij bijvoorbeeld,” lacht Jilles.
 „Nee jij. Jij verbeeldt je nog steeds, dat het in de oude schuur spookt.”
 „Ah, met die bedoeling.”
 „Nou, niet dan?”
 „Och, jongens, dat is eigenlijk een geheim. Ik mag je niets verklappen. Maar als je eens alles wist . . . dan . . . dan . . .
 „Wisten we meer dan nu,” zegt Jaap.
 „Ook al, ja. Ik wou maar zeggen, dat je je dan wel tien keer bedenkt, voor je één stap in de oude schuur doet. Nou.”
 „Jij kletst, Jilles.”
 Jilles zet een ernstig gezicht.
 „Ik kletsen! Waar zie je me voor aan? Wat ik je zeg, 't spookt er.”
 „Jij hebt ze zeker zien vliegen,” spot Jaap.
 „Daar spreek ik niet over. Maar wat ik er van gehoord heb! Heel vroeger moet dicht bij de Uilenhoeve zo'n soort vrijhuiter rondgespookt hebben, zo'n stroper. En die schijnt een ander vee! kwaad gedaan te hebben.

Men zegt, dat hij iemand heeft willen vermoorden, hu, hu! Sindsdien is het daar in de schuur niet pluis."

„Ha-ha-ha," lacht Jaap. „Jij weet er niets van. Stevens vertelde een heel ander verhaal."

„Nou, ik groet de heren. 'k Moet dadelijk naar boer Dekker. Adieu."

„Nou ga je er vandoor. Nou we je het vuur te na aan je schenen leggen," zegt Jan.

„De heren worden gegroet. Pas maar op voor de spoken, brr."

De jongens gaan terug.

„Zeg," begint Jan, „ben je al weer eens in de oude schuur wezen kijken?"

„Sinds wanneer?"

„Toen Klaas ons zo te pakken had."

„Nee, we komen in het najaar zelden in de schuur."

„Zullen we eens gaan kijken?"

„Best."

„Heb je gehoord, dat mijn oom verleden week Klaas een bonnetje bezorgd heeft?"

„Is 't heus?"

„Ja, hij liep in 't veld met wildstrikken. Oom kwam plotseling uit een kreupelbosje te voorschijn. Klaas zette het dadelijk op een lopen."

„En toen?"

„Kobus had hem gauw te pakken, natuurlijk."

„Ik heb er nog niets van gehoord."

„Ik ook niet. Oom vertelde 't gisteravond."

„Er wordt druk gestroopt, volgens Jilles," zegt Jaap.

„Of het! Daar heb je Karst Kessels en Hein Bartels. Twee kanjers!"

„En Vogel niet te vergeten."

„Ja, dat is een gladde. „Anderen hebben de naam, maar Vogel de daad" zei oom laatst. 't Is alleen erg jammer, dat hij Vogel nooit tegen 't lijf loopt."

„En Klaas dan?"

„Nou ja, dat zegt weinig. Bovendien zei Klaas, dat-ie de strikken gevonden had."

„Geloof dát maar."

De jongens merken niet, dat de lucht betreft. Ze naderen de oude schuur. De deur staat bijna helemaal open.

„Dat is ook wat,” zegt Jaap en kijkt naar binnen.

„Niets bijzonders,” meent Jan.

„Toch gek van die deur,” zegt Jaap en onwillekeurig denkt hij aan de spoken van Jilles.

„Welnee, dat ding sluit slecht. Misschien hebben Klaas en Gert een bezoek gebracht aan dit oude kasteel.”

Ze gaan naar binnen. 't Is al schemerig. Door het gat in het dak valt een beetje licht naar binnen, waardoor een deel van de zolder verlicht wordt.

„Luister,” zegt Jaap.

„'t Regent, jò.”

„Dat treft. Wij zitten hier lekker droog.”

„Zullen we eens op het rijshout kijken, of mijn mes daar te vinden is. Je weet, ik heb 't hier de vorige keer verloren.”

„Goed.”

Ze klauteren naar boven en beginnen ijverig te zoeken. Ze vinden het mes niet.

Plotseling horen ze gerucht. Er hoest iemand.

„Als dat Klaas niet is,” fluistert Jaap.

„Nee jò, 't is een man. Dat hoor je zo!”

„Dam?” vraagt Jaap.

„Sst, afwachten.”

Ze liggen plat op hun buik en gluren naar de deuropening.

Daar komt een man. Jaap geeft Jan een duw. 't Is Vogel . . .

Hij loert eens om zich heen en komt binnen. Daarna gaat hij naar de deur terug en mompelt: „Hij moest er al zijn. Vreemd, meestal is-ie precies op tijd.”

Opnieuw komt Vogel naar binnen. De jongens zijn als muizen zo stil. Wat wil die man toch?

Hij gaat naar een hoop oude rommel. Daar liggen oude zakken; een paar pakken stro; wat planken en enige palen. Vogel tilt een van de palen op en neemt een pak stro weg. Hij mompelt: „In orde.”

Buiten klinkt motorgeronk. Er komt een auto!

Op zichzelf is dat niets bijzonders. Dikwijls rijdt er een of andere auto langs het Heksenpad. Meestal een vrachtauto of een meelwagen voor de boeren in het Bovenveld. Maar deze keer is het toch iets bijzonders.

De auto blijft staan.

„’t Is een oud kreng,” fluistert Jaap zo zacht mogelijk.

„Een oud Fordje, jò.”

„Rammelen!”

„Sst.” Jan legt de vinger op z’n mond. Er komt nog iemand naar binnen.

Een jonge man in een gele overall.

„Zo, daar ben ik eindelijk. Is me dat rijden! Die ouwe Ford is dol geworden.”

„Pak maar aan,” zegt Vogel. Van onder de zakken haalt hij een tiental konijnen te voorschijn. „Breng weg, Frans.”

De chauffeur brengt ze in de wagen.

Hetzelfde herhaalt zich nog tweemaal.

„Nou komt het,” zegt Vogel.

„Nog meer?” vraagt Frans.

„Help ’s effe een handje.”

Ze sleuren een hert over de grond.

„Een kanjer,” zegt Frans.

„Een vette bok, ja.”

„Wat wil je met die vellen? Dat heeft geen haast, wel?”

„’t Kan altijd nog.”

„Eh, wat ik zeggen wou. Je mag wel oppassen voor Dam. Hij schijnt ergens lucht van te hebben. Een uur geleden reed ik hem voorbij tegenover villa Beukenburg.”

„O, daar. Nou, wat zegt dat?”

„Dat zegt heel wat. Hij keerde dadelijk terug, toen-ie me zag.”

„Zegt niks! Kom je morgenavond terug? ’k Heb vannacht kans op een vette buit.”

„Ik kom niet terug, Vogel. Ik vertik het langer voor handlanger te spelen. Als ’t uitkomt, ben ik mijn baan kwijt.”

„’t Mocht wat! Dacht je, dat Dam jou zo maar bij de kladden had.”

„Gauwer, dan je denkt.”

„Ach, loop!”

„Zal ik je eens wat vertellen, Vogel! Ik weet zeker, dat Karst Kessels de hele affaire aan Dam verklapt heeft. Hoe ik dat aan de weet gekomen ben, doet niets ter zake. Maar een feit is het. Je mag van nu af aan wel dubbel op je hoede wezen. Nou, ik groet je.”

„Zeg, kun je deze vellen niet meenemen?”

„Absoluut niet. Help me maar dadelijk die bok in de wagen sjuuwen. En dan is 't voorlopig uit met de grappen.”

„'t Valt wel mee, Frans.”

„Geen rooie duit. Ik zeg je: Dam is ons op 't spoor. Wedden, dat-ie zich nog deze nacht in de schuur verbergt?”

„Als hij dan maar niet te laat komt,” mompelt Vogel.

„Hoezo?”

„Een vlammetje,” fluistert Vogel, „en de hele boel gaat naar de maan.” De vrienden hebben het nog net kunnen verstaan.

„Nou, enfin. Je doet maar, wat je niet laten kunt.”

„O, zo! Vogel laat zich niet in de kaart kijken. Dus die vellen blijven, zeg je?”

„Ik zou er op 't ogenblik geen raad mee weten.”

„Ik ook niet. Nou, enfin.”

„Vooruit met de geit,” zegt Frans.

Even later rammelt de Ford weg.

Vogel komt dadelijk terug. Hij tast in zijn vestzak en haalt een doosje lucifers te voorschijn. De jongens worden bang!

Zal die vreselijke man al dadelijk zijn misdadig plan uitvoeren? En zij dan? O, 't is verschrikkelijk!

Dan gaat Vogel op een pak stro zitten met zijn hoofd in zijn handen. 't Is net, of hij diep nadenkt.

Eindelijk staat hij op, mompelt enige onverstaanbare woorden, ruimt de boel een beetje op, gaat naar buiten en gooit met een vloek de deur dicht. Angstig nog blijven de jongens enige ogenblikken liggen.

„Hè-hè,” zegt Jaap en rekt zich uit.

„Wat een avontuur,” zegt Jan.

„En wat een pracht hert, hè?”

„Schande.”

Ze klauteren voorzichtig naar omlaag. Beneden blijven ze staan – besluiteloos. Durven ze wel naar buiten te gaan? Zou Vogel er nog zijn?

„Durf jij?” vraagt Jan.

„Durf jij?”

„'k Weet 't niet. 't Is zo gevaarlijk.”

Maar meteen loopt Jan kordaat naar de deur. Heel voorzichtig opent

hij deze en loert naar buiten. 't Is al een beetje donker. Nog even . . . en dan wagen ze het.

Hè-hè, eindelijk vrij!

„Zou Vogel het doen, Jan?” vraagt Jaap zacht.

„Vast, 't is een brutale kerel.”

„Maar dan weten wij toch, dat hij de schuur in brand gestoken heeft.

We zeggen 't oom en dan vliegt Vogel lekker tegen de lamp.”

„k Weet het niet. Wij hebben wel iets van zijn plan gehoord. Maar gezien hebben we niets. En die Vogel is een gladde. Als hij hoort, dat wij hem verraden hebben . . . Brr! Dan durf ik niet weer in 't veld te komen!”

„Ik zeg het toch,” houdt Jaap vol.

„Moet jij weten; ik niet.”

Haastig maken de jongens zich uit de voeten.

Vogel heeft zich verwijderd. Hij wil nog even wachten, voor hij zijn plan uitvoert. Hij wil zich eerst vergewissen of alles wel veilig is in de omgeving. Dam mocht eens in de buurt zijn.

Hij knarst op zijn tanden. Hij is boos. Boos op Frans en boos op Dam. Maar 't meest nog op Karst Kessels. Wat heeft die vent met hem te maken. Afgunst, niets dan afgunst. Maar ja, wat doe je er aan? Feitelijk is 't zijn eigen schuld. Had hij Karst er laatst niet in laten lopen? Nu is dit natuurlijk de wraak van Karst. Je zou zo'n vent!

En dan Dam! Vervelende dwarskijker! Jammer, dat hij die mooie opslagplaats moet missen. 't Is een misselijk geval. Nou ja, die vellen doen 't hem niet. Maar er is meer!

En Kobus heeft een fijne neus.

Enfin, dadelijk de brand maar in dat oude nest. D'r is niets aan verloren. Dingen van waarde voor Vermeer zijn er ook niet in. Ha-ha-ha, Karst Kessels denkt Vogel er in te laten tippelen! Moet-ie vroeger opstaan! Straks kraait de rode haan koning op dat nest. Vóór Dam komt en de boel nakijkt. Moest-ie 't geluk eens hebben die hoop rijshout ondersteboven te wroeten. Wat een vondst zou dat worden! Daar zitten heel wat lieve dingetjes onder verborgen, die zo'n speurder als Dam, heel welkom zouden wezen. Ja, ja, ja . . . maar als Dam komt, komt hij te laat . . . Móet hij te laat komen. Want anders . . . Al die dingen, zorgvuldig ver-

borgen onder 't rijshout, zijn van diefstal of inbraak afkomstig . . . Ze moesten nodig aan de man gebracht worden . . .

En nu? Weg er mee . . . De brand er in . . . 't Wordt veel te gevaarlijk. Gelukkig, dat Frans hem kwam waarschuwen. Trouwens, vroeg of laat zou het toch uit moeten zijn daar in de schuur.

Die vervelende jongens steken overal hun neus in. En wat grote mensen niet doen, doen zulke snuiters bij voorbaat graag. Ze konden best in een jolige bui die stapel rijshout van boven halen.

Tja . . . en dan?

Hij heeft die snaken laatst eens duchtig op hun nummer gezet, toen ze bezig waren een partij strikken, die hij met zorg gezet had, te vernielen.

Daar hurkt Vogel neer.

Wat waren ze geschrokken, toen hij over die kapotte waterkering begon.

Ergens achter een hoge elzenwal hurkt Vogel neer. Hij kan nog net in de schemer de oude schuur zien. Hij moet weten, wat Dam in z'n schild voert.

Plotseling hoort hij gerucht van haastig naderende voetstappen. Aan de andere kant van de elzenwal schieten twee vlugge gedaanten voorbij.

„Wel, heb ik ooit, die twee apen van jongens,” mompelt Vogel. „Enfin, die gaan naar huis. Ze zijn wel erg laat. Vandaar die haast natuurlijk.”

Een poos later hoort hij weer gerucht . . . 't Is Dam, die zijn fiets tegen de schuur smakt en dan naar binnen gaat.

Door het gebroken ruitje ziet Vogel het schijnsel van een elektrische zaklantaarn. Hij zou graag eens door die ruit naar binnen kijken, maar Kobus . . . Dat is een goed gedresseerde hond. Hij had al eens geprobeerd met een flink stuk leverworst Kobus te verschalken. Geen kans, hoor! 't Beest roerde de worst niet aan . . .

Na een poos komt Dam weer te voorschijn. Haastig fietst hij weg. Kobus gromt, als hij langs de elzenwal komt. Dam schijnt er niets van te merken; fietst gejaagd door.

Met een gesmoorde vloek springt Vogel op en snelt naar de oude schuur.
Daar gekomen, weet Vogel wel, wat hem te doen staat.
Hij knarsetandt . . .
Er is maar één uitweg . . . één middel . . .

Die nacht brandde de oude bijschuur van de Uilenhoeve tot aan de grond toe af.

13 VERDACHTMAKING

Als Jaap de volgende morgen naar school gaat, ziet hij hier en daar een groepje mensen bij elkaar staan praten. Er is zeker een nieuwtje te bespreken. Vreemd, thuis hebben ze nergens over gesproken. Wat zou 't wezen?

Misschien weet Jan het.

Zou Dam Vogel gesnapt hebben? 't Kan best. Die nare man!

Hè, wat waren ze gisteren bang geweest. Ze hadden Dam ook nog zien fietsen. Hij had hen niet gezien. Kobus had gegromd. Haastig waren ze naar huis gerend. Ze waren blij geweest, toen ze de straatweg bereikten. Jan had gezegd: „Wat een engerd, hè?”

„Nou,” had Jaap geantwoord, „verschrikkelijk.”

„Zullen we 't zeggen van Vogel?” had Jan gevraagd.

„Jò!”

„Waarom niet?”

„Hij weet 't immers van die waterkering. Je oom speurt nog steeds naar de dader.”

„Die nare Vogel toch,” had Jan gezegd.

„'t Is een woestaard. Als we 't verklappen . . . o, wee. Hij zou ons kunnen vermoorden. Zo'n boze bullebak, hu!”

Zo hadden ze samen afgesproken niets van het vreemde avontuur te vertellen. Anders zou 't er lelijk voor hen uitzien. Dat die nare man ook alles van hun streken af wist. Jammer! Dam zou zeker erg boos zijn,

als hij ontdekte, dat zij de waterkering hadden kapot gemaakt. En vader niet minder! Nou! Ze zouden straf krijgen en niet zuinig ook. Was dat het ergste nog maar! Maar die vreselijke Vogel! Als ze die man in handen vielen!

Jan was dadelijk doorgelopen en Jaap was naar binnen gegaan. In 't voorhuis brandde een klein olielampje. 't Gaf weinig licht. Hu, wat akelig! Zo geheimzinnig. Vanuit de stal hoorde Jaap vage geruchten van stemmen en kettinggerammel van de koeien.

Plotseling schrok hij hevig. Hij stond te trillen op zijn benen. Wat was dat toch? Er liep iets langs zijn benen. Hij kon 't wel uitschreeuwen van angst. Met een vaart sprong hij naar de kamerdeur.

„Mauw, wauw,” klonk het.

't Was Tiber, de kater. Hij had langs Jaaps benen gestreed en toen Jaap bang wegsprong, had hij 't arme beest op z'n staart getrapt. Met een ruk opende hij de deur en stooft naar binnen. Moeder zat bij de schemerlamp te breien.

„Hè, jongen, wat een lawaai!”

Moeder had de grote lamp aangestoken.

„Wat ben je laat. Ik was al een beetje ongerust. Jilles is al thuis. Waar zit je altijd?”

„Jilles was toch op de fiets, moe.”

„Alles goed en wel, maar jij kon best voor donker thuis zijn. Waar ben je geweest?”

„In de oude schuur; het regende zo.”

Jaap had een kleur gekregen. En toch was het geen pertinente leugen geweest. Maar moeder had eruit opgemaakt, dat ze voor de regen in de schuur gevlucht waren. Ze had gezegd: „Gelukkig, dat jullie in de schuur konden schuilen, anders was je doornat thuisgekomen.”

Jaap had niets gezegd.

Hij had z'n tekenboek opgezocht en was ijverig gaan tekenen. 't Lukte niet best. Hij wilde een paard tekenen, maar 't leek op een olifant . . .

„Een spook,” flitste het door zijn brein. Wat een malle gedachte was dat geweest. En diep in zijn hart leefde het gevoel, dat hij zijn moeder bedrogen had. 't Kwam allemaal door die nare Vogel.

Die avond bij het naar bed gaan, had hij zijn avondgebed opgezegd. 't Vlotte niet best. Met een vaart was hij onder de dekens gekropen.

Eigenlijk was hij bang voor zichzelf geweest.

Hij had slecht geslapen.

Hij had gedroomd, dat er een man met grote grijphanden op hem af kwam. Een man met een zwart masker voor z'n gezicht. Maar z'n ogen blonken als twee kooltjes vuur en zijn tanden knarsten. Wat een angstige droom was dat geweest. Moeder had vanmorgen gezegd: „Jij moet overdag wat minder druk zijn, Jaap. 's Nachts lig je ervan te dromen. Je bent vannacht erg wild geweest. Gisteravond laat had je al geen deken meer in bed.”

Jaap had niets gezegd van zijn bange droom.

Als Jaap bij school komt, ziet hij op de speelplaats de jongens hier en daar in groepjes bijeen staan. Jan is er niet bij. Jaap ziet, dat velen hem aankijken. Vreemd. Nou, enfin, hij weet het gauw. Dadelijk stevent hij op een viertal jongens af.

„Goeie.”

Ze zeggen niets, maar kijken hem met open mond aan. Even later gaan ze uiteen. Jaap begrijpt er niets van. Ze laten hem in de steek en zoeken elkaar een eindje verder opnieuw op. Dan gaat hij naar de jongens van zijn klas. Ze groeten niet terug, als Jaap hen goedemorgen wenst.

Daar komt Klaas Vogel op hem toe en zegt: „Daar is dat zoete jongetje, de brandstichter.”

Jaap kijkt van de een naar de ander. „Wat heeft dat te betekenen?” vraagt hij.

„Ha-ha, hoor hem eens. Je weet natuurlijk best, wat ik bedoel, brandstichter.”

„Dat weet ik niét, man. Ik weet wél heel goed, dat jij een grote leugenaar bent, een roddelaar.”

„Brandstichter!”

„Bangerd! Als het je te gevaarlijk wordt, pak je je biezen.”

Klaas doet plotseling een stap naar voren en gaat vlak voor Jaap staan.

„En nu is 't uit! Als jij denkt met je dom gezicht de anderen te misleiden, heb je 't mis, erg mis, hoor je! Hoor je, jongens: Jaap heeft gisteravond met lucifers gespeeld in de oude schuur en nou is 't ding afgebrand. Ja, zo is het.”

Niemand zegt iets. Jaap wordt er verlegen van.

Maar dan vermant hij zich en zegt: „Jij bent de grootste domoor, die ik ken. Dacht je nou heus, dat ik zo onvoorzichtig ben? Heb je zo'n klein beetje verstand? Ik wil niet eens meer met je praten.”

Jaap keert Klaas de rug toe en loopt naar de ingang van de speelplaats. Daar komt Jan.

„Je bent laat,” zegt Jaap.

„Ja, weet je 't al?”

„Nee, wat.”

„Van de oude schuur. Die is vannacht platgebrand, jò.”

Plotseling begint Jaap iets te vermoeden. Hij had daarstraks gedacht, dat het een lelijke streek was van Klaas. Maar nu begrijpt hij de ware bedoeling. 't Is om uit je vel te springen. Die lelijke, lelijke Vogels! Ze blijven bij de ingang van de speelplaats staan.

Daar komen Klaas en Gert.

Jaap zegt: „Kom mee, jò, we gaan naar binnen, dan zijn we van dat geruzie af.”

„Ben je nou! We hebben geen kwaad gedaan. En voor Klaas ga ik niet uit de weg.”

„Brandstichters! Zoete jongetjes,” zegt Klaas. De vrienden zeggen niets. Maar Klaas houdt vol.

„Moet je nog een lucifer? Of heb je er nog genoeg?”

't Wordt Jaap te bar. Wat verbeeldt die Klaas zich wel?

„Lucifers?” bitst hij. „Die heeft je vader wel.”

't Is er uit!

„Hè, wat! Mijn vader!”

„Zeg ik toch. Vraag je vader maar eens, wie de schuur in brand gestoken heeft, daar!”

Jan geeft Jaap een duw.

„Jò toch!” zegt Jan.

„Ha-ha-ha,” lacht Klaas. „Die is goed. Weet je wat hij zeggen zou, als hij jullie zag? Nee? Brandstichters! Daar!”

Dat is te veel voor Jaap. Met een ruk draait hij zich om en stormt op Klaas af.

„Ik zal je vertellen, wat brandstichten is, schurk,” zegt Jaap. Hij slaat als een dolleman naar Klaas.

Deze, op zo'n onverhoedse aanval niet bedacht, springt achteruit en

struikelt over de benen van Gert. Languit ligt Klaas tegen de grond. In een wip zit Jaap bovenop hem.

De jongens van de hoogste klassen komen allemaal dichterbij en vormen een dichte kring rond de vechtenden. Jaap slaat en beukt er flink op los. Klaas verzet zich terdege, maar Jaap is de sterkste . . .

Plotseling verstomt alle leven. Meester Homan komt eraan. Zonder een woord te zeggen gaat hij naar de beide vechtjassen, die beduusd overeind komen.

„Dadelijk naar binnen, jullie,” gebiedt de meester.

Ze gehoorzamen. Jaap huilt en Klaas kijkt nors. Meester kijkt ernstig en streng.

„Ben jij met vechten begonnen, Jaap?”

„Ja, meester.”

„Dat is al eens meer gebeurd. Je valt me danig tegen. Ik had anders van je verwacht.”

Jaap zegt niets.

„En waarom ben je eigenlijk begonnen?”

„Klaas schold mij voor brandstichter uit, meester.”

„Zo, en waarom?”

„Hij zei, dat Jan en ik de oude schuur aan het Heksenpad in brand hadden gestoken. Hij sart ons altijd, meester.”

„Wat vertel je me daar?” vraagt de meester. „Is de oude schuur afgebrand? Vandaar die brandlucht vanmorgen. Zo, ligt de Uilenhoeve plat. Ik geloof niet dat er veel aan verloren is. En-ne . . . zei Klaas, dat jij de brandstichter was?”

„Ja meester. Klaas zei, dat Jan en ik met lucifers gespeeld hadden in de oude schuur.”

„Nu gaat er mij een lichtje op. Dat nam jij natuurlijk niet, hè?”

„Helemaal niet, meester.”

„En toen ben jij van leer getrokken. Sla er maar op los. Zo maar in het wilde weg; onbesuisd en zonder nadenken. Eigen rechtertje spelen, mag dat, Jaap?”

„Nee meester, maar . . . maar . . .”

„Nou, wat maar?”

„Ik weet 't niet meester. Ik kon dat getreiter niet langer verdragen. Ik ben geen brandstichter, meester.”

„Dat geloof ik graag, jongen. Wacht, blijf even hier. 'k Ben zo terug.”
Het wachten duurt lang.

Eindelijk komt meester Homan terug. Hij zegt: „Kijk me eens aan, Jaap?”

Jaap gehoorzaamt.

„Jongen, Klaas praat er maar wat omheen. Hij weet eigenlijk nergens van. Het rechte begrijp ik niet, maar ik zal na vieren mijn maatregelen wel treffen. Klaas mag jou niet vals beschuldigen en jij mag er niet op los trommelen. Dat wordt schoolblijven vanavond.”

Die middag, als Jaap thuiskomt, hoort hij het nieuws van Jilles. Jilles staat bij de gracht. Hij maakt een paar varkenstroggen schoon.

„Hè zeun, kom eens hier.”

„Ja zeker, ik snap het best. Je wou me een pets water in m'n gezicht gooien, hè?”

„Waar zie je mij voor aan? Kom maar gerust hoor.”

Jaap waagt het er op.

„Heb je 't gehoord van die oude spookschuur?” vraagt Jilles.

„Ze zeggen, dat hij afgebrand is, Jilles.”

„Zo, dan weet je 't al. Ja, dat spookhof is één grote bult as geworden. Het is een belabberde boel. Waar moeten nu al die spoken naar toe?”

„Gekheid,” zegt Jaap.

„Nou ook goed. Dam is hier geweest. Hij moest je vader spreken. Hij ving bot, dat weet je.”

Jaap knikt. Vader en moeder zijn vanmorgen vroeg op reis gegaan. Naar de Veluwe, naar grootvader en grootmoeder.

„Later heb ik Riksen ook nog gezien,” vervolgt Jilles.

„Bij de smeulende resten?” vraagt Jaap.

„Weet ik veel. Misschien arresteert hij wel een oude toverkol op verdenking van brandstichting. Of heb jij soms dat spookhol in de fik gestoken?”

„Hoe kom je erbij, Jilles!”

„Ach, een lolletje jongen.”

„Een zuur lolletje dan.”

„Noem het maar zo. 't Is mij egaal. Het spookhof is plat en ze zoeken maar uit wie de schuldige is. Misschien heeft een arme sloeber er geslapen en een sigarettepeuk achteloos weggeworpen. Misschien heeft

Vogel in een dronken bui een grap willen uithalen. 't Zal mij een zorg zijn."

Op school die middag kijkt iedereen naar hem. Van Klaas heeft hij geen last. Die heeft best van meester Homan begrepen, hoe erg het is iemand vals te beschuldigen. Ze spelen tikkertje voor de middagschooltijd. Maar er zit weinig schot in. Nu en dan moet Jaap zich dwingen goed op te letten. Telkens dwalen zijn gedachten af. En onder de les is het niet beter. Hij neemt zich voor heel netjes te werken, maar het mislukt. Hij probeert tijdens de aardrijkskundeles een goede beurt te maken. Mis hoor! Hij weet de hoofdstad van Griekenland niet eens. 't Is bespottelijk. Alles loopt hem tegen vandaag.

Eindelijk slaat de klok vier uur. De kinderen gaan naar buiten. Jaap en Klaas moeten blijven.

Het is stil in het lokaal. 't Is net, of de schoolklok nu veel luider tikt dan gewoon. Jaap zit met gebogen hoofd naar de inktpot te staren en Klaas is ook al met z'n houding verlegen.

Daar komt meester Homan.

„Kom eens hier, Klaas.”

Klaas gehoorzaamt.

„Heb jij Jaap vanmorgen uitgescholden voor brandstichter?”

„Ja meester.”

„En waarom deed je dat?”

„Och, zo maar.”

„Met zo'n antwoord neem ik geen genoegen.”

„Omdat de oude schuur afgebrand is, meester,” zegt Klaas. „De schuur aan het Heksenpad.”

„En heeft Jaap die in brand gestoken?”

„Dat kan best. Hij en Jan zijn er dikwijls.”

„Ga maar naar je plaats. Als je anders niet te vertellen hebt, kun je beter zwijgen. Het is een schandaal iemand zonder reden van zoiets ergs te beschuldigen. Bah, 'k ben er misselijk van.”

„Ja maar, meester . . .”

„Geen woord meer, begrepen. Ik wil geen leugens meer aanhoren. Jij maakt een week lang iedere avond een grote cijfersom als straf. Les vijftien uit je cijferboek.”

„Ja meester.”

„Ga weg, dadelijk. Naar je plaats.”

Dan is de beurt aan Jaap.

„Jij bent een heethoofd, Jaap. Onbesuisd en onbezonnen sla je er maar op los. Als je zo doorgaat, maak je nog eens brokken. Ik begrijp, dat je het minder leuk vond zo door Klaas aangesproken te worden. Maar je bent een slechte verdediger van je eigen zaken. Dat gaat meteen maar op de vuist. En je weet, dat zoiets geen mens past. Je weet ook, dat dit geknok op de speelplaats verboden is. En daarom krijg je dezelfde straf als Klaas. En nu opgehoepeld, mars.”

Als Jaap bij de deur is, roept meester hem terug.

„Zei je iets, Jaap?” vraagt de meester. „Een koffiekkan staat te pruttelen, maar een flinke vent zegt wat hij op z'n hart heeft.”

„Klaas begon, meester,” zegt Jaap.

„Ja, ja, dat weet ik zo langzamerhand wel. Als jij zo doorgaat is 't eind zoek. Neen jongen, denk er maar eens over na, dan kom je er vanzelf wel achter. Jij maakt je straf, verstaan? Les zestien uit je cijferboek.”

„Wij hebben niet met vuur gespeeld, meester. Ik neem dat niet van Klaas.”

„Akkoord. En toch denk ik, dat je in 't vervolg wel eens veel meer nemen moet. Als je maar weet, dat een eigen rechter de slechtste advocaat is. Klaas is fout geweest; hij heeft z'n straf. Maar tracht me nu niet wijs te maken, dat jij beter bent dan Klaas. Dan stop ik m'n beide oren potdicht. Twee fout, twee straf in dit geval. Dat wist de hele brand aan het Heksenpad niet uit. Wie daar de schuld aan heeft moet Riksen maar uitzoeken, vind je niet? De politie zorgt voor orde en recht buiten school en als er hier iets misgaat, zal ik het wel uitzoeken.”

Als Jaap die avond op bed ligt, wil de slaap maar niet komen. Hij ligt almaar naar het dakvenster te kijken. Er valt geen spiertje licht naar binnen. 't Is pikdonker buiten.

Hij heeft die avond Jilles geholpen met het voeren. En na het avondeten is hij aan 't rekenen geslagen. Een akelige ingewikkelde cijfersom met breuken en zo. 't Ding kwam slecht uit. Toen hij voor de tweede keer op de som aanviel, zei Jilles: „Wat zit jij te zweten en te zuchten. Kalm aan, jongen. Je komt dan vanzelf waar je wezen moet.”

„Zo'n akelige som," had hij gezegd. „Wie vindt nu zulke gekke dingen uit. 't Is wat moois."

„Dat is goed voor je vorming, Jaap."

„Jij met je vorming. Hoort strafwerk daar soms ook bij?"

„Dat zeker, edele heer. Je zou al een heel lief kereltje moeten zijn, wil je zonder straf door de wereld komen. Meester Homan geeft niet zonder reden een hoop strafwerk."

Na veel gezwoeg had hij de nare som onder de knie gekregen.

Toen had Jilles gezegd: „Dat je vader en moeder nu juist op reis zijn. Riksen is er vanmiddag nog geweest, maar die wou weinig loslaten. Er schijnt toch kwaadwilligheid in het spel te zijn."

Jaap was even geschrokken. Toen had hij gevraagd: „Weet vader het al, Jilles?"

„Ik heb hem gebeld."

„En?"

„Hij vond het jammer. Maar hij komt er niet eerder om terug. Geef hem eens ongelijk. Ik liet mijn genoegen ook niet bederven door zo'n platgebrand nest. Maar vertel eens, heb jij nooit iets bijzonders in de schuur ontdekt? Jullie kwamen er nogal vaak. Hebben jullie daar soms stiekem zitten roken? Een sigaretje? Laatst zag ik, dat je vloeitjes had. En een beetje tabak scharrel je wel op. Peukjes verzameld soms?"

„Loop heen. Misschien heb je 't zelf wel gedaan. Vader foetert altijd, als hij je in de schuur ziet met een sigaret in je mond."

„Je kunt het mooi afreageren. Daar heb je wel een handje van. 't Zou me niets verbazen, als je er meer van weet. Heeft die jongen van Vogel je vandaag niet uitgescholden voor vuurtjestoker of zo?"

„Dat heb ik hem wel afgeleerd, als je er belang in stelt."

„Ik merk het," had Jilles gezegd, wijzend op het cijferboek.

„Je hebt er overigens niets mee te maken. Dat stropersjong is net als zijn vader. Brandstichters, dèr!"

Hij was toen wel erg van zijn woorden geschrokken.

Maar Jilles had dadelijk gezegd: „Wat weet jij van Vogel! Laat Riksen dat maar uitzoeken. Jullie jongens verhakstukken allerlei nonsens met elkaar. Klinkklare fantasie. Dan heb je ruzie en even later ben je weer de beste maatjes. En 't mondje zegt vaak dingen, die je hoofd niet bewijzen kan. Klaas zet jou in 't zonnetje en nu draai jij de rollen om.

't Is me wat fraais. Ik zou wel eens willen weten, waarom die Klaas jou voor brandstichter uitgescholden heeft. Dat die oude schuur plat ligt, laat mij betrekkelijk koud. Maar dat die jongen van Vogel jou de schuld geeft, daar zit meer achter, als je 't mij vraagt. Jullie waren gisteren nog in de schuur, nietwaar?"

„Gaat je geen zier aan; welterusten.”

Nu ligt hij in bed te wachten op de slaap, die maar niet komen wil. Hij heeft z'n avondgebed ook nog niet opgezegd. Onwillekeurig vouwt hij de handen, maar hij bidt niet. Hij kan het niet. Hij weet, dat hij onschuldig is aan de brand . . . maar hij verzwijgt iets. Juist datgene, waardoor hij vrijuit kan gaan.

Maar dan? Die nare Vogel toch. Als die hem te pakken krijgt later . . . Nu zullen alle mensen hem nawijzen en zeggen: „Daar gaat de brandstichter.”

Was vader maar thuis. Hij zal het vertellen; het moet. Maar Vogel . . . ach wat.

Morgen . . . morgen . . .

Dan komt de slaap.

14 DE BEKENTENIS

Die nacht woei het hevig. Uit het noordwesten kwam de wind. Hij loeide door de kruinen van de bomen; hij rukte aan de geel geworden bladeren; hij gierde langs de telefoondraden en bulderde in de schoorstenen. De dakpannen hadden het zwaar te verantwoorden en de hoge hooiberg achter de boerderij van Jobse stond te schommelen op zijn vier hoge benen. En toen in de vroege morgen de wind nog in hevigheid toenam, rukte hij met bijna onweerstaanbare kracht het dak van de hooiberg en smakte het in de moestuin.

Achter het huis van Vermeer stond een hoge paal. Hieraan was de antenne bevestigd. Al meerdere malen had de wind zijn kracht aangewend om die paal te doen sneuvelen. Telkens tevergeefs. Hij boog, de paal, en

veerde telkens weer terug. De wind gierde door de draden, die de paal op zijn plaats hielden. Even bedaarde de wind, als om nieuwe krachten te verzamelen en met hevige rukken begon de aanval opnieuw.

De paal boog . . . maar brak niet.

Met verdubbelde kracht viel hij aan op een oude linde, naast de boerderij. De boom kreunde in de storm. Buigen, zoals de antennepaal, ging niet. Daarvoor was hij te oud en te stram. De brede kruin ving ontzettend veel wind. En als er een hevige aanval kwam, was het niet om uit te houden.

Maar de boom boog niet. De stam van de linde was breed en zwaar, maar van binnen hol en vermolmd. 't Was of de wind het wist.

Een hevige rukwind . . . en de stam scheurde . . . Een ontzettend gekraak . . . en met een dreunende slag viel de boom op de grond. Door de slag werd Jaap wakker. Hij wreef zich in de ogen. Hij geeuwde eens. Wat was dat?

Hoor die wind eens bulderen! Viel daar zoëven iets? 't Was een zware slag. Hoor, daar viel een tak op het dakvenster. Hu, wat stormde het. Hij trok de dekens over zijn oren en knuffelde zich behaaglijk in z'n warme bed. Zo'n warm nestje was toch heerlijk. Hij probeerde te slapen. 't Lukte slecht. De storm belette hem in te slapen. Had hij maar iets prettigs om aan te denken. Maar veel aardigs had hij de laatste dagen niet beleefd.

Wacht, ja, hij weet iets. Hij zal morgen aan Jan vragen, of ze naar Stevens zullen gaan. Het ligt na zo'n storm dik bezaaid met kastanjes. En die van Stevens mogen zij hebben. Dat belooft een goede buit. En met die gedachte viel Jaap opnieuw in slaap.

In de middag van de volgende dag komen Jaaps vader en moeder thuis. Jaap is met Jan naar Stevens gegaan. Ze hebben ieder een zak meegenomen.

Nog maar pas heeft Vermeer de auto in de schuur gereden, of daar staat Riksen. En dadelijk daarop komt Jans vader ook nog.

„Ik zou je graag even willen spreken, Vermeer,” zegt Riksen.

„Dan kom ik later wel terug,” zegt Jonker.

„Nee, nee,” zegt Riksen, „voor mij hoeft je niet weg te gaan. Blijf maar gerust hoor. Ik denk, dat u ook over de brand komt praten.”

Jonker knikt en samen gaan ze naar binnen.

Terwijl Jaaps moeder thee schenkt, zegt Riksen: „Het is een vreemde geschiedenis aan het Heksenpad. Toen ik net op stap ging, hoorde ik, dat de jongen van Vogel je zoon voor brandstichter uitgescholden heeft. Meester Homan vertelde het. Is je zoontje thuis, Vermeer?”

„Voor zover ik weet niet,” antwoordt Vermeer.

„Waar is hij naar toe?”

Vermeer haalt z'n schouders op en zegt: „Hij was al weg, toen we thuiskwamen. 't Is woensdagmiddag en dan, och je weet hoe het gaat. 't Is voetballen of knikkeren, noem maar op. Misschien weet Jilles het, maar die is op het land.”

Jonker weet ook al niet waar Jan is. Hij is pas thuis gekomen van een aanbesteding. In de werkplaats hoorde hij, dat de jongens wel eens meer van de brand konden weten. De scheldpartij op de speelplaats was daar ook niet vreemd aan.

„We zullen die vriendjes eens geducht aan de tand voelen,” zegt Vermeer.

„Als ze met vuur gespeeld hebben, zijn ze nog niet gelukkig, dat verzeker ik je.”

„Kijk eens,” zegt Riksen, „laat de zaken nu eerst maar even op z'n beloop. Ik heb een heel ander vermoeden. En dat uitgerekend die jongen van Vogel zoiets uitkraamt, geeft te denken. Neen, neen, ik laat die knaap stilletjes lopen. Ik zoek het verder.”

„Maar als de jongens onschuldig zijn, bedank ik er voor, dat ze door Klaas worden gedoodverfd als brandstichters. Straks zeggen de mensen nog, dat ik voordeel van de brand heb. Neen Riksen, de zaak moet opgelost worden.”

„Dat zal hij zeker,” antwoordt Riksen. „Weet u, dat er maanden terug ingebroken is bij de firma De Lange?”

„Ja, en?” vraagt Vermeer.

„We hebben de dader niet kunnen grijpen. Er werd nogal wat vermist. Fietslantaarns, dure sigarettenkokers, aanstekers, hamers, beitels, weet ik veel.”

Vermeer kijkt van Jonker naar Riksen. Hij begrijpt niet, wat die diefstal met de brand te maken heeft.

Riksen lacht en zegt: „Laat ik nou in enkele halfverkoelde zakken ongeveer de helft van de buit terugvinden.”

„Hè, wat!” schrikt Vermeer. „Als je nog langer praat, sta ik straks nog voor dief.”

„Man wees nou wijzer. Vertel eens, kon de dief een geschikte bergplaats vinden in de oude schuur?”

„Met gemak. En . . . ja, nou gaat mij een lichtje op. Er lagen oude pakken stro en er stond een grote hoop rijshout. Ik herinner me nog, dat ik op een keer meende, dat er aan de takkenbossen getrokken was. Zelfs meende ik, dat de hoop verplaatst was. Jilles moest er om lachen. Wie ging nu voor de grap zo'n stapel hout verplaatsen? Of er moesten spoken in het spel zijn. En dat zou Jilles niet bevreedd hebben. Ik zou me vergist hebben en ik heb er nadien dan ook niet meer aan gedacht. En nu vertelt u me dit!”

„Zie je nu wel, dat er misschien heel iets anders achter de brand steekt? De jongens zijn in de schuur geweest; akkoord. Ze kunnen zelfs met vuur gespeeld hebben. Maar . . . volgens mij heeft de brand een andere oorzaak. Als je mij vraagt, zijn dief en brandstichter dezelfde.”

„Bedoelt u Vogel?” vraagt Vermeer.

„Ik mag niets zeggen. Over Vogel gesproken: de rakker is mij steeds te glad af, zoals je misschien wel weet. Maar de laatste dagen ontdekte ik plotseling een spoor, dat in een bepaalde richting wees. Misschien brengt de brand mij nu uit de brand.”

„Ik ga dadelijk een kijkje bij de afgebrande schuur nemen,” zegt Vermeer. „Gaan de heren mee? Met de auto zijn we er zo.”

„Dat konden we wel eens doen,” zegt Riksen.

„Aha, daar heb je een paar vodenkooplui,” zegt Stevens. Hij wijst naar de zak, die ze bij zich hebben.

„Nou, jullie komen goed van pas. Mijn vrouw en ik hebben de boel terdege nagezien. Er zijn heel wat voden en ik heb ook nog een bende oud-roest.”

„We komen niet om voden en oud-roest, Stevens,” zegt Jaap.

„Aha, daar heb je een paar vodenkooplui,” zegt Stevens.

„Niet! Dat is jammer.”

„We komen kastanjes zoeken,” zegt Jan.

„’t Mag, hè?” zegt Jaap.

„Ga je gang maar.”

Ze gaan eerst naar de hoge boom, die achter Stevens’ woning staat.
’t Zal er bezaaid liggen, na zo’n storm.

Jan is er ’t eerst. Dan komen Stevens en Jaap. Ze kijken onder de boom.
Maar ze kunnen hun ogen bijna niet geloven. Er ligt geen enkele kastanje.
Ze kijken omhoog. De meeste kastanjes zijn verdwenen. Zouden andere jongens hen voor zijn geweest. ’t Is Jammer!

Stevens ziet hun teleurgestelde gezichten en vraagt bedaard: „Wat scheelt jullie toch? Jullie kwamen kastanjes zoeken is ’t niet?”

„Hier is niets te vinden,” zegt Jaap toonloos.

„Dan maar naar die kleinere boom, daar,” zegt Stevens met een guitig gezicht. „Allicht valt dat nog mee.”

Dat vinden de jongens ook.

Maar mis, hoor!

„’t Is knudde,” zegt Jaap omhoogkijkend.

„Ja,” zucht Jan.

„En de beide bomen zaten boordevol,” zegt Jaap.

„Gisteren nog,” zegt Stevens.

De jongens horen er vreemd van op.

„Gisteren nog!” zeggen ze tegelijk.

„Zoals ik je zeg.”

„Maar hoe kan dat. Waar zijn dan al die kastanjes gebleven?” vraagt Jaap.

„De wind zal ze meegenomen hebben,” meent Stevens.

„’t Stormde erg,” zegt Jan.

Maar Jaap denkt even na en zegt: „Er liggen hier nergens takken of bladeren. Dat lijkt vreemd na zo’n storm.”

„Een vergeefse reis, mijne heren.”

„Maar ik weet nog een boom,” zegt Jaap.

„Waar jò?”

„Vooraan op ’t Heksenpad. Laten we er dadelijk heen gaan.”

„’t Is net, of ik droom,” zegt Stevens.

De jongens horen vreemd op. Wat is dat nu weer?

„Ik zie in mijn droom een massa kastanjes naar beneden vallen. Daar komt een man en raapt alles op. Niets laat hij liggen. Hij lacht en zegt: Ziezo, nu vinden die twee kwajongens niets meer.”

„Vogel,” zegt Jaap, „hij heeft . . .” Maar meteen bezint hij zich en zwijgt abrupt.

Stevens kijkt Jaap recht in de ogen en zegt: „Vogel heeft hiér niets mee te maken.”

Jaap schrikt. Zou Stevens iets weten? Maar dat kan onmogelijk. Gelukkig praat Stevens niet verder over Vogel. Stom toch om zich zo te vergalopperen.

„Kom maar eens mee, dan zullen we eens kijken, waar die man al die kastanjes gelaten heeft.”

Ze volgen Stevens. Ze beginnen te begrijpen . . .

In het schuurtje staan twee emmers vol met kastanjes.

„O . . . o,” zeggen de vrienden.

„Houd je zakken maar op,” gebiedt Stevens.

„Dat noem ik boffen,” zegt Jan.

Ze weten niet, hoe ze Stevens zullen bedanken, zo blij zijn ze.

„Ja,” zegt Stevens, „’t was me daar vanmorgen een en al bladeren, takken en kastanjes. Die boel moest toch vroeg of laat opgeruimd worden, zie je. Zo is ’t gegaan.”

„’t Is reuze,” zegt Jaap, „en wel bedankt, Stevens.”

„Wel bedankt,” zegt Jan.

„Niet nodig, hoor. ’t Was een kleine moeite. ’t Noemen niet waard.”

„Toch wel. Wij hadden heel wat werk gehad om zoveel kastanjes op te rapen,” zegt Jaap.

„Ja, jullie! Kom nu maar eens met me mee. Er zal denkelijk nog wel een kop chocolade voor jullie zijn en een hap koek, of zo. Voordat je de zware zak naar huis sjouwt, heb je wel een hartversterking nodig.” De vrienden volgen Stevens.

„Vrouw,” zegt Stevens, „hier zijn een paar hongerige knapen. Heb je nog wat voor ze?”

De jongens groeten vriendelijk en zeggen, dat ze helemaal niet hongerig zijn.

Maar Stevens zegt: „Geen geleuter. Ik zeg: je hebt honger en daarmee uit.”

Vrouw Stevens gaat naar de keuken. Stevens stopt zijn pijp.

„Tja, dat is me daar een rare historie bij het Heksenpad,” zegt hij bedaard. De jongens zeggen niets.

„Nu is er niets meer over van de Uilenhoeve dan een hoopje as en de herinnering. Ik had niet gedacht, dat die oude schuur ook nog zou afbranden. Ja, ja, 't is vreemd gegaan daar aan het Heksenpad; vreemd. Die oude schuur, waarin Louwerse stierf, herinnerde ons nog aan zijn zelfopofferende daad. Nu is dat alles verdwenen. Alleen de geschiedenis blijft.” De jongens knikken en zwijgen.

„Die geschiedenis moet je niet vergeten. Als 't eens te pas komt in je leven, dat je een ander kunt helpen, zelfs ten koste van je geld of goed, ja, als 't moet met gevaar voor eigen leven, denk dan maar aan de geschiedenis van de Uilenhoeve.”

Vrouw Stevens komt binnen met twee dampende koppen chocola.

„Dat ziet er goed uit,” zegt Stevens.

De jongens zijn blij met haar komst. Ze voelen zich niets op hun gemak, nu Stevens over de schuur praat.

„Er is vannacht naast ons huis een grote linde omver gewaaid,” zegt Jaap.

„Ja, 't was raak, jongens.”

„En wel twintig dakpannen zijn er kapot van onze werkplaats,” zegt Jan. „Zo.”

„En bij boer Jobse is de grote hooiberg bezweken,” zegt Jaap.

„Ja, ja, ik hoorde 't al. Er is heel wat beschadigd. Maar 't merendeel kan gelukkig hersteld worden.”

Dat is waar.

„'t Kost alleen een beetje moeite en tijd,” zegt Jan.

„En geld,” meent Jaap.

De jongens beginnen aan hun kop chocola. 't Is nogal heet.

„Brand je tong niet,” raadt Stevens.

't Is stil in de kamer. De oude klok tikt zelfbewust de uren af.

„'t Is toch zeker niet waar,” begint Stevens, „dat jullie met vuur gespeeld hebben in die oude schuur? Ik hoorde 't in het dorp. Ik heb er lang over nagedacht. 't Is een vervelende boel. Vooral voor jullie. Maar ik kan het toch niet geloven, zie je. Moedwillig in brand steken, nee, dat doen zulke jongens als jullie niet. Dat heb ik al dadelijk gezegd. Is 't niet waar?”

„Nee,” zeggen ze.

„Natuurlijk niet. Je kende immers de geschiedenis van de Uilenhoeve. Nee, zoiets konden jullie absoluut niet hebben gedaan. Maar hebben jullie ook met lucifers gespeeld, of met een brandglas, of zo? Je kunt nooit weten, hoe soms een brand ontstaat.”

„Nee, Stevens, we hadden helemaal geen lucifers bij ons. En voor een brandglas moet de zon schijnen. En toen regende het,” verzekerde Jaap.

„Ja, 't is waar ook. 't Regende. Nou, 't is een vreemde historie. En 't gekste is, dat de meeste mensen jullie er op aankijken. Geef ze eens ongelijk. Jullie zijn immers in de schuur geweest. Ik zou niet graag in jullie schoenen staan. 't Is me nogal iets. En weet je, wat het zo moeilijk voor me maakt? Ik kan maar niet geloven, dat jullie schuldig zijn. Zulke eerlijke jongens! En ik kan ook geen verklaarbare redenen vinden, die me zeggen, dat jullie het niet gedaan hebben. Kon ik dat maar. Ik zou het graag willen. Jullie hebben het moeilijk. Ik geloof het graag. Maar ik heb het ook moeilijk . . . En dan jullie ouders. Kun je dan heus niets vinden, waarmee jullie je onschuld bewijzen kunnen? Nee? En als jullie toch met vuur gespeeld hebben, al is het maar heel eventjes, zeg het dan maar gerust. Alles is tenslotte beter dan deze onzekerheid. Ook hier geldt: eerlijk duurt het langst. Het was dan wel heel onvoorzichtig van jullie, maar dan toch geen opzet . . .”

De vrienden zwijgen . . . Jaap krijgt tranen in zijn ogen. Hij weet het: eerlijk duurt het langst. Hij herinnert zich terdege zijn onwaar-zijn tegen vader. 't Is net, of 't erger wordt nu . . . Hij kijkt naar Jan. Maar Jan zit met voorovergebogen hoofd op de stoel. Plotseling neemt Jaap een kloek besluit.

„Vogel weet er wel meer van, Stevens.”

Stevens trekt aan z'n pijp, maar zegt niets.

En dan vertelt Jaap bij stukjes en beetjes het avontuur met Vogel.

Stevens knikt en rookt maar . . . Eindelijk zegt hij: „'t Verwondert me eigenlijk helemaal niet, wat je me daar vertelt. Ik ben er o, zo blij mee, dat te horen. En ik kan me heel goed indenken, dat je o, zo bang bent voor Vogel. 't Is een ruwe kerel. Maar nu 't hoge woord er uit is, dient in alles de waarheid te zegevieren. Ik hoop, dat je me begrijpt.”

De jongens knikken. En als ze vertrekken, zegt Stevens: „Je krijgt het misschien moeilijk, maar de waarheid dient boven alles gezegd te worden.”

Als Jaap die avond, vanuit zijn bed, door het dakvenster naar de sterren ligt te kijken, denkt hij aan de gebeurtenissen van de afgelopen dag. Hij had het dadelijk thuis verteld. Moeder was geschrokken. Maar toch was ze blij geweest. Ze had gezegd: „Ik ben zo blij, m'n jongen, dat jullie onschuldig zijn. Maar nog mooier vind ik het, dat je eerlijk je kwaad belijdt, speciaal wat die waterkering betreft. Eerlijk duurt het langst, Jaap! Eerlijk en oprecht!”

Nu ligt hij naar de sterren te kijken, die schitteren, hoog aan de hemel. Er zijn duizenden sterren. Ze twinkelen en gieten hun zilveren glans uit in de ijle lucht.

Maar nog verder, oneindig hoger dan de schitterende sterren is de hemel . . .

Daar is nog meer schittering en licht, want daar is God, die het Licht is, het eeuwige Licht.

15 TEGEN DE LAMP GEVLOGEN

De volgende morgen gaan de vrienden onmiddellijk naar Dam. Het is nog vroeg in de ochtend.

Als de jongens het tuinpad oplopen, voelen ze pas goed, hoe moeilijk het is.

Vermeer was na Jaaps bekentenis direct naar Jans vader gegaan. En samen hadden ze besloten, dat Jaap en Jan Dam van alles op de hoogte moesten brengen. Samen hadden de jongens alles beleefd en bedreven; samen moesten ze nu ook alles vertellen en goedmaken.

En nu lopen ze beiden over het tuinpad naar Dams woning. Kobus rukt nijdig aan de ketting.

„Kst, Kobus,” zegt Jan.

Maar Kobus begint te blaffen. Jaap weifelt.

„Kom jò,” zegt Jan, „hij zit immers vast.”

Daar verschijnt Dam in de deuropening. Hij ziet de vrienden en zegt: „Jullie zijn er vroeg bij, hoor, dat moet ik zeggen.”

De jongens groeten beleefd.

„Kom er maar in.”

Weldra zitten ze in de ruime kamer van de boswachterswoning.

„En wat hebben de heren te vertellen?”

Daar zitten ze. Ze kijken elkaar eens aan, maar geen van beiden zegt iets.

Dam maakt het hun gemakkelijk, door te zeggen: „Vertel maar op, hoor. Al is 't nog zo vreemd, alles komt wel op z'n pootjes terecht.”

Meteen geeft hij Jaap een knipoogje. Dat geeft moed.

En dan vertelt Jaap van de kapot-gemaakte waterkering. Dam zegt niets.

Jaaps verhaal stokt . . . Want nu komt het . . .

„En wat ben je nu verder van plan?”

„Of u 't ons vergeven wilt,” vragen ze.

Dam is erg vergevingsgezind die morgen. Dat treffen de jongens.

Maar er is nog een reden, waarom hij niet bars wordt. Hij vermoedt, dat de jongens inlichtingen kunnen geven over de brand aan het Heksenpad.

Behandelt hij hen bars, dan zullen ze misschien uit angst al het andere verzwijgen. En om dat te voorkomen, zegt hij: „Vergeven? Ja, dat doe ik. Maar jullie moeten me beloven voortaan een beetje voorzichtiger te zijn. En wat meer nadenken kan ook geen kwaad, begrepen?”

De jongens beloven het. Dan komt het verhaal . . .

En als Jaap vertelt van Vogels plan, om de boel in brand te steken, zegt Dam: „k Had het wel gedacht, maar er waren geen bewijzen. Ik ben blij, dat jullie me dit vertellen. Die Frans zullen we wel opsporen, dat verzeker ik jullie. 'k Heb hem wel zien rijden die middag in zijn oude bolderkast. Maar weet je wat het moeilijkst is? Nee? Kijk eens: Vogel ontkent natuurlijk alles. En als Frans dat ook doet, zijn we nog even ver.”

Daar horen ze vreemd van op.

En Jaap zegt: „Maar we hebben het toch alles gehoord en gezien, Dam.”

„Dat mag zo wezen. Maar 't wordt een moeilijke kwestie, dat verzeker ik je. Enfin, we zullen afwachten. Dit is ten minste al een flinke stap in de goede richting. Ik ben jullie erg dankbaar. – Maar wie komt daar? Riksen?”

Er roept iemand: „Vollek.”

„Ja, kom er maar in,” roept Dam.

Daar verschijnt de politieman.

„Tjonge, tjonge, nu al een conferentie. Enfin, dat zal wel spoedig afgelopen zijn. Ik denk, dat wij samen straks belangrijk nieuws te verhandelen hebben, want als je eens wist, wat ik weet . . .”

„Dat zou ik ook kunnen zeggen,” zegt Dam.

„Hè, wat weet je dan?”

Dan vertelt Dam in 't kort, wat Jaap hem heeft meegedeeld.

Riksen lacht vergenoegd. Hij zegt: „'t Klopt . . . 't klopt precies.”

„Wat klopt, Riksen?”

„Met wat Frans beleefd heeft diezelfde avond.”

„Wat weet jij daarvan?”

„Dat is mij medegedeeld op het politiebureau in de stad. Frans was zo vriendelijk geweest ze daar goed in te lichten.”

„Onmogelijk.”

„Maar niet heus. 't Is een interessante geschiedenis. Het spreekwoord zegt niet voor niets, dat de kruik zo lang te water gaat, tot ze breekt, Dam.”

„Aha, dus tegen de lamp gevlogen. Ja, ja, ik snap het.”

„Juist.”

Frans trof het slecht, die bewuste middag. Bar slecht. Het oude Fordje, dat hem anders nooit in de steek liet, kreeg opeens dolle kuren.

Frans bromde: „'t Oude beestje wordt 't leven zat, zeker.”

't Was net, of de auto het hoorde, want even later liep hij, als in geen dagen tevoren.

„'k Dacht het wel. 't Is net een oud paard: hoe dichterbij de stal, hoe harder hij loopt.”

't Werd schemerig. Frans ontstak het licht. Wat was dat? Wat flikkerde de rechterlamp. Gek toch! Er zat zeker een draad los, of zo. Even kijken.

Frans klom uit de wagen. De motor raasde door. Spoedig was het euvel verholpen. Daar ging het weer. Met nijldige sprongetjes huppelde het Fordje weg. Met een kalm gangetje tufte het op de stad aan.

„Rrr . . . rrr . . . kling . . .”

Frans schrok. Wat was dat? Het liep vast op 't eind met de Ford. 't Ding moest nodig naar de sloper. Zo ging 't niet langer.

„Rang . . . Boemm!!”

Hè, bijna tegen een boom. 't Was snert met dat licht. De accu was ook leeg.

Frans had het die morgen nog tegen z'n baas gezegd. Maar die had gemopperd: „Er is ook altijd wat met die oude kast. Laat maar lopen. En als je 'm in de poeier rijdt, is er ook nog niets aan verloren.”

„k Zou je danken,” had Frans gezegd. „Ik waag er mijn body niet aan.” Met dat alles zat hij met een leeggelopen accu. En daardoor zonder licht. Hij moest straks nog naar Jager met het wild. Die Vogel kon voor zijn part naar de maan lopen met z'n stroperij. Voor een paar gulden kon

Ineens: „Rang . . . Boem . . . Bom . . .!”

hij de boel naar de stad brengen. Waren 't maar konijnen, nou ja . . . Maar zo'n hert! Oppassen was de boodschap. Als ze 'm snapten, was hij erbij en vies ook. Maar dit is zijn laatste rit. Hij vertikt het langer in de piepzak te zitten voor zo'n smerig zaakje. Als ze hem vroeg of laat te pakken krijgen, draait hij er voor op. En dan is zijn betrekking ook naar de maan. Per slot zit er ook weinig aan. Daar zorgt Vogel wel voor. Hè, wat lastig, die fijne motregen. En dat licht, een feest, hoor! Je had geen tien meter zicht. En de motor rammelde en pufte als een bezetene. Ineens: „Rang . . . boemm . . . bom . . .!” De oude Ford draaide een kwartslag en stond in een ommezien dwars over de weg. Het portier was

opengeslingerd. Alles schudde en kraakte. Frans stapte uit de wagen en viel pardoes een man in de armen.

„Kun je niet beter uitkijken, onbeschofte kerel. Dacht je, dat je de hele weg alleen tot je gebruik hebt? Welja, dat hotst en botst met zo'n oude kast over de keien en dat slingert van de ene kant naar de andere. Ben je dronken? Nou moe, de vent zegt geen stom woord.”

't Was Arie, de voddenkoopman.

Frans, van de ergste schrik bekomen, zag de oorzaak van het vreemde gedrag van de Ford. Hij had een aanrijding gehad met Arie's voddenkar. 't Ding lag half onder de auto. Hier en daar lagen balen met vodden en oud papier.

„Ben jij 't, Arie?” was het eerste, wat Frans zei.

„Merk je dat nu pas? Had daar zo net maar beter uit je doppen gekeken, uilskuiken, dan was dit ten minste niet gebeurd. 't Is me wat moois. Kijk me die boel nou eens aan. Niets dan schade. Maar jij draait er voor op, jochie. Jij, of je baas. Waarom laat hij je ook met zo'n ouwe brik rijden.”

Frans kwam tot zichzelf en zei: „Wij moeten 't zaakje opgeruimd zien te krijgen, voor de politie er lucht van krijgt. Help me eens een handje, Arie.”

„Zou je willen! Nee, ik bedank, hoor. Heb ik soms die boel aan flarden gereden. Nou? Rijd eerst dat oude beest maar aan de kant, zou ik zeggen.” Frans klom in de wagen.

Maar de motor wou niet aanslaan. De accu was bijna stroomloos. Dan maar aan de kruk. Frans draaide . . . draaide . . . Hij zuchtte en zweette ervan. En de motor zuchtte en kreunde . . .

„Houd maar op. Dat wordt niets. Er zit geen fut meer in,” zei Arie. Er kwam een auto aan. Maar de weg was versperd. De auto bleef staan. 't Was de verkeerspolitie!

„Ha,” zei Arie, toen de politie naderbij kwam, „de heren komen mooi van pas. Ik rijd in mijn eentje naar de stad en daar hobbelt zo'n aftands Fordje tegen me op. 't Is een schandaal. Ja, en . . .”

„Ja, ja, we zien het,” zei een van de agenten. „Hoe heet je?”

„Maar je moet mij niet hebben. Ik heb er heus geen schuld aan.”

„Je naam, alsjeblieft!”

„Arie van Leer.”

„En uw naam, chauffeur.”

„Frans Koenes.”

Toen vroeg de politie allerlei bijzonderheden betreffende de aanrijding. De papieren van Frans bleken in orde te zijn. Het was niettemin duidelijk, dat Frans de schuldige was.

Daarna moesten de remmen geprobeerd worden. Wat schrok Frans! Want voorin lagen de konijnen . . . en het hert.

„’t Ding wil niet meer lopen, meneer,” zei Frans.

„Toch proberen,” meende de agent.

De agent nam plaats achter ’t stuurrad en Frans draaide . . . Eindelijk liep de motor. Het Fordje sukkelde weg. De agent gaf gas . . . meer gas . . . Plotseling drukte hij het rempedaal in. Na heel wat gepiep en geknars stond het vehikel eindelijk stil.

De agent merkte, dat er een eigenaardige lucht in de wagen hing.

Terwijl hij de Ford keerde in een zijweg en terugreed, trok hij de deken, naast zich, eens op. Hij voelde het hert . . .

„Ook nog smokkelen,” mompelde hij. „’t Lijkt wel een dode geit, of zo.”

Toen de wagen stilstond, nam de agent een zaklantaarn en belichtte de zaak.

„Waar komt die bok vandaan, Koenes?”

„Welke bok, meneer?” stotterde Frans.

„Kijk hier! – Deze!”

„Ik weet het niet.”

„Zo, weet jij dat niet.”

„Nee.”

„Nou, fris je geheugen maar eens op, misschien herinner je het je wel.”

„Wat vervelend,” zei Frans. „Er is zeker iemand geweest, die dat beest in mijn wagen gegooid heeft, terwijl het in een andere auto moest zijn. Een vergissing.”

„En jij zal dat niet weten, hè?”

„De wagen staat dikwijls onbeheerd, als ik bij een of andere klant ben. Kan ik het weten, wat er in die tijd gebeurt?”

„Nee, dat kan je onmogelijk weten.”

„Heus, ik weet er niets van. ’t Is me een raadsel.”

„En die bende konijnen dan?”

Even weifelde Frans.

Wat zou hij zeggen?

„Gaat je niet aan,” zei hij bruusk.

„Nou, je bent bepaald beleefd. Maar je hebt natuurlijk al lang in de gaten, dat het mis loopt met je. Eerst een bekeuring wegens het veroorzaken van een aanrijding. Dan vervoer je een hert in verboden tijd. Dat kost je eveneens een bekeuring. En nu word je ook nog onwillig. Je wilt natuurlijk niet zeggen, van wie dat hert afkomstig is. Nou, ook goed. We zullen aannemen, dat jij die bok ergens gevangen hebt.”

„Ik niet, absoluut niet!”

„Wie dan?”

„Ik weet het niet. Heb ik immers al gezegd.”

„We zullen 't wel uitkienen, hoor. Die wagen nemen we voorlopig in beslag. Misschien kom je ons morgen wel vertellen, waar je het hert vandaan hebt.”

Frans schrok niet weinig.

De wagen in beslag nemen!

En wat moest hij dan tegen zijn baas zeggen? Dat werd een moeilijk geval. Het zou hem z'n baan kosten. Vast. Maar wat kon hem per slot van rekening die Vogel schelen? Die bleef op deze manier netjes buiten schot. En hij moest er voor boeten. Maar dat vertikte hij.

„Meneer, laat me eerlijk zijn.”

„Aha, dat is een goed besluit. Nou, biecht maar op!”

Toen vertelde Frans het hele geval. Hij spaarde Vogel niet. Zelfs het plan van Vogel om die oude schuur op te ruimen, verzweg hij niet. Misschien verlichtte het de straf.

't Was een heel verhaal. En de agent schreef maar . . . Eindelijk was Frans aan 't eind van z'n latijn.

De agent zei: „Rijd de wagen naar het bureau. Daar mag je hetzelfde verhaal nog eens dunnetjes overdoen. Ze zullen die vriend van je, die Vogel, daar wel kennen, dunkt me.”

„Ik denk het wel,” zei Frans.

„Vooruit maar.”

„Hoe gaat het met de wagen, meneer?”

„Dat komt best in orde. Maak je geen zorgen. Die bok moet natuurlijk naar 't bureau en jij ook. Hoe zul je er beter komen, dan in je oude Ford?”
Weg reed de stoet.

Arie, de voddeman, sjokte er achteraan en mompelde: „Wat een velle-tjes! Om van te watertanden!”

Wat zijn de jongens blij, dat alles zo goed is afgelopen. Zonder dat Frans en zij met elkaar gesproken hadden, hadden ze een gelijklopende verklaring afgelegd, waardoor de schuld van Vogel zonder enige twijfel werd bewezen. Zo gauw ze kunnen, rennen ze naar huis.

Als Jaap thuiskomt, loopt hij Jilles, die in de boomgaard bezig is, met haastige stappen voorbij. Jilles ziet dadelijk, aan Jaaps gezicht, dat er belangrijk nieuws te horen valt en zegt: „Hallo, vader, kun je me niet eerst eens vriendelijk groeten?”

„O, ben jij 't, Jilles?”

„Helemaal hoor.”

„Wat wil je van me?”

„Heb je een genoeglijk reisje gehad?”

„En óf!”

„Je bent niet bijzonder mededeelzaam, merk ik.”

„Wel bedankt voor je compliment, Jilles.”

„'t Is me wat moois. Je weet, dat ik altijd veel belang stel in jullie belevenissen. En per slot van rekening heb je het aan mij te danken, dat jullie die historie met Vogel meegemaakt hebben.”

„Ha-ha, hoor zo'n opschepper eens!”

„Zou je niet denken, hè? Weet je, als ik niet, zo nu en dan, die spookgeschiedenis had opgerakeld, dan zouden jullie niet zo dikwijls naar die oude schuur zijn gegaan, nou jij.”

„Jij met je spoken. 't Is eigenlijk jammer, dat je mooie verhalen met de oude schuur in rook vervlogen zijn.”

„Zo. Weet je, dat er jaren geleden bij de Vijversberg een oude molen stond? Een grote korenmolen. En dat, hoe de molenaar z'n best ook deed, er van die molen nooit een deur in 't slot te houden was? Echt griezelig, hoor.”

„Hou maar op, Jilles. 'k Geloof er toch niets van. Je weet altijd van die geheimzinnige dingen te vertellen.”

„Nou, zelf weten. Maar daar zal ik je nog eens een mooie geschiedenis over vertellen. Interessant!”

Jaap loopt verder.

In de kamer is moeder.

„Dag moe.”

„Dag Jaap. Nu al terug?”

„Ja, moe. U raadt nooit, wie er nog meer kwam.”

„Vogel.”

„Nee hoor.”

„Meester Homan.”

„'t Lijkt er niet op.”

„Nu, dan geef ik 't op.”

„Raad nog eens.”

„Ik kan slecht raden, jongen.”

„Hij komt wel meer bij Dam.”

„Jonker.”

„Ook niet. Riksen.”

„O, wee! Dat werd een streng verhoor, zeker?”

„Helemaal niet.”

„Niet!”

„Riksen wist er alles van, moe.”

„Hoe is dat mogelijk?”

Dan vertelt Jaap het verhaal van Frans, en zijn avonturen met de oude Ford.

Intussen is Jaaps vader ook binnengekomen. Hij luistert aandachtig naar wat Jaap vertelt.

Als Jaap klaar is, zegt Vermeer: „Gelukkig voor je, dat alles zo gelopen is. Het verhaal van Riksen over die Frans doet de deur dicht. Dat wordt brommen voor Vogel. Nu, 't is zijn verdiende loon.”

„Dan kan die vervelende Klaas ook een toontje lager zingen,” meent Jaap.

„Dat brengt het geval nu eenmaal mee, ja. Maar als jij je daar bij voorbaat al in verheugt, dan ben je op 't verkeerde pad, Jaap.”

Jaap doet, alsof hij 't niet hoort.

„Maar Jaap,” zegt moe, „dat valt me tegen van je. Zou je het prettig vinden, als vader in de gevangenis moest?”

„Maar moe!”

„En zou jij in dat geval er erg mee ingenomen zijn, dat een ander zoiets fijn vond? Het is toch Klaas' vader, Jaap.”

„Als u eens wist, hoe Klaas ons steeds plaagt.”

„Alles goed en wel, maar iemand, die zich verheugt in het leed van een ander, die is mijn vriend niet,” zegt vader.

„Dat is leedvermaak, Jaap,” zegt moeder. „En dat is zonde. Je moet medelijden hebben met die jongen. Je moet proberen hem lief te hebben.” Jaap schuift verlegen op zijn stoel heen en weer. Hij weet wel, dat vader en moeder gelijk hebben. Liefhebben . . . Ook Klaas . . . 't Zal nog wel een tijdje duren, voordat het zover is.

„Herinner je je het nog, dat je ons eens een heel lang verhaal verteld hebt over de Uilenhoeve? Had Stevens dat niet verteld?”

„Ja, vader.”

„Ik geloof niet, dat je die les van de Uilenhoeve begrepen hebt, Jaap,” zegt vader.

16 DE LES BEGREPEN

't Is winter geworden. De dagen zijn triest. Jilles is het meest in de stal en verzorgt het vee.

Kerstmis nadert. En ook de vakantie.

Je kunt het best merken in de klas. De kinderen worden rumoerig. Het werk wordt slordig en haastig gemaakt.

Meester Homan doet zijn best, om het toch zo goed mogelijk te krijgen, maar aan zijn gezicht kun je wel zien, dat het niet steeds lukt. Hij zegt er weinig van. 't Is zo vakantie.

Voor het kerstfeest van de zondagsschool moet Jaap een gedeelte van Jesaja 61 opzetten. Nogal moeilijk. Jan treft het. Die boft met de eerste tien verzen van Lucas 2.

Verleden zondag heeft Jaap een paar verzen van Jesaja 61 opgezegd. „Keurig, Jaap,” heeft meester Homan gezegd.

Klaas Vogel is een hele tijd niet op zondagsschool geweest. Verleden zondag kwam hij terug. Weinig kinderen bemoeiden zich met hem. Er waren er, die zeiden: „Nu het tegen 't kerstfeest loopt, komt-ie terug. Net iets voor hem.”

Meester Homan was heel vriendelijk tegen Klaas geweest. Hij had er helemaal niet over gesproken, dat Klaas er in zo'n lange tijd niet geweest was. Vreemd!

Jaap had het niet kunnen begrijpen. Als er andere kinderen een paar zondagen verzuimden, vroeg de meester steeds waarom ze waren thuisgebleven. En Klaas vroeg hij niets. Net, of hij nooit was weggeweest. Onbegrijpelijk.

De volgende dag was Jaap er over begonnen tegen Klaas. Maar Klaas had gezegd: „Gaat jou niet aan. Dat is lekker een geheim van meester Homan en mij.”

Dat was meer geweest, dan Jaap verdragen kon.

„Jij met je geheim,” had hij Klaas toegebeten, „maak dat je grootje wijs.”

„Hoef niet meer,” had Klaas gezegd.

Meteen was meester Homan op de speelplaats verschenen. Vlak bij hen bleef hij staan. Ternauwernood bedwong Jaap zich en slikte een boos woord in. Wat verbeeldde die Klaas zich wel met zijn geheim.

Hoe zou Jaap weten, dat Klaas' grootmoeder met de meester gesproken had over de zondagsschool en het naderend kerstfeest. Hoe zou Jaap weten, dat meester toen gezegd heeft: „Laat Klaas gerust komen, hoor. Hij is van harte welkom.”

Dat is het geheim.

Jaap was jaloers geworden. In school mocht Klaas allerhande werkjes opknappen, zoals: borden vegen, schriften ophalen, de kolenkitten vullen en dergelijke karweitjes meer.

Eens in het speelkwartier, had Klaas de tekencahiers uitgedeeld en de potloden gepunt. Toen Klaas even wegging, sloop Jaap naar binnen, om uit pure jaloersheid van al die potloden de punten af te breken. Klaas zou de schuld krijgen. Maar mis, hoor! Juist toen hij er goed en wel mee bezig was, kwam Klaas binnen. Haastig had Jaap de benen genomen. Maar in de gang liep hij meester Homan pardoes tegen 't lijf. Die gaf hem een flinke uitbrander en stuurde hem terug het lokaal in, waar Klaas bezig was de potloden opnieuw te punten. Klaas had fijntjes gelachen.

„Mispunt,” had Jaap gedacht, „jou krijg ik nog wel eens.”

Op een middag moet Jaap een boodschap doen. Hij neemt zijn fiets mee.

't Is nogal ver. Onderweg ontmoet hij Jan.

„Hallo, Jaap, waar ga je naar toe?”

„Naar Flipse.”

„Nou, die woont hier vlak bij.”

„Nee, hij woont aan 't kanaal naast de brandstoffenhandel van De Vries.”

„Ik ga mee.”

„Graag. Spring maar achterop.”

Weldra bereiken ze het kanaal. Ze gaan de grote draaibrug over en zijn spoedig bij de zaak van Flipse.

Jaap zet de fiets tegen het hek. Samen gaan ze naar binnen, eerst Jaap, dan Jan. Zag Jaap maar, dat er ergens een jongen loerde . . . Wist Jaap maar, dat Klaas in de nabijheid was . . . Maar Jaap ziet niets en weet niets.

Klaas had de vrienden al van ver zien aankomen. Achter het schuithok van Diemersen verborg hij zich. Hij had zijn plan al gemaakt. Hij zou ze flink laten schrikken. Hij lacht en gluurt door een reet van het hok. Hij kan alles zien, zonder dat de jongens hem zien. Even nog wachten . . . Wat is dat? Gaan ze terug? Dat zou jammer zijn!

Stil . . . aha, ze gaan naar Flipse. Klaas komt tevoorschijn. Hij ziet, dat Jaap zijn fiets tegen het hek gezet heeft.

„Ziezo,” mompelt Klaas, „nu gaan we de rollen eens om keren. Jullie gaan lopen en ik fietsen. Dat is zo klaar als een klontje. Ik zal de fiets netjes bij Jaaps huis afleveren, ha-ha-ha.”

In een wip is hij bij het hek, pakt de fiets en rijdt weg. De kar rijdt lekker. Hij wou, dat-ie ook zo'n jofel fietsje had.

Als Jaap en Jan de winkel uitkomen, zien ze met één oogopslag, dat de fiets verdwenen is.

Plotseling zegt Jan: „Kijk Jaap, daar gaat je fiets.”

„Waar?”

„Kijk, daar!”

Jaap ziet het.

En meteen weten ze, dat het Klaas is, die daar rijdt.

Jaap schreeuwt: „Hier m'n fiets, dadelijk.”

Jan schreeuwt: „Houd de dief.”

Klaas weet zich ontdekt. Het is jammer. Hij had gehoopt zijn plan ongemerkt uit te kunnen voeren. Wat zou die Jaap in angst hebben gezeten

Zien ze Klaas met fiets en al in het water tuimelen.

om z'n fiets. Nu is de aardigheid er feitelijk af. Hij zal de kar hier maar neerzetten. Die jongens schreeuwen zo. En wie weet, misschien staat Riksen ook bij de brug. Wacht, hij zal proberen te draaien. Dat gaat fijn. Zonder vaart te minderen neemt Klaas een flinke draai. O, wee!

De snelheid is te groot . . . Klaas merkt het. Hij probeert nog te remmen, maar te laat . . . Ook Jaap en Jan zien de mislukte manoeuvre.

„Dat loopt verkeerd,” zegt Jaap en op hetzelfde ogenblik zien ze Klaas met fiets en al naar beneden tuimelen in het koude water . . .

De jongens geven een gil en rennen naar de plaats, waar het ongeluk is gebeurd. Wat nu? Waar is Klaas? Waar is de fiets? Gelukkig, daar komt Klaas boven water. Met grote angstige ogen kijkt hij rond.

„'k Zit vast, héllep,” roept hij en verdwijnt opnieuw onder water.

De vrienden weten, wat dit betekent. Als hier geen hulp wordt geboden, zal Klaas verdrinken. Plotseling ziet Jaap in zijn verbeelding de oude Uilenhoeve. De vlammen slaan het dak uit. En uit het brandende gebouw komt Louwerse strompelen met de stroper in zijn armen.

„Haal hulp,” zegt hij tegen Jan.

Meteen gooit Jaap zijn jas uit en springt in 't koude water. Hij weet, dat het een moeilijk werk is om Klaas te redden, gevaarlijk zelfs . . . maar 't moet . . . 't moet . . . Hij duikt en grijpt om zich heen. Mis. 't Kanaal is diep hier. Nog eens duikt hij. Há, gelukkig, daar heeft hij Klaas te pakken. Maar meteen grijpt Klaas hem stevig bij zijn arm. Jaap probeert zich los te rukken, maar zonder resultaat. Zo wordt het gevaarlijk. Met de vrije arm probeert Jaap zich boven water te werken. 't Gaat vreselijk moeilijk. Bijna is hij er. Hij vecht wanhopig om zich los te werken. Maar het is alsof Klaas hem met ijzeren vuist gevangen houdt. Nog een poging doet Jaap . . . Met inspanning van alle krachten werkt hij Klaas naar boven . . . al hoger . . . Het lukt. Klaas is gered. Daar is de wal . . . Dan plotseling komen er allemaal sterretjes voor zijn ogen . . . de Uilenhoeve brandt . . . Zou hij nu nog verdrinken? . . . en Klaas . . .

In zijn hart is een stil gebed tot de Here om hulp . . . Maar de last is te zwaar . . . ondraaglijk . . . Hij glijdt terug in 't water . . . al verder . . . Dan verliest hij zijn bewustzijn.

Jan is dadelijk hulp gaan halen.

Vlakbij is de grote brandstoffenloods van De Vries. Al voordat hij binnenstormt, komen de beide knechts naar buiten.

„Waar is de brand, maat?” vraagt een van hen.

„'t Is geen brand, maar . . .”

Jan kan de zin niet afmaken. Mevrouw de Vries komt gillend naar buiten. Ze roept: „Daar in 't kanaal . . . twee jongens . . . o, o, help toch . . .”

Zo snel ze kunnen rennen de mannen naar de plaats des onheils. Er is niets te zien. Maar dan komt er beweging in 't water. Een hoofd komt boven.

„Klaas!” gilt Jan. „Maar waar is Jaap?”

Even daarna verschijnt Jaaps hoofd. Even maar. Spoedig zinkt Jaap weer weg.

De knechten begrijpen dadelijk, waar het om gaat.

Hein Lasker, de oudste, kan zwemmen als een rat. Met een plons verdwijnt hij in 't water. Hij grijpt Klaas dadelijk vast en sjort hem op de wal.

„Nu Jaap!” schreeuwt Jan angstig.

Opnieuw duikt Hein onder water. Jan kijkt als versteend toe. Hij merkt niet dat er veel mensen staan op de weg. Hij hoort niet eens de auto van de dokter, die na piepend en schurend remgeknars blijft staan. Hij ziet evenmin, dat de dokter zich dadelijk met Klaas bemoeit, die met gesloten ogen op de weg ligt. Hij heeft alleen oor en oog voor de redding van zijn vriend.

Daar komt een hoofd boven water. 't Is Hein. In zijn arm houdt hij Jaap. Zou Jaap nog leven? Zijn hoofd hangt zo scheef en zijn armen zijn zo slap.

De tranen schieten Jan in de ogen. Hij bijt op de tanden; hij wil niet huilen. Maar 't is niet tegen te houden. En als Hein Jaap op de wal legt, geeft Jan een schreeuw van verdriet en angst en zonder dat hij weet waarom, loopt hij heel hard weg.

Na enige tijd zegt de dokter, wijzend op Klaas: „Die zal 't wel halen, dunkt me.”

„En die dan?” vraagt Hein.

„Dat zal wel een harde dobber worden.”

Intussen is met de ziekenauto nog een dokter gearriveerd. Met kunstmatige ademhaling proberen de beide artsen Jaaps levensgeesten op te wekken.

Er komt iemand dichterbij. De mensen gaan eerbiedig opzij.

„Wat is hier gebeurd, dokter?”

De dokter kijkt op.

„O, bent u het, dominee. Nou, niet veel moois, zoals u ziet. De ene kwajongen kruipt in 't water en de andere springt hem na. En als Hein Lasker niet zo kordaat was opgetreden, waren ze allebei verdronken.”

„Toch ook kordaat van die ene jongen, die probeerde de ander te redden, dokter.”

Dokter haalt de schouders op en zegt: „Roekeloos en onbezonnen is zoiets meestal, dominee. Maar, kom, laten we eens kijken, wat er verder gebeuren moet. Kent u die knapen?”

„Een van beiden wel.”

„En?”

„Het zoontje van Vermeer.”

„Die?”

„Ja.”

„'t Ziet er slecht uit, dominee. We leggen hem in de ziekenauto. Rijdt u even met mij mee om Vermeer te waarschuwen? Het is beter, dat die lui vooraf met het geval in kennis gesteld worden. Wilt u zo vriendelijk zijn?”

„Maar natuurlijk, dokter. Eh . . . is het hopeloos?”

„'t Ziet er niet mooi uit. De jongen heeft veel water binnen gekregen. Maar hopeloos . . . dat is zo'n dik woord. We zullen geduld moeten hebben . . . misschien . . .”

In de grote voorkamer ligt Jaap in een ledikant, dat Vermeer in allerijl in gereedheid heeft gebracht.

't Is stil in 't vertrek, doodstil . . .

Er brandt een klein lampje, maar 't geeft voldoende licht om elke beweging van Jaap te kunnen zien. En daar letten vader en moeder nauwkeurig op. Ze zitten bij het ledikant, hun handen gevouwen . . . 't Is heel erg met hun jongen.

„Een dubbeltje op z'n kant,” heeft dokter gezegd, toen hij vanavond weg ging.

„Maar niet helemaal zonder hoop dan toch, dokter?” heeft moeder angstig gevraagd.

„Moedertje, moedertje, vergeet niet, dat ik ook maar een mens ben.

Ik heb wel eens hoop gegeven, daar waar geen hoop op herstel bleek te zijn en ik heb wel eens het ergste gezegd, terwijl het achteraf bleek, dat er zelfs helemaal geen reden tot ongerustheid aanwezig geweest was. 't Is zo moeilijk soms voor een dokter, om precies te zeggen, hoe 't gaan zal. De medici beschikken over veel doeltreffende middelen, . . . maar niet over leven en dood."

„Daarover heerst God, dokter,” zegt vader.

De dokter is een ongelovig man. Maar toch lacht hij niet, als Vermeer dat zegt.

„Dat bevestigt slechts mijn gezegde, Vermeer.”

„Maar nog meer, dokter.”

„En?”

„Het schenkt ons vertrouwen. Want als er geen hulp is bij mensen, is er dikwijls uitkomst bij God.”

De dokter is weggegaan.

Laat in de avond komt dominee Rengers nog even.

„Hoe gaat het, Vermeer?”

„'t Is afwachten, dominee.”

„Nog niets veranderd?”

„'k Weet het niet. Een uur geleden heeft hij de ogen even opgeslagen, maar kort daarop is hij weer weggezonken. 't Is wel erg.”

„Ja, als ze je kind zo thuis brengen, 't is erg. Maar erger zou het zijn, als er geen Licht kwam van boven en geen kracht . . .”

„Dominee,” zegt Vermeer, „als ik mijn handen niet vouwen kon en mijn ogen sluiten; als ik niet spreken kon tot mijn Vader, daarboven, dan was alles nog veel en veel erger.”

„Zo is het Vermeer.”

Dominee heeft Vermeer krachtig de hand gedrukt en is weggegaan.

Nu is het nacht en het is stil. In het flauwe schijnsel van de lamp zitten vader en moeder bij hun kind te waken. Niet de geringste beweging zal hun ontgaan. Maar Jaap blijft liggen . . . buiten kennis. Dat is het erge . . . het angstige.

Er is nog leven, maar het is niet te zien. Sloeg hij nog maar eens zijn ogen op . . . heel even maar. Zei hij maar iets . . . heel zacht. Soms menen

ze Jaaps hand te zien bewegen. Dadelijk staan ze op en kijken scherp toe. Er gebeurt verder niets . . .

De tijd gaat traag voorbij. De nacht lijkt eindeloos.

Vermeer zegt tegen z'n vrouw: „Ga maar even liggen. Als er iets gebeurt, roep ik je direct.” Maar ze schudt haar hoofd. Ze kan en ze wil niet bij Jaap vandaan. Ze kan toch niet slapen. Maar ze heeft het druk gehad die dag. En op herhaald aandringen van haar man, gaat ze op de divan liggen. Na enige tijd valt ze van vermoeidheid in slaap.

Vermeer blijft waken . . . alleen nu . . . Hij kan zich niet goed indenken, dat het met Jaap nu zo ernstig is. Vanmiddag gezond en wel; nu aan de rand van het graf.

Vaak heeft hij iets dergelijks in de krant gelezen, een enkele keer heeft hij er meer nabij iets van gehoord, toen er in het dorp een soortgelijk ongeluk was gebeurd. Maar nu . . .

Vermeer krijgt de tranen in zijn ogen. Hij kreunt: „O, mijn jongen, m'n jongen.” Onwillekeurig vouwt hij de handen en bidt: „Here Jezus, spaar dat jonge leven . . . we kunnen hem niet missen . . . O, Jaap m'n jongen, m'n lieve jongen . . .” En dan . . . „Uw wil geschiede, o Vader.”

Daar opent iemand de kamerdeur, heel behoedzaam. Een donkere gestalte komt voorzichtig naderbij. 't Is Jilles.

Heel even kijkt hij naar Jaap. Hij merkt wel, dat er nog geen verandering in Jaaps toestand gekomen is. Even stil als hij gekomen is verdwijnt hij weer. Hij mompelt: „Arme jongen, dat God je genadig moge zijn.”

Dat stille komen en vertrekken is voor Vermeer een troost. Het toont meer medeleven en medelijden, dan een heel verhaal van woorden.

Even staat Vermeer op. Hij wordt stijf van het lange zitten. En koud. Maar wat is dat?

Beweegt Jaap z'n hand?

Scherp let Vermeer op. Nee, hij zal 't zich hebben verbeeld. Maar dan . . .

Daar slaat Jaap zijn ogen op.

Dadelijk wekt Vermeer z'n vrouw. Na een poosje gaan Jaaps ogen weer dicht.

„O, man, zou hij ons gezien hebben?”

„Geduld, moeder, niet te haastig.”

Vermeers stem trilt van aandoening.

Daar opent Jaap opnieuw de ogen. Vermeer merkt, dat Jaap het bewust-

zijn herkregeen heeft. Even blikte Jaap om zich heen. Hij schijnt zich niet te kunnen begrijpen, waar hij zich bevindt.

„Klaas?” vraagt hij zacht.

„Klaas is al lang thuis, m'n jongen. 't Is goed met hem afgelopen. En jij hebt je kranig gehouden, hoor.”

„Is het de les van de oude schuur, vader?”

„Ja, m'n jongen. Jij hebt getoond, die les te begrijpen,” zegt Vermeer. Maar zijn hart bloedt, als hij ziet op welke wijze zijn jongen die les in praktijk heeft gebracht.

Jaap glimlacht. Zijn ogen vallen dicht. Na enige tijd zegt zijn rustige ademhaling, dat hij in slaap gevallen is.

Met tranen in hun ogen staan vader en moeder bij het ledikant.

„Dit is Gods werk, vader.”

„Laten we Hem danken, vrouw.”

Er liggen twee mensen voor het ledikant van Jaap, hun knieën gebogen. Het flauwe schijnsel van de lamp glanst over hun gebogen hoofden en weerkaatst tegen de knokkels van hun gevouwen handen op de rand van het ledikant.

't Is nog nacht. En donker buiten . . .

Maar in de harten van die beiden is het zonnig en licht, omdat ze hun kind mogen behouden. Zo kan het duister zijn, maar toch licht.

Zo kan het donker zijn, pikdonker, maar het licht van de gemeenschap met God zet alles rondom in heilige gloed.

17 TOEN 'T WINTERDE

Het is winter geworden. 't Vriest, dat 't kraakt!

Als Jaap 's morgens wakker wordt, kijkt hij het eerst naar het dakraam.

Ja hoor, allemaal bloemen op de ruit.

Op de speelplaats, ja zelfs in de klas vormt de ingevallen vorst hét onderwerp van gesprek. Meester Homan tikt dan wel eens op de lessenaar, maar de meesten zijn die waarschuwing al gauw vergeten.

Hoe kan het ook anders?

De jongens denken aan ijs en aan schaatsen; aan pret en genot. En . . . de meester ziet veel door de vingers die dagen. Hij lacht maar eens. Dan, op een morgen . . . plotseling . . . zegt meester Homan: „Jongens en meisjes, vanmiddag wil ik jullie hier niet terugzien; er is ijsvrij.”

Een luid hoera is het antwoord van de klas.

Meester Homan lacht en zegt: „We hebben nog drie kwartier voor het tijd is. Berg je spullen maar op. Er schiet me een verhaal te binnen. Een mooie geschiedenis. Ook over ijs en sneeuw. Luister maar.”

En 't is een mooi verhaal.

't Gaat over een moedige man, die in gezelschap van kranige helpers een tocht ging maken naar het Poolgebied. Byrd heette die man.

Het is een prachtige geschiedenis.

En als meester Homan vertelt over de grote moeilijkheden, over de felle koude en de verdere lotgevallen van de Poolonderzoeker, dan vergeten de kinderen voor een ogenblik zelfs hun eigen heerlijke vrije middag. Maar dan . . . Daar slaat de torenklok. Twaalf heldere slagen.

En als ze na een poosje joelend de schoolgang uitkomen, is dit alleen een gevolg van de blijheid om de heerlijke ijspret, die wacht.

Bij de brug over het kanaal staan drie jongens op het ijs. Ze zijn bezig hun schaatsen onder te binden. Jaap en Jan zijn er ook bij. Maar die andere? Vreemd! Is dat . . . Ja, dat is Klaas Vogel. Dat treft zeker ook heel eigenaardig.

Maar wat is dat? Jaap, die 't eerst klaar is, helpt Klaas, die zijn riem kapot getrokken heeft, deze te repareren.

Ja, daar sta je van te kijken, hè? Nou ja, wie denkt er bij zoveel pret nog aan ruzie? Ruzie op het ijs?

Wie doet nu zoiets geks?

Straks, als de jongens klaar zijn, gaan ze weer uiteen. Wacht maar. Samen? Welnee, ze speelden toch nooit met elkaar.

Eindelijk zijn ze klaar. Ze draaien enkele rondjes, trekken hun handschoenen aan en . . . ja toch . . . daar gaan ze met z'n drieën lachend dezelfde kant uit. Jaap, Jan . . . en Klaas! Ze hebben veel pret. De baan is breed en het ijs is glad, spiegelglad.

Kijk, daar maakt Jaap een rare draai. Hij rijdt over een strootje.

Pas op, Jaap! Hou je taai! Boem . . . daar ligt hij al. Met een pijnlijk gezicht wrijft hij over zijn knie. Het ijs is zo hard! Maar het leed is gauw vergeten.

Daar krijgt Jan een mooi idee. Hij vertelt 't. De anderen vinden 't reuze! Jaap snijdt met zijn scherp zakmes een lange stok. Nu kunnen ze met hun drieën rijden.

Wie mag er in het midden rijden . . . de mooiste plaats? Jaap kijkt even naar Jan en dan naar Klaas. Dan zegt Jan: „Klaas rijdt in het midden, wat jij, Jaap.”

„Natuurlijk.”

Klaas sputtert nog wat tegen. Maar de anderen blijven bij wat ze gezegd hebben.

„Nou, vooruit dan maar,” zegt Klaas. Hij vindt het toch wel prettig, dat Jaap en Jan hem de mooiste plaats gunnen.

Daar gaan ze. Ze rijden voorbij de plek, waar Klaas en Jaap ternauwernood aan de dood ontsnapt zijn. Ze kijken even opzij. Ze zeggen niets. Ginds staat het schuitenhok van Diemersen, vlakbij de grote brandstoffenloods van De Vries. Hein Lasker staat bij het kanaal.

Hij ziet het drietal.

Hij lacht en zegt: „Wat een hardrijders.”

Jaap krijgt een veelbetekenend knikje. Hij weet best, waarom. Op een avond hebben vader en hij Hein een cadeau gebracht.

„Uit erkentelijkheid voor de moedige redding,” heeft vader gezegd, toen hij Hein het geschenk gaf.

Hein heeft een raar gezicht gezet en gezegd: „Nee, hoor. Ieder ander zou precies hetzelfde gedaan hebben. Nee, hoor, geen cadeau!”

Toch heeft Hein het aangenomen. En hij was er echt blij mee. De jongens rijden lachend voorbij. Maar dan?

„Hallo jongens, kom 's effe hier!” schreeuwt Hein.

Wat nu? 't Is natuurlijk een grap. Hein houdt hen voor de gek. Doorrijden maar. Maar Hein geeft geen krimp.

„Zul je me nou . . . Hier, ik heb een verrassing voor jullie.” De jongens keren terug.

„Dat noem ik nog eens rijden,” zegt Hein, als ze met forse halen komen aanzwieren.

„Moet jij niet rijden, Hein?” vraagt Jaap.

„Nee, morgen.”

„Als 't regent,” zegt Jan lachend.

„Nee, 't vriest. Maar allo, hier!”

Hein grijpt zijn beurs. Hij zoekt drie kwartjes en zegt: „Hier, hardrijders, koop daar maar een kop chocolademelk voor of een koek.”

De jongens kijken erg verwonderd.

„Sta me nou niet aan te gapen, hier! Daar ginds in die kraam! 't Zal je smaken.”

De jongensgezichten beginnen te glunderen. Ze denken: „Heerlijk”, maar ze durven het kwartje niet aan te nemen.

„Komt er nog wat van. Hier, pak aan! 't Is je gegund, hoor. Zulke hardrijders.”

Ze durven 't niet weigeren en als ze na een schuchter: „Dank je wel, Hein,” opnieuw wegzwieren, roept Hein nog: „Beter op het water, dan er onder, hè? Hou je maar taai!”

Even later staan ze bij de koek-en-zoopjes-man. Ze vragen een kop chocolademelk. Ze krijgen een stuk koek toe. Heerlijk is dat. Ze zitten op een van de lage banken, nemen de kom met hete melk tussen beide handen en drinken voorzichtig een paar teugjes.

„Lekker warm, hoor,” zegt Klaas. Hij zet z'n kom even neer en wrijft met de hand over zijn buik. „Hè, heerlijk!”

Jaap glimlacht. Klaas bijt in z'n koek en krast met zijn schaatsen in het ijs.

„Hoe smaakt het, jongens?” vraagt de man bij het fornuis.

„Lekker,” zeggen ze bijna tegelijk.

Maar wie komt daar? Jilles!

„Aha, zitten jullie hier prinsheerlijk de boel op te maken? Ik krijg ook zin in zo'n warm drankje. Jullie gezichten zeggen me duidelijk genoeg hoe 't smaakt.”

De jongens kijken elkaar aan.

Ja, Jilles heeft gelijk. En toch? . . . Hun blijde gezichten vertellen nog meer. Ze getuigen, dat er nu vriendschap bestaat tussen hun drieën, echte vriendschap . . .

Als Jaap die avond bij de kachel zit, wat huiverig, gaat de voordeur open en een stem roept: „Vollek!”

Moeder staat op en gaat naar de deur. Even later komt moeder terug met . . . Stevens. Moeder biedt Stevens een stoel en zegt: „Ga zitten, man. 'k Zal eens kijken of er nog een kop thee voor je is.”

„Laat maar. Doe geen moeite. Ik ga zo weer weg.”

„En u bent er pas.”

„Nou, schenk maar in.”

Stevens haalt zijn pijp te voorschijn. Moeder presenteert hem dadelijk een sigaar. Maar Stevens lacht en zegt: „Dat is niets voor mij. Een pijp tabak is veel lekkerder.”

Jaap geeft Stevens de tabakspot aan. Moeder zet een kop thee voor hem op tafel en Stevens met de tabakspot tussen de knieën zegt: „Een mens wordt hier met weldaden overladen: tabak, thee en nog een koekje op de koop toe. Ik ben naar 't dorp geweest en ik dacht bij me zelf: loop nou eens bij Vermeer aan, daar ben je in geen tijden geweest.”

„Ja, 't werd tijd, dat je kwam,” zegt moeder.

„Vond ik ook.”

Stevens en moeder praten een poosje over de strenge kou en over de vele ongemakken van een lange winter.

Jaap luistert maar half. Zijn hoofd gloeit als een kool en hij wordt slaperig ook.

Ineens zegt Stevens: „Ja, dat is waar ook. Ik zag je vanmiddag op het ijs met Jan en Klaas. Nou, 't was dik in orde, hoor! Zo mag ik 't zien. Dat is heel wat anders dan die vechtpartij bij de stuw. Maar er is heel wat gebeurd, voor 't zover kwam, hè? Je hebt een harde dobber gehad, sinds je in 't kanaal kroop, om Klaas te helpen. 't Was een ferme daad, hoor. Als het leven van onze vrienden op 't spel staat, nou dan doe je wat . . . en Klaas was geen speciale vriend. Toch ging je hem helpen, met gevaar voor je eigen leven . . .

Ik heb wel eens gedacht, dat, per slot van rekening, jij ook was als alle andere kwajongens. Misschien is het ook wel zo. Maar toch . . . Herinner je je nog de tekening van de oude schuur? Weet je nog de geschiedenis, die ik jullie op een regenachtige middag verteld heb? Toen ik van jouw daad hoorde, moest ik dadelijk aan die geschiedenis denken. Dat was ook iets dergelijks. Als iemand z'n leven opoffert, om dat van z'n naaste te redden . . . dan betracht hij de hoogste daad van naastenliefde; dan moet ik steeds denken aan: Heb God lief boven alles en uw naaste als uzelf.

Jaap, jongen, er is veel ellende en verdriet in deze wereld. Maar veel van die narigheid zou spoedig verdwijnen, als we meer onze naaste liefhadden. De zonde blijft. Ja. Maar er valt tegen te strijden. Met een biddend hart. Oprecht en vroom.

Ik heb de tekening van die oude schuur van de Uilenhoeve trouw bewaard. Ik ben er van gaan houden. Maar ik word een dagje ouder. 't Duurt misschien een paar jaar en dan begint voor mij de eeuwigheid . . . Dat is niets erg, hoor. Ik heb mijn tijd gehad en de Here Jezus weet, dat ik Hem liefheb . . . Maar dan die tekening . . . Die heb ik hier bij me. Kijk."

Uit een diepe binnenjaszak haalt Stevens de tekening te voorschijn.

„Die mag jij hebben, Jaap.”

„Ik?”

„Ja, als je er prijs op stelt en van plan bent er heel zuinig op te zijn.”

„O, Stevens, graag.”

„Prachtig. Je hebt zo dikwijls in die schuur gespeeld en geravot; je hebt er ook narigheid ondervonden; je hebt die geschiedenis gehoord . . . en begrepen. Die tekening hoort bij jou.”

Als Jaap 's avonds de tekening aan de wand hangt, zegt vader: „Een mooie prent, ja. Maar de geschiedenis die aan de tekening verbonden is, is nog mooier. Die spreekt van zelfopoffering; van liefde; van strijd en overwinning. O, jongen, je hele leven zal een leven zijn van strijd. Strijd tegen je boze hart, tegen de zonde. Overwinnen? Zelf?! Geen sprake van. Alleen, als je de strijd tegen de zonde en je boze hart aanbindt in de kracht van de Here Jezus, . . . dan, ja dan zul je overwinnaar zijn! Omdat Hij overwon!”

